

Dabas lieguma „JAŠA” dabas aizsardzības plāns

Plāna pasūtītājs:
Dabas aizsardzības pārvalde

Izstrādātājs:
Z/S Klētnieki

Projekta vadītāja:
Gundega Jurāne

2007

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti:

- Baiba Bambe, augu un biotopu eksperte
- Andris Avotiņš, ornitologs
- Jānis Gailis un Digne Pilāte, bezmugurkaulnieku eksperti
- Gundega Jurāne, dabisko meža biotopu eksperte
- Juris Soms, ģeoloģija un ģeomorfoloģija, kartogrāfs

Plāna izstrādes uzraudzības grupa:

Izveidota ar Dabas aizsardzības pārvaldes rīkojumu nr.18./03.05.2007.

1. Gundega Freimane, Dabas aizsardzības pārvaldes Sugu un biotopu daļas vadītāja,
2. Irēna Ančeva, zemes īpašniece, Pelēču pagasta konsultante,
3. Inita Bružika, Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālās vides pārvaldes vecākā inspektore,
4. Jānis Abarons, Dienvidlatgales virsmežniecības Preiļu mežniecības mežsargs,
5. Gunta Uzuleviča, Preiļu novada dome, Aizkalnes pagasta centra vadītāja,
6. Viktors Ratnieks, SIA „Korna dzirnavu HES” īpašnieks,
7. Vita Patmalniece, Preiļu novada zemes ierīcības inženiere.

Lietotie termini un saīsinājumi

Antropogēnā slodze, ietekme – cilvēka tiešas vai netiešas darbības ietekme uz dabu kopumā vai tās atsevišķiem elementiem.

Biotops – samērā viendabīga teritorija, kas piemērota noteiktu augu un dzīvnieku pastāvēšanai. Raksturo noteiktas abiotiskas, biotiskas un ģeogrāfiskas pazīmes.

Ekoloģija – mācība par organismu un vides mijiedarbību, kā arī par attiecībām starp pašiem organismiem.

Ekosistēma – sistēma, kuru veido funkcionāli saistītu organismu kopa – dzīvā daba un nedzīvā vide.

Fauna – dzīvnieku sugu komplekss kādā teritorijā.

Flora – augu sugu komplekss kādā teritorijā.

Ietekme – process vai darbība, kuras rezultātā kaut kas tiek pārmainīts.

Monitorings – ekosistēmas, vides vai sugas stāvokļa novērtēšanas, kontroles, analīzes un prognozēšanas instruments.

Populācija – vienas sugas īpatņu kopa, kas vienā laikā apdzīvo telpas vienu apgabalu.

Upe – patstāvīga ūdens straumes plūsma dabiskā gultnē.

Upes sateces baseins – sauszemes platība, no kuras visi virszemes noteces un pazemes ūdeņi nonāk lielākā upē vai jūrā.

Veģetācija – vēsturiski izveidojies kāda reģiona augu kopums.

cm – centimetri

m – metri

km – kilometri

ha – hektāri

⁰C – temperatūras grādi pēc celsija skalas

nr. – numurs

mm – milimetri

m/s – metri sekundē

l/s – litri sekundē

m³/s – kubikmetri sekundē

kW - kilovati

ĀUL – maksimālais ūdens līmenis

ZŪL _zemākais ūdens līmenis

NŪL – normālais ūdens līmenis

HES – Hidroelektrostacija

VMD – Valsts meža dienests

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

ĪADT – īpaši aizsargājama dabas teritorija

DL – dabas liegums

LVĢMA- Latvijas vides,ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra

VVD DRU – Valsts vides dienesta dabas resursu uzraudzības daļa

ERAF – Eiropas reģionālās attīstības fonds

DMB- dabisko mežu biotopi

MK- ministru kabinets

ES – Eiropas Savienība

Saturs

Kopsavilkums	6
1. Teritorijas apraksts	9
1.1. Vispārēja informācija par teritoriju	9
1.1.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas, platība	9
1.1.2. Zemes īpašuma formas un lietošanas veidi lieguma teritorijā	9
1.1.3. Pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā lieguma teritorijas plānotā izmantošana	9
1.1.4. Esošais teritorijas zonējums	9
1.1.5. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība lieguma teritorijā	9
1.1.6. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	10
1.1.7. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums	11
1.1.8. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju	12
1.2. Normatīvo aktu normas, kuras tieši attiecas uz teritoriju	13
1.2.1. Latvijas Republikas normatīvie akti	13
1.2.1.1. Vispārējie un speciālie vides un dabas aizsardzību regulējošie tiesību akti	13
1.2.1.2. Citu nozaru normatīvie akti un plānošanas dokumenti	15
1.2.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības	18
1.2.3. Plāna saistība ar citiem biotopu, sugu aizsardzības plāniem, projektiem	19
1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums	20
1.3.1. Klimats	20
1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija	20
1.3.3. Hidroloģija	24
1.3.4. Augsnes	29
1.4. Teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas raksturojums	30
1.4.1. Iedzīvotāji	30
1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju	30
1.4.3. Teritorijas izmantošanas veidi	30
1.4.3.1. Dabas aizsardzība	30
1.4.3.2. Mežsaimniecība	30
1.4.3.3. Tūrisms un atpūta	30
1.4.3.4. Medības	30
1.4.3.5. Mazie HES	30
2. Teritorijas novērtējums	31
2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori	31
2.2. Teritorijas ainaviskais novērtējums	33
2.3. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori	34
2.3.1. Meži	34
2.3.2. Ūdensteces	43
2.3.3. Citi biotopi	44
2.3.4. Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi	45
2.4. Sugas, to dabas aizsardzības vērtība, sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori	46
2.4.1. Flora	46
2.4.2. Fauna	46
2.4.2.1. Entomofauna un bezmugurkaulnieki	47
2.4.2.2. Putni	49
2.4.2.3. Zīdītāji	50
2.4.3. Latvijā īpaši aizsargājamās un starptautiskajās direktīvās un konvencijās minētās sugas	50
2.5. Teritorijas citas vērtības	52

2.6. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums, iesaistīto pušu intereses.....	52
3. Aizsargājamās teritorijas saglabāšanas mērķi.....	56
4. Apsaimniekošanas pasākumi un zonējums.....	57
4.1. Apsaimniekošanas pasākumi	57
4.2. Zonējuma priekšlikums.....	61
5. Plāna ieviešana un atjaunošana.....	62
5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti.....	62
5.2. Plāna atjaunošana	62
5.3. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumos.....	62
5.4. Idividūālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts	62
Izmantotā literatūra	67
PIELIKUMI	69

Kopsavilkums

Dabas liegums „Jaša” (teritorijas kods 5328) izveidots 2004. gadā. Dabas liegums atrodas Preiļu rajona Aizkalnes un Pelēču pagastos. Lieguma platība 69ha.

Lieguma izveidošanas mērķis ir saglabāt izcilus nogāžu un gravu mežus kas ir īpaši aizsargājams biotops Latvijā un Eiropas Savienībā. Dabas liegums ir iekļauts Natura 2000 vietu sarakstā pēc Biotopu direktīvas kritērijiem. **Dabas liegumā konstatētas 16 īpaši aizsargājamas augu un 19 dzīvnieku sugas.** Dabas liegumā ir liela bezmugurkaulnieku, augu un putnu dažādība.

Visas dabas lieguma „Jaša” meža zemes atrodas privāto īpašnieku valdījumā. Aizkalnes pagastā - 3 īpašnieki un Pelēču pagastā - 14 īpašnieki. Dabas liegumu ziemeļaustrumu – dienvidrietumu virzienā šķērso Jašas upe. Uz Jašas upes ir uzcelti divi mazie HES (Korna HES 10 km no Jašas ieteces Dubnā un Pelēču dzirnavas 7 km no Jašas ietecas Dubnā). Dabas lieguma austrumu daļu šķērso gaisvadu elektrolīnija, par elektrolīnijas aizsargjoslas uzturēšanu atbild a/s „Latvenergo”. Dabas lieguma teritorijā nav ne valsts, ne pašvaldības nozīmes ceļu.

Dabas aizsardzības plāns tiek izstrādāts pēc Dabas aizsardzības pārvaldes pasūtījuma. Dabas aizsardzības plānu izstrādā Z/S „Klētņieki”, atbilstoši MK noteikumiem nr. 234 ”Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (28.03.2006.) un MK noteikumiem nr. 686 ”Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (9.10.2007.).

Dabas lieguma galvenās vērtības ir saistītas ar Biotopu direktīvas I pielikuma biotopiem **9180 - Nogāžu un gravu meži, 7220 - Avoti, kas veido avotkaļķus, 7160 - Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi, 3260 - Upju straujtecēs** un īpaši aizsargājamām sugām, kas saistītas ar šiem biotopiem. Pārsteigums ir Latvijai jaunas sūnu sugas atrašana. Tā pieder spārņeņu ģintij, sugas latīniskais nosaukums ir *Fissidens gracilifolius*, bet latviskā nosaukuma vēl nav. Šī sūna ir ļoti neliela, stumbra un lapiņu garums ir tikai 1 - 2 milimetri. Tā aug uz kaļķakmens gravā, kur tek strauts, pastāvīgā vēsumā un mitrumā. Baltijas valstīs tā atrasta vēl tikai Igaunijā, Kaali meteorīta krāterā ezerā Sāremā salā, uz kaļķakmens pie ūdens. Suga ir reti sastopama arī Skandināvijas valstīs, bet tās areāls nav pilnībā izpētīts, iespējams, sūnas niecīgo izmēru dēļ.

Lieguma teritorijas apsaimniekošanai izvirzīts **ilgtermiņa mērķis: gravu un nogāžu mežu saglabāšana un aizsardzība.**

Lai to sasniegtu, izvirzīti īstermiņa mērķi:

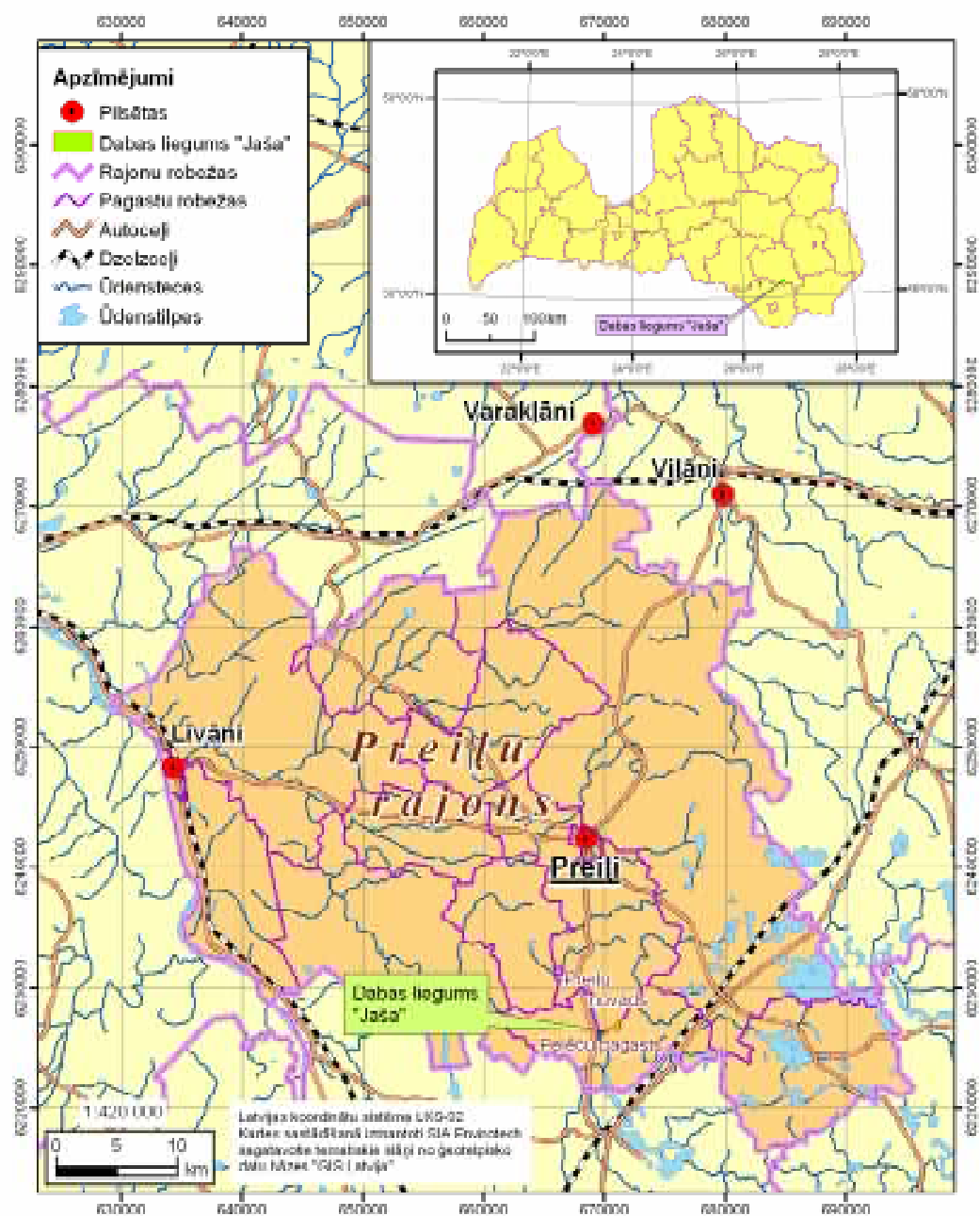
1. liegumā saglabāt dabisko mežu biotopus (53.4 ha), reto un aizsargājamo sugu atradnes,
2. lieguma robežas ir atpazīstamas dabā,
3. liegums attēlots kā dabas pamatne Pelēču pagasta un Preiļu novada teritorijas plānojumā (69 ha),
4. garantētā caurplūduma nodrošināšana liegumā esošajos HES,
5. liegumā atrodas tūrisma izziņas taka,
6. regulāri tiek iegūta informācija par mežaudzes un avotu vitalitāti un reto un aizsargājamo sugu aizsardzības un saglabāšanās stāvokli lieguma teritorijā.

Dabas lieguma gravu un nogāžu mežu ilglaicīgu saglabāšanos negatīvi ietekmē straujās ūdens līmeņa svārstības upē. Dabas aizsardzības plānā paredzēts maksimāli samazināt ūdens svārstības. Dabas aizsardzības plānā paredzēta lieguma robežu iezīmēšana dabā, mežaudzes attīstības un aizsargājamo sugu un biotopu monitorings un informācijas stendu izvietošana (8. pielikums). Dabas liegumā nav pieļaujama ēku un būvju celtniecība. Atbilstoši lieguma aizsardzības un izmantošanas mērķiem izstrādāts individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu projekts (5. nodaļa).

Plāna izstrādes gaitā, uzklusot ekspertu grupas vērtējumu, kā arī pārējo zemes īpašnieku viedokļus, tika secināts, ka lieguma teritorija ir maza, samērā viendabīga un kopumā atbilst dabas lieguma režīma statusam, tādēļ papildus dalījums zonās nav nepieciešams.

Darbu uzsākot tika organizēta informatīvā sanāksme, kas notika 2007. gada 26. martā Pelēču pagasta pārvaldes ēkā. (I pielik.). 2007. gada 20. augustā Pelēču pagasta pārvaldes ēkā notika pirmā uzraudzības grupas sanāksme (II pielik.). 2007. gada 15. oktobrī notika otrā uzraudzības sanāksme (III pielik.). 2007. gada 12. novembrī dabas aizsardzības plāna sabiedriskā apspriešana (IV pielik.). Pēdējā uzraudzības grupas sanāksme 2007. gada 29. novembrī (V pielik.).

Dabas lieguma „Jaša” ģeogrāfiskā novietojuma karte

1. Teritorijas apraksts

1.1. Vispārēja informācija par teritoriju

1.1.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas, platība

Dabas liegums „Jaša” atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā, pēc Latvijas Republikas administratīvā iedalījuma Preiļu rajona Aizkalnes un Pelēču pagastos.

Lieguma platība ir 69 ha. Tas aizņem lielāko daļu no kompakta mežu masīva ap Jašas upi, tās lejtecē.

Mežu masīvam cauri tek Jašas upīte. To ietver lauksaimniecībā izmantojamās zemes un viensētas. Lieguma teritorijā atrodas divas mazās hidroelektrostacijas (Pelēču (Jašas) dzirnavas un Korna HES). Netālu no lieguma robežām atrodas valsts nozīmes autoceļš Preiļi – Višķi un pagastu pašvaldību ceļi Pelēči – Arendole un Pelēči – Aizkalne.

Liegums atrodas 0,5 km attālumā no Pelēciem un 15 km attālumā no rajona centra. Lieguma vidējā koordināta Latvijas Koordinātu Sistēmā (LKS 92): X 669699, Y 6226143 .

1.1.2. Zemes īpašuma formas un lietošanas veidi lieguma teritorijā

Dabas lieguma „Jaša” visa meža zeme atrodas divos pagastos. Lielākā daļa atrodas Pelēču pagastā - 14 īpašumi (14 īpašnieki) un Aizkalnes pagastā 5 īpašumi (4 īpašnieki).

Saskaņā ar zemes lietošanas veidiem, dabas liegumā atrodas:

1. mežaudzes 65 ha
2. ūdeņi 2,5 ha
3. lauces 1,5 ha

1.1.3. Pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā lieguma teritorijas plānotā izmantošana

Pelēču pagasta teritorija plānojumā (2006. – 2018.gadam, apstiprināts 27.03.2007.) dabas liegums iekļauts īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platībās.

Preiļu novada teritorijas plānojumā (2003. – 2015.gadam (grozījumi 2007.), apstiprināts 21.10.2003.) dabas liegums iekļauts īpaši aizsargājamo teritoriju platībās.

1.1.4. Esošais teritorijas zonējums

Līdz 2007.gadam teritorijai nav izstrādāts un noteikts zonējums.

1.1.5. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība lieguma teritorijā

Dabas lieguma „Jaša” pārvaldes un apsaimniekošanas kārtību nosaka Latvijas Republikas likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”: par teritorijas apsaimniekošanu atbildīgs ir zemes īpašnieks vai lietotājs (24. pants), teritorijas pārvaldi realizē Pelēču un Aizkalnes pagasti.

Dabas aizsardzības pārvalde pārrauga dabas aizsardzības plāna izstrādi un veicina tā ieviešanu, savukārt teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanu pēc dabas aizsardzības plāna izstrādes veic Vides ministrijas Dabas aizsardzības departaments.

Dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas kontroli veic Valsts Vides dienesta Vides kontroles un uzraudzības departaments un Daugavpils reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļa. Valsts meža dienesta Dienvidlatgales virsmežniecības Preiļu un Aglonas mežniecības uzrauga meža apsaimniekošanas atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Likuma „Par īpaši aizsargājamām teritorijām” 32¹. pants nosaka, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju monitoringu organizē un koordinē Latvijas Vides aģentūra .

Pašlaik zemes lietotājiem un īpašniekiem ir saistošas Ministru Kabineta noteikumu nr. 415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” prasības attiecībā uz dabas liegumiem, pēc apstiprināšanas – lieguma Individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu prasības.

1.1.6. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Aizsardzības vēsture. Aizsargājamā teritorija 69 ha platībā nodibināta 2004. gadā kā dabas liegums, lai saglabātu vienu no izcili reprezentatīvām nogāžu un gravu teritorijām Austrumlatvijā.

Teritorijas izpēte. Teritorija apsekota projekta „Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” ietvaros (EMERALD 2003) ar mērķi veikt Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu un II pielikuma sugu inventarizāciju.

Apsaimniekošana. Pēdējos piecos gados dabas liegumā nav veikta nekāda mežsaimnieciskā darbība. Saskaņā ar MK noteikumiem nr. 415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” dabas liegumu mežos aizliegta kailcirte un rekonstruktīvā cirte, kā arī kopšanas ciršu ierobežojumi pēc valdošo koku sugas mežaudzē. Ozolu audzēm kopšanas cirtes dabas liegumos ir aizliegtas, ja mežaudzes ir vecākas par 60 gadiem, egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm, ja mežaudze vecāka par 50. gadiem, apšu audzēm – par 30. gadiem.

Laikā no 1990.-ajiem gadiem līdz mūsdienām, pēc mazo hidroelektrostaciju uzbūvēšanas (Korna un Pelēču HES) ir izmainīta caurtece Jašas upē. Kastīres aizsprosta-regulatora ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumā (Ietekmes uz vidi novērtējums aizsprosta - regulatora atjaunošanai uz Jašas upes Rušonas pagastā Kastīres ciemā 2006.) norādīts, ka iepriekš minēto hidroelektrostaciju darbības hidroenerģētiskie un hidroloģiskie nosacījumi atbilst ūdens resursu lietošanas atļaujās noteiktajiem. Hidroelektrostaciju apstiprinātajos ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos hidroloģiskie aprēķini balstīti uz sateces baseiniem. Ietekmes novērtējuma ietvaros veiktā hidroloģiskā modelēšana un pieejamo datu analīze parādīja, ka ekoloģisko caurplūdumu Jašas upē, kas Korna dzirnavu

hidroelektrostacijai ir noteikts 0,15 m³/s, var nodrošināt tikai 88 % no kopējā laika. Ja netiktu veikta noteces regulēšana ezeru sistēmā, šādu caurplūdumu nebūtu iespējams nodrošināt vairāk kā 84 % no kopējā laika. Tas pats attiecas arī uz Pelēču (Jašas) hidroelektrostaciju. Aizsprosts- regulators uz Jašas upes Kastīres ciemā atjaunots 2007.gada vasarā.

1.1.7. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Dabas lieguma tiešā tuvumā atrodas 14 Pelēču pagastā nozīmīgi kultūras pieminekļi, 4 no tiem ir vietējās nozīmes kultūras pieminekļi, 11 – valsts nozīmes kultūras pieminekļi.

Daudzi mākslas pieminekļi atrodas Gornijašas kapličā, kas arī pati ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Arī Nīdermuižas baznīcā ir vairāki mākslas pieminekļi.

Gornijašu kapliča - Kapliča celta 1788.g. ēka ir astoņstūru guļbūve, no ārpuses apšūta ar horizontāliem dēļiem (jauns dēļu segums uzklāts 1999. gadā), no iekšpuses – ar vertikāliem. 2001. gadā, kapličas sienas atbrīvoja no kartona. Kapličā atrodas valsts nozīmes mākslas piemineklis – savdabīgs ar altārgaldū un tabernākulu. Altāris veidots siluētgrīzumā, un gleznojumam ir baroka stila iezīmes. 2000. gadā uzsākta Altāra un citu kapličā esošo mākslas pieminekļu restaurācija.

Nīdermuižas katoļu baznīca – Baznīca celta 1899. - 1901. gados, veltīta Kunga Jēzus apskaidrošanai. Nīdermuižas baznīcas 1727. gada 22. aprīļa fundācijas privilēģijā sacīts, ka Nīdermuiža ir atdota baznīcai kopā ar visiem ienākumiem, t. i., ar zemnieku klausām. 1727. gadā Nīdermuižai piederēja divas sādžas. Baznīcas iekārta ir ievērojamāki senāka par pašu ēku. Kokgrīzumiem rotātais Altāris ar altārgleznu „Aušras vārtu Dievmāte” ir atvests no Lietuvas. Valsts nozīmes mākslas piemineklis ir 18. gs. būvētās ērģeles.

Juzefinovas muiža – Līdz 1922. gadam muiža piederēja muižnieku Molu dzimtai. Muižas kungu māja celta 1860. - 1863. gadam neorenesanses stilā. Ēkas pamati stipri cieta II Pasaules kara laikā. No Juzefinovas muižas apbūves kompleksa saglabāties arī parks un viena saimniecības ēka. Kopš 1922. gada muižas kungu mājā atradās skola.

Pelēču ūdensdzirnavas – Pelēču ūdensdzirnavas uzceltas Jašas upes kreisajā krastā. Dzirnavas celtas 1899. gadā. Ūdensdzirnavu kompleksā ietilpa pati dzirnavu ēka, gateris ar nojumi, kokapstrādes darbnīca, hidrobūves, dzīvojamā ēka, kūts. Darbojās arī vilnas kārstuve ar pagrabu, smēde un malēju apmešanās telpas. Dzirnavās bija 3 miltu maļamie gaņģi, 1 grūbalotājs, putraimu kapātājs. Malšanai tika izmantoti mākslīgi izlietie dzirnakmeņi. Mazūdens gadalaikos un turbīnu remonta laikā dzirnavas darbināja ar motoru. Līdz 1928. gadam Pelēču ūdensdzirnavas darbojās ar ūdens ratu. 1928. gadā ielikta pirmā turbīna. Tagad Pelēču ūdensdzirnavās uzstādīta Čehijā ražota HES iekārta un kopš 2000. gada 27. oktobra Jašas ūdeņi ražo elektrību.

Poļu muiža (privātīpašums).

1.1.8. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

Dabas aizsardzības plāna sagatavošanā tika izmantoti ortofoto, topogrāfiskās kartes un mežaudžu plāni. Skatīt pielikumā.

Nr. p.k.	Kartes veids	Mērogs
1.	Ortofotokartes	1:6000
2.	PSRS Ģenerālštāba topogrāfiskā karte	1:6000
3.	Mežaudžu plāns	1:6000
4.	LR VZD Satelītkarte	1:6000
	(3423 Preiļi)	
5.	Topogrāfiskā karte	1:6000

1.1. tabula

1.2. Normatīvo aktu normas, kuras tieši attiecas uz teritoriju

1.2.1. Latvijas Republikas normatīvie akti

1.2.1.1. Vispārējie un speciālie vides un dabas aizsardzību regulējošie tiesību akti

Vides aizsardzības likums (15.11.2006.) nosaka resursu ilgspejīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldības institūciju kompetenci vides aizsardzības un dabas resursu aizsardzības izmantošanā. Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi. LR iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.

Likums Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (1993. grozījumi 1997., 2002., 2003., 2005.)

Likums definē aizsargājamo teritoriju kategorijas (arī Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas). Likums nosaka aizsargājamo teritoriju izveidošanas kārtību, nepieciešamību izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, aizsargājamās teritorijas pārvaldi un valsts kontroli.

Sugu un biotopu aizsardzības likums (16.03.2000.)

Likuma mērķi ir šādi: nodrošināt bioloģisko daudzveidību, saglabājot Latvijai raksturīgo faunu, floru un biotopus; regulēt sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību; veicināt populāciju un biotopu saglabāšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociālajiem priekšnoteikumiem, kā arī kultūrvēsturiskajām tradīcijām; regulēt īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību.

Likums nosaka sugu un biotopu aizsardzības prasības (7. pants. Sugu un biotopu labvēlīgas aizsardzības statuss), zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju tiesības uz kompensāciju.

Likums Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos. (2005.)

Likums paredz nosacījumus, ar kādiem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās aizsargājamās teritorijās, un šīs kompensācijas piešķiršanas kārtību.

Aizsargjoslu likums (1997.grozījumi 2002., 2003., 2005.)

Likums nosaka dažādu aizsargjoslu joslu platumus vai metodiku to noteikšanai un saimnieciskās un citas darbības ierobežojumus. Aktuāli dotajā situācijā ir 2005. gada grozījumi, kuru rezultātā hidrobūvju īpašnieki var iegūt papildus priekšrocības to drošuma garantijām, dotajā situācijā tas var attiekties uz dabas lieguma teritorijā esošajiem mazajiem

HES (Korna un Pelēču). Jašas upei aizsargjoslas minimālais platums noteikts, ne mazāks kā 100 m.

Aizsargjoslu robežas jāiezīmē zemes gabalu plānos un jāieraksta zemes grāmatā šā likuma 60. un 62. pantā noteiktajā kārtībā. Ja nav izstrādāts teritorijas plānojums, vietējā pašvaldība nodrošina aizsargjoslu robežu noteikšanu, kā arī iesniedz ziņas Valsts zemes dienestam aizsargjoslu iezīmēšanai zemes robežu plānos.

Likums Par ietekmes uz vidi novērtējumu (14.10.1998. grozījumi 30.05.2001., 19.06.2003., 15.09.2005.)

Ministru kabineta noteikumi nr. 87 „Kārtība, kādā vērtējama ietekme uz vidi”, kas precīzi reglamentē likumā noteikto prasību izpildes mehānismu. Ietekmes uz vidi novērtējums jāveic, ja paredzētā darbība var būtiski ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000 vietu). Lai varētu ieviest Ietekmes uz vidi novērtējuma sistēmu Latvijā, 2001. gadā pieņemti papildinājumi likumam “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, kas pilnīgi saskaņotu Latvijas likumdošanu ar ES prasībām.

Ietekmes uz vidi novērtējums ir procedūra, kas veicama noteiktā kārtībā, lai novērtētu paredzētās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai vai aizliegtu paredzētās darbības uzsākšanu normatīvajos aktos noteikto prasību pārkāpumu gadījumos.

Ministru kabineta noteikumi nr. 455 „Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (NATURA 2000)” (06.06.2006.) nosaka procedūru ietekmes uz vidi novērtējumam uz Natura 2000 teritorijām.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (22.07.2003. grozījumi 26.10.2004.) nosaka aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus aizsargājamās teritorijās, kā arī aizsargājamo dabas teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un to lietošanas un izvietojuma kārtību, atbilstoši aizsargājamo teritoriju kategorijām, aizsargājamās teritorijās pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus. Līdz dabas lieguma „Jaša” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanai Ministru kabinetā, spēkā ir šie noteikumi par dabas liegumiem.

LR Ministru Kabineta noteikumi nr. 396 „Par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (14.11.2000. grozījumi 05.12.2000., 27.07.2004.). Nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētas, izzūdošas vai retas sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus. Dabas liegumā „Jaša” atrodas 24 Latvijā īpaši aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas (7 entomofaunas un bezmugurkaulnieku sugas).

Ministru Kabineta noteikumi nr. 421 „Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (05.12.2000. grozījumi 25.01.2005.) nosaka to biotopu sarakstu, kuri Latvijā ir reti un apdraudēti. Dabas liegumā atrodas 5 īpaši aizsargājamo biotopu veidi: nogāžu un gravu meži, upju straujteces, akmens sakopojumi upēs, avoti un avotu purvi.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem” (15.06.1999. grozījumi 26.06.2001., 21.10.2003., 10.04.2004.) nosaka dabas liegumu robežas un teritoriju aizsardzības statusu. Saskaņā ar šiem noteikumiem teritorijai „Jaša” piemērots dabas lieguma statuss 69 ha platībā.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (30.01.2001.) nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus, kā arī nosaka tās dzīvnieku, ziedaugu, paparžaugu, sūnu, ķērpju un sēņu sugas, kurām veidojami mikroliegumi. Dabas liegumā atrodas 5 vaskulāro augu, 3 sūnu, 1 gliemežu un 8 putnu sugas, kurām nepieciešamības gadījumā veidojams mikroliegums.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 117 „Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu” (13.03.2001. grozījumi 29.11.2007.) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību un atlīdzības lielumu, ja ir iznīcināti vai bojāti īpaši aizsargājамie biotopi vai sugas.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādāšanas kārtību” (9.10.2007.) nosaka īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādāšanas kārtību.

1.2.1.2. Citu nozaru normatīvie akti un plānošanas dokumenti

Meži

Meža likums (24.02.2000., grozījumi 13.03.2003., 27.01.2005., 29.04.2005.) nosaka mežu ilgspējīgas apsaimniekošanas principus, meža īpašnieku pienākumus.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 189 „Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (05.05.2001., grozījumi 26.02.2002, 08.02.2005., 17.05.2005.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 370 „Kārtība, kādā aprēķināmi mežam nodarītie zaudējumi” (24.10.2000.) nosaka kārtību, kādā aprēķināmi mežam nodarītie zaudējumi, kuri radušies, pārkāpjot meža apsaimniekošanu un izmantošanu regulējošo normatīvo aktu prasības.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 892 „Par koku ciršanu meža zemēs” (31.10.2006.) nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, mežaudzes minimālo un kritisko šķērslaukumu, galvenās cirtes caurmēru pēc valdošas koku sugas un bonitātes, kailcirtes

maksimālo platību vai platumu, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību un koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 217 „Par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situācijas izsludināšanu mežā” (01.06.2001. grozījumi. 03.07.2001., 21.09.2004., 15.03.2005.) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kā arī kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā.

Zemkopības ministrija instrukcija nr. 7 „Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika” (09.11.2001.). Instrukcija izstrādāta, pamatojoties uz „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumiem”. Sakarā ar šo instrukciju juridisko aizsardzības statusu iegūst tā sauktie dabisko mežu biotopi. Dabas liegumā atrodas 53,4 ha dabiskie mežu biotopi.

Teritorijas plānojumi, īpašums

Likums Par zemes lietošanu un zemes ierīcību (21.06.1991.) nosaka zemes lietotāju tiesības un regulē zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 423. „Noteikumi par teritorijas plānojumiem” (05.12.2000. grozījumi 31.07.2001.) nosaka pagasta teritorijas plānojuma izstrādāšanas, saskaņošanas, spēkā stāšanās, apturēšanas, grozīšanas, sabiedriskās apspriešanas un ievērošanas pārraudzības kārtību, kā arī nacionālā līmeņa teritorijas attīstības plāna saistošās daļas. Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns ir rekomendējošs Preiļu novada un Pelēču pagasta teritorijas plānojumam. Dabas liegums atrodas Preiļu rajona Aizkalnes un Pelēču pagastos.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 883. „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (19.10.2004.) nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma un detaļplānojuma sastāvdaļas, to sagatavošanas, sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, likumības izvērtēšanas, ievērošanas pārraudzības un darbības apturēšanas kārtību, kā arī vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma grozīšanas kārtību. Šo noteikumu 27.8 punkts nosaka, ka izstrādājot teritorijas plānojumu, ir jāņem vērā īpaši aizsargājamo dabas un kultūrvēsturisko teritoriju, kultūras pieminekļu aizsardzības un izmantošanas noteikumus un dabas aizsardzības plānus.

Medības

Medību likums (08.07.2003.)

Likums nosaka medību un medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās teritorijās.

Ministru Kabineta noteikumi nr. 760 „Medību noteikumi” (23.12.2003., grozījumi 23.03.2004.) nosaka medijamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamās medības ārpus medību termiņiem. Medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka šie noteikumi, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti.

Citi

Ministru Kabineta noteikumi nr. 272 „Meliorācija sistēmu ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi” (08.04.2004.). Šie noteikumi nosaka prasības, kādas zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāievēro valsts, valsts nozīmes, pašvaldības, koplietošanas vai viena īpašuma meliorācijas sistēmu izmantošanā, kopšanā un saglabāšanā, kā arī nosaka uzturēšanas pasākumus.

Enerģētikas likums (06.10.1998, grozījumi 03.08.2000., 10.05.2001., 17.03.2005., 26.05.2005.)

Likums reglamentē enerģētiku kā tautsaimniecības infrastruktūru, kas aptver energoresursu ieguvī, izmantošanu un dažāda veida enerģijas ražošanu, iegādi, pārveidi, uzglabāšanu, pārvadi, sadali, piegādi enerģijas lietotājiem un energoresursu patēriņu, kā arī nosakapārvades kārtību enerģētikā un energoapgādes komersantu darbības organizēšanas un attīstības principus, kā arī veicina enerģētikas saudzējošu ietekmi uz vidi, saudzējošu efektīvu tehnoloģiju izmantošanu.

Ūdens apsaimniekošanas likums

Likuma 6. pants nosaka ūdens resursu lietotājam ir tiesības: lietot ūdeni un izmantot ūdensobjektus personiskām vajadzībām un saimnieciskajai darbībai šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā; veikt būvniecību ūdensobjektos vai to tuvumā un ierīkot ūdens resursu lietošanai nepieciešamās būves, ja saņemtas normatīvajos aktos paredzētās atļaujas un ievēroti normatīvajos aktos noteiktie ierobežojumi; pēc normatīvajos aktos paredzēto atļauju saņemšanas veikt darbības, kas ietekmē ūdensobjektus, ja šādas darbības tiek veiktas atbilstoši normatīvajos aktos un atļaujās noteiktajām prasībām;

7. pants nosaka ūdens resursu lietotāja pienākumus: lietojot ūdens resursus, ievērot ūdensobjektam noteiktos izmantošanas mērķus, vides kvalitātes mērķus un kvalitātes

normatīvus, atļauju nosacījumus, veselības aizsardzības, būvniecības un zivsaimniecības noteikumus un citas normatīvajos aktos ietvertās prasības; nodrošināt ūdens kvalitātes un kvantitātes saglabāšanu savā īpašumā vai lietošanā esošajos ūdensobjektos un teritorijā; ievērot apsaimniekošanas plānā un pasākumu programmā paredzētos nosacījumus; veikt visas ar ūdens resursu lietošanu saistītās darbības tā, lai nepasliktinātu pazemes un virszemes ūdeņu stāvokli, nenodarītu kaitējumu cilvēku veselībai vai videi, arī ūdens ekosistēmām un no tām tieši atkarīgajām sauszemes ekosistēmām, kā arī neradītu apstākļus, kas veicina plūdus vai zemes izkalšanu; ievērot citu ūdens resursu lietotāju un ūdensobjektiem piegulošās zemes īpašnieku tiesības; saņemt visas normatīvajos aktos paredzētās atļaujas ūdens resursu lietošanā; normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un atbilstoši ūdens resursu lietošanas atļaujas nosacījumiem iesniegt reģionālajai vides pārvaldei pārskatus par ūdens resursu lietošanu; atlīdzināt zaudējumus, kas ūdens resursu lietošanas rezultātā nodarīti videi vai ūdens bioloģiskajiem resursiem, ja atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem atzīta ūdens resursu lietotāja atbildība par šiem zaudējumiem; pārtraukt ūdens resursu lietošanu, ja konstatēta pazemes ūdensobjekta un virszemes ūdensobjekta stāvokļa pasliktināšanās, nodarīts kaitējums cilvēku veselībai vai videi, it īpaši ūdens ekosistēmām un no tām tieši atkarīgajām sauszemes ekosistēmām.

11. pants nosaka vides kvalitātes mērķus ūdens objektiem, paredz ievērot nosacījumus un mērķus, kas apsaimniekošanas plānā noteikti īpaši aizsargājamām teritorijām.

Likums Par hidroelektrostaciju hidrotehnisko būvju drošumu (01.04.2001., grozījumi 11.03.2004., 13.10.2005.)

Likums nosaka hidroelektrostaciju (turpmāk - HES) hidrotehnisko būvju valdītājdarbības tiesiskos pamatus, kā arī organizatoriskos pasākumus, kas veicami, lai panāktu esošo, atjaunojamo un jaunbūvējamo HES hidrotehnisko būvju drošumu, un valsts institūciju, kura uzrauga un kontrolē hidrotehnisko būvju drošumu.”

Ministru Kabineta noteikumi nr. 631 par Latvijas būvnormatīvu LBN 224-005 „Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves (12.08.2005.) Būvnormatīvs nosaka prasības jaunbūvējamo, rekonstruējamo un renovējamo lauksaimniecības zemju meliorācijas sistēmu, meža zemju nosusināšanas sistēmu, apdzīvotu vietu meliorācijas sistēmu un inženieraizsardzības būvju un hidrotehnisko būvju projektēšanai.

1.2.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Eiropas Padomes direktīva „Par dabīgo biotopu savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību” (92/43/EEC). Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīva paredz, ka katrai dalībvalstij ir jānodala „īpaši saglabājamās teritorijas,„ Šīs direktīvas 1. pielikumā iekļauto

biotopu un 2. pielikumā iekļauto sugu aizsardzības nodrošināšanai. Kopā teritorijām, kas veidotas putnu aizsardzībai saskaņā ar direktīvu „Par savvaļas putnu aizsardzību” 79/409/EEC tās veido aizsargājamo dabas teritoriju tīklu, kam jānodrošina direktīvu pielikumos minēto sugu, to dzīvotņu un biotopu adekvātu aizsardzību. Dabas liegums ir nozīmīgs tāda Biotopu direktīvas I pielikuma biotopa kā **9180 - Nogāžu un gravu meži, 7220 - Avoti, kas veido avotkaļķus, 7160 - Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi, 3260 - Upju straujtecēs** aizsardzībai un saglabāšanai.

Direktīva nosaka, ka reizi sešos gados katrai dalībvalstij jāsniedz informācija Eiropas Komisijai par biotopu direktīvas biotopu un sugu stāvokli un putnu direktīvas sugu stāvokli Natura 2000 vietās un valstī kopumā.

Dabas liegums „Jaša” ir nodalīts kā vērtīga teritorija saskaņā ar Biotopu direktīvas prasībām. Saskaņā ar Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) izveidošanas kritērijiem Latvijā (28.05.2002. MK noteikumi nr. 199) teritorija iekļauta potenciālo Latvijas NATURA 2000 vietu sarakstā un apstiprināta par Natura vietu ar grozījumiem likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (15.09.2005. nr. 156).

Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu (Bernes konvencija), (16.09.1970.), nosaka nepieciešamību saglabāt savvaļas faunu un floru un to dabiskās dzīvotnes, kā arī nosaka īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas un aizliegtos nonāvēšanas, gūstīšanas un cita veida izmantošanas līdzekļus un paņēmienus.

Vašingtonas konvencija par Starptautisko tirdzniecību ar apdraudētām savvaļas dzīvnieku un augu sugām – CITES konvencija (pieņemta 1973., ratificēta 17.12.1996.) nosaka sugu sarakstu, kuru eksporta, importa vai ieviešanas no jūras gadījumā jāsaņem atļauja Dabas aizsardzības pārvaldē.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību (pieņemta 05.06.1992., ratificēta 08.09.1995.) nosaka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nepieciešamību un ilgtspējīgas dzīvās dabas izmantošanas koncepciju.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvencija (26.04.2002.) par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

1.2.3. Plāna saistība ar citiem biotopu, sugu aizsardzības plāniem, projektiem

Dabas aizsardzības plānam nav saistība ar citiem biotopu, sugu aizsardzības plāniem.

1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

Apskatāmais objekts atrodas mitrā kontinentālā un siltā Latvijas klimatiskā rajonā. Tā klimatiskos apstākļus var raksturot ar Daugavpils meteoroloģiskās stacijas novērojumu datiem. Gada vidējā gaisa temperatūra ir +5.7 °C. Gada gaitā visaukstākais ir februāris ar mēneša vidējo minimālo gaisa temperatūru -9.4°C, vissiltākais ir jūlijs - mēneša vidējā maksimālā gaisa temperatūra ir +22.7°C. Līdz šim novērotā gada absolūti minimālā gaisa temperatūra ir -43.2°C (1956. gadā), absolūti maksimālā gaisa temperatūra ir +36.4°C (1943. gadā). Vissaulainākie mēneši ir jūnijs un jūlijs, kad saule spīd vidēji 9 stundas dienā. Vismazāk saule spīd decembrī - vidēji tikai 1 stundu dienā.

Gada gaitā nokrišņi iespējami vidēji katru otro dienu. Gada nokrišņu summa ir 635 mm. Visvairāk nokrišņu ir jūnijā un jūlijā (75 - 76 mm), vismazāk - februārī, martā (31 - 34 mm). Sniega sega vidēji ir 25 - 30 cm bieza un turās līdz 100 dienām. Iztvaikošanas gada rādītāji ir 340 – 360 mm, t.i. , 53 % līdz 55 % no izkritušo nokrišņu daudzuma. Pārējais ūdens daudzums papildina pazemes ūdeņu krājumus, veido virszemes noteci upēs un strautos. Gada vidējais gaisa relatīvais mitrums ir 80 %.

No nelabvēlīgām meteoroloģiskām parādībām ir novērotas: vētra (vēja ātrums ≥ 21 m/s), stipra vētra (vēja ātrums ≥ 25 m/s), brāzmās vējš ir sasniedzis arī orkāna (≥ 33 m/s) spēku; stipras lietusgāzes (diennakts maksimālais nokrišņu daudzums ir sasniedzis 64 mm). Pērkonā negaiss visbiežāk ir novērots jūnijā un jūlijā - vidēji 6 dienas mēnesī, maksimāli - katru otro dienu mēnesī. Ziemā iespējams ilgstošs, intensīvs putenis (maksimālais vēja ātrums ≥ 15 m/s 12 stundas un ilgāk), apledošanas-sarmas parādības (ar noguluma diametru ≥ 35 mm). Valdošais ir rietumu vējš, vislielākais vēja ātrums ir novembrī - janvārī (mēnesī vidēji 3.7 m/s). Novembrī ir novērots maksimālais vēja ātrums - 28 m/s un maksimālās brāzmas - 44 m/s. Vismazākais vēja ātrums ir jūlijā un augustā (mēnesī vidēji 2.7 un 2.5 m/s).

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Jašas upe ārpus dabas lieguma teritorijas, posmā no iztekas līdz Feldhofai ir ar vāji izteiktu ieleju, kuras dziļums ir tikai 3 līdz 4 m, platums – 80 līdz 120 m. Upe tek pa Feimaņu pauguraines starppauguru ieplakām, kritums ir 0,4 - 0,6 m/km, vietām gultnei ir meandrējošs raksturs. Šajā posmā upei pievienojas vairākas pietekas – strauti un mazās upītes (piem. Dzalbovka, Rūbežneica), kuras drenē tuvāko ezeru (L.Solkas, M.Solkas) un purvu (Rogonpūrs) ūdeņus. Līdz ar to, uz pieteku pienesuma rēķina pieaugot ūdens apjomam upē un palielinoties caurplūdumam, pastiprinās arī dziļumerozijas process, kura gaitā lejpus Feldhofas un Maskeviciškiem upe strauji iegrauzusies kvartāra virsmas iežos un izveidojusi 10 – 12 m dziļu ieleju, kura strauji padziļinās upes tecējuma virzienā.

Dabas lieguma teritorijā posmā no Jegoriškiem līdz Doļņejašiem Jašas upe šķērso Feimaņu pauguraines R nogāzi, šajā posmā upes kritums sasniedz 5,5 – 5,7 m/km, tā iegūst kalnu upēm raksturīgo straujo un krācaino tecējumu (skat.1.1. attēlu).

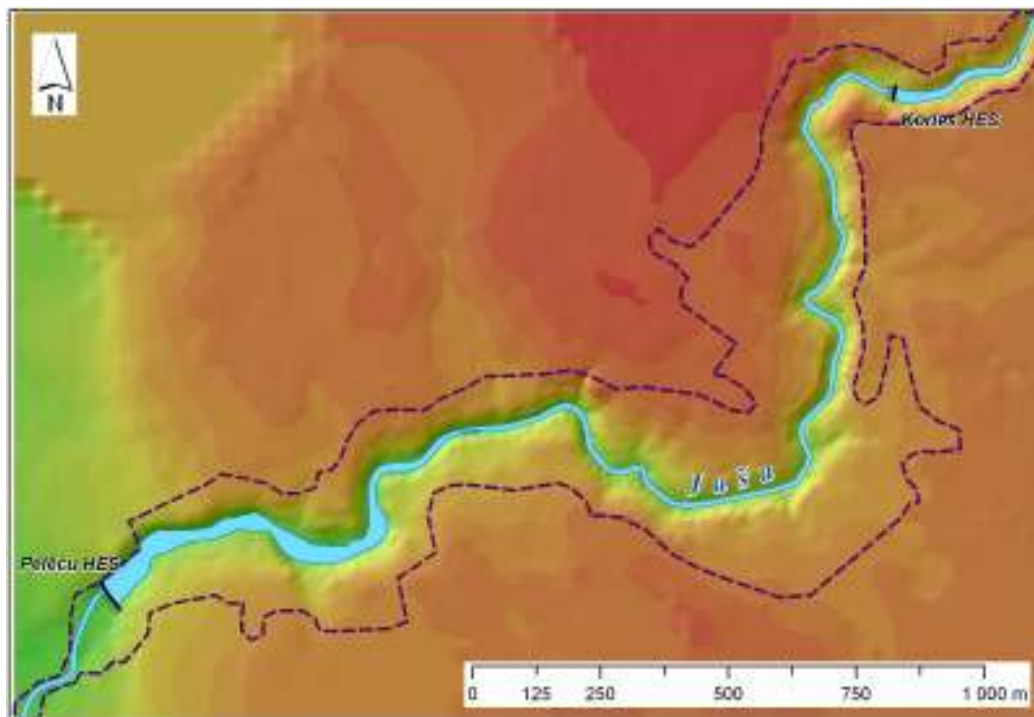

1.1. att. Jašas straujteses posms dabas lieguma centrālajā daļā iepretī Grociškiem. Foto
J.Soms

Lieguma ietvaros Jašas upes ieleja ir līkumota, orientēta ZA – DR virzienā, tā šķērso Latgales augstienes Feimaņu pauguraines nogāzi un tecējuma virzienā atveras Dubnas ielejā. Tā ir izteikti V-veidīga jeb kanjonveidīga, stāvām nogāzēm. Iespaidīgās ielejas attīstība sākusies acīmredzot vēl leduslaikmeta (pleistocēna) beigu posmā, kad Latgales augstienē veidojās lokāli, īslaicīgi eksistējoši sprostezeri, no kuriem izkusušo ledus blāķu ūdeņiem strauji noplūstot virzienā uz Dubnas ieleju, īsā laika posmā veidojās ledājkūšanas ūdeņu pārrāvuma tipa noplūdes lejas. Attīstoties mūsdienu hidrogrāfiskajam tīklam, Jašas upe izvietojās šajā ledājkūšanas ūdeņu noplūdes lejā – tas izskaidro neatbilstību starp upes erozijas mūsdienu potenciālu un šīs ūdensteces ielejas iespaidīgajiem izmēriem.

Jašas upes garums lieguma teritorijā ir 3,4 km. Ieleja, salīdzinot ar upi, ir mazāk līkumota un tās garums dabas lieguma teritorijā ir aptuveni 2,9 km. Augšpus Korna HES, kur Jaša šķērso lieguma robežu lieguma ZA daļā, erozijas gaitā izveidotās V - veida ielejas dziļums sasniedz 14 m, tās platums ir 65 m. Upes tecējuma virzienā pie Korna HES Jašas upes ieleja dziļums pieaug līdz 17 – 20 m, lieguma centrālajā daļā pie Grociškiem ielejas

dziļums sasniedz maksimālās konstatētās vērtības 27 – 30 m, bet lieguma R daļā, augšpus Pelēču HES, tā ir 21 m dziļa. Attiecīgi tecējuma virzienā pieaug arī ielejas platums – pie Korna HES ieleja ir 80 – 100 m, lieguma centrālajā daļā ieleja ir 120 līdz 160 m plata. Tālāk virzienā uz R ieleja kļūst nedaudz seklāka, bet vienlaicīgi pieaug tās platums – līdz 210 m pie Pelēču HES aizsprosta.

1.2.att. Dabas lieguma „Jaša” reljefa digitālais modelis. Modeli sagatavoja V.Kozlovska un J.Soms

Kopumā Jašas ielejai dabas lieguma teritorijā ir simetrisks raksturs – tās labā (ZR - R) pamatkrasta nogāze vidēji ir tikpat stāva kā kreisā (DA - A) pamatkrasta nogāze. Vietām upes ielejā pie izliektajiem krastiem ir konstatējami erozijas tipa I virspalu terases fragmenti, paliene ir šaura un morfoloģiski vāji izteikta. Pašai Jašas upes gultnei ielejā ir stipri līkumains, vietām meandrējošs raksturs. Pēc morfoloģiskā tipa tā ir iegrauzto meandru ieleja. Ielejas nogāzes saposmo īsas sānu gravas, kuru platums parasti ir 5 – 9 m, dziļums 1,5 līdz 2,8 m, taču atsevišķas gravas sasniedz 22 līdz 34 m platumu un 6,2 līdz 9,2 m dziļumu. Šajās gravās norisinoties ūdens erozijas procesam un gravām iegrauzoties akmeņainos gQ_3 morēnas smilšmālos, ļoti rupjais materiāls - lieli oļi un laukakmeņi (vidējais diametrs no 6 cm līdz 1,2 m), kurus straume nespēj pārvelt un transportēt, paliek gravu gultnēs un veido kāples ar kritumu no 20 cm/m līdz 80 cm/m. Kāpļu vietās dziļumerozija nenotiek un grava nesasniedz ieliektā "izstrādātā" līdzsvara garenprofila formu. Reizēm rupjās frakcijas drupu iežu ir tik daudz, ka tie kā vienmērīga sega izklāj gultnes dibenu, veidojot laukakmeņu klājienus jeb perlūviju (skat. 1.3. attēlu).

1.3. att. Grava ar akmeņu klājumu dabas lieguma lejasdaļā, Jašas upes ielejas kreisā pamatkrasta nogāzē. Foto J.Abarons

Dziļumerozijas gaitā Jašas ielejā un sānu gravās ir atsegti gruntsūdeņu horizonti, kā rezultātā ielejas nogāzēs un sānu gravās izplūst daudzi krītošie (gravitārā tipa) avoti, tomēr atsevišķu avotu debīts ir neliels (0,06 – 0,08 l/s). Vietās, kur gruntsūdeņi ir bagāti ar hidroģēnkarbonātiem, avotu strautiņu gultnēs izgulsnējas avotkaļķi (skat. 1.4. attēlu).

1.4. att. avoti, kuros veidojas avotkaļķi. Jašas kreisā krasta pamatkrastā. Foto J.Abarons
Lēzenākās nogāzēs pāraugot krītošo avotu iztekām, izveidojušies avoksnāji.

1.5. att. Minerālvielām bagāts avoksnājs Jašas kreisajā krastā. Foto J.Abarons

Ielejas un sānu gravu ievērojamais dziļums, kā arī avoti un avoksnāji nosaka abiotisko ekoloģisko faktoru – mikroklimate, apgaismojuma, mitruma režīma u.c. diferenciāciju. 2006. gadā *in situ* veiktie mikroklimate raksturlielumu pētījumi parāda, ka Jašas ielejā un gravās piezemes gaisa slānī dienā ir zemāka gaisa t° (vid. par 0,5 līdz 1°C) un augstāks relatīvais gaisa mitrums (vid. 6 – 8%) nekā pārējā dabas lieguma teritorijā. Negatīvajās reljefa formās veidojas paaugstināta gaisa mitruma režīms, kā rezultātā rodas labvēlīgi apstākļi daudzu retu un aizsargājamo augu augšanai, īpaši epifītisko sūnu sugu eksistencei.

1.3.3. Hidroloģija

Jaša ir Dubnas upes labā krasta pieteka ar kopējo garumu 28 km un sateces baseinu 191 km^2 . Upe atrodas Preiļu rajona administratīvajā teritorijā; tās kopējais kritums 52 m, vidējais slīpums 1.86 m/km. Slīpums vislielākais ir upes vidus posmā no Aizkalnes ciemata līdz Pelēču HES (bijušajām dzirnavām), bet tālāk upe ieplūst Dubnas līdzenumā.

Jaša iztek no Jašezera, kas uzņem augstāk virknē izvietoto ezeru - Bicānu, Kategrades un Zolvu ezera, kā arī no dienvidu puses Eikša ezera ūdeņus. Šie ezeri, izņemot Eikša ezeru, savstarpēji savienoti ar ļoti līdźīgu līmeņu režīmu un atrodas uz līdźīgām absolūtā augstuma atzīmēm (m BS). Bez tam Zolvu ezeram ir vēsturiskais savienojums ar Rušona ezeru – pa Rušenicas upi. Atsevišķos periodos pa Rušenicu Zolvu ezerā ietek Rušona ezera ūdeņi. Ūdens

apmaiņa starp Rušona ezeru un Zolvu ezeru neregulētā režīmā ir maz nozīmīga īpaši pie maksimālajiem ūdens līmeņiem (AŪL).

Jašas upes ūdens resursu izmantošanā un aizsardzībā svarīga nozīme ir baseina augštecē izvietotajiem ezeriem, kuri veic upes noteces izlīdzināšanu.

Hidrotehniskās būves (mazie HES)

Lieguma teritorijā atrodas divas hidrotehniskās būves (mazie HES).

Korna dzirnavu HES raksturojums dots saskaņā ar 2001. gada ūdenskrātuves ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumiem un 2002. gadā apstiprināto hidrotehnisko būvju drošuma programmu.

Korna dzirnavu HES atrodas Daugavas upes lielbaseinā uz Jašas upes 10 km no ietekas Dubnā.

1.Korna HES

Korna dzirnavu HES hidrotehnisko būvju drošuma programma un ūdenskrātuves ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi ir pamatoti ar šādiem hidroloģiskajiem aplēses lielumiem: sateces baseins aizsprosta vārumā $A = 129.6 \text{ km}^2$, baseina relatīvā mežainība 26 % un purvainība 0%.

Pavasara palu maksimālie caurplūdumi ar atkārtotās varbūtību $p=1 \%$ $Q_{1\%}=36.0 \text{ m}^3/\text{s}$ un ar atkārtotās varbūtību $p=5 \%$ $Q_{5\%}=26.6 \text{ m}^3/\text{s}$; Minimālie caurplūdumi ar nodrošinājumu $p=85 \%$ $Q_{\min 30 \text{ d. } 85\%}=0.17 \text{ m}^3/\text{s}$ un ar nodrošinājumu $p=95 \%$ $Q_{\min 30 \text{ d. } 95\%}=0.13 \text{ m}^3/\text{s}$; Ilggadīgā vidējā notece 25.9 milj. m^3 , kam atbilst vidējais caurplūdums $0.82 \text{ m}^3/\text{s}$;

a. Korna dzirnavu HES rādītāji:

Aprēķina kritums 6.9 m; Aprēķina caurplūdums $1.8 \text{ m}^3/\text{s}$; Uzstādītā jauda 105 kW; Turbīnu skaits 2: viens horizontāls T50 markas hidroagregāts ar propellera turbīnu (darbrata $\varnothing$ 500 mm); ģenerators 75 kW; viens horizontāls T30 markas hidroagregāts ar propellera turbīnu (darbrata $\varnothing$ 300 mm); ģenerators 30 kW.

Korna dzirnavu HES ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos formulēti šādi būvju ekspluatācijas nosacījumi: maksimālais ūdens līmenis pie aizsprosta noteikts 127.7 m BS. ūdenskrātuves lietderīgo tilpumu 2600 m^3 (no NŪL 127.5 līdz ZŪL 127.3 m BS) iespējams nostrādāt 2.4 stundās (nerēķinot pieteci), darbinot vienu turbīnu ar minimālo caurplūdumu $0.3 \text{ m}^3/\text{s}$. HES pārsvarā strādās Jašas upes dabiskās caurteces režīmā, kā arī izmantojot uzkrāto ūdens tilpumu iepriekš norādītajās 0.2 m robežās. Ja pietece ūdenskrātuvei samazinās zem $0.3 \text{ m}^3/\text{s}$, hidroagregāts pāriet cikliskas darbības režīmā. Ja pietece ūdenskrātuvē samazinās zem $0.15 \text{ m}^3/\text{s}$, HES darbību pārtrauc.

b. Hidromezgla darbība ārkārtējos (plūdu) apstākļos.

Sākoties pavasara paliem, ūdenskrātuvi nostrādā līdz ZŪL (127.30); Maksimālos pavasara palus ar 1% pārsniegšanas varbūtību pārvada pie pilnībā no aizvāriem atbrīvotas novadbūves, nepārsniedzot līmeņa atzīmi 127.7 m BS ūdenskrātvē; plūdu periodā paredzēta pastiprināta būvju darbības uzraudzība.

c. Ūdens resursu izmantošana mazūdens periodā.

Mazūdens periodā, kura ilgums norādīts vidēji 4 mēneši gadā, HES darbojas cikliski, nostrādājot uzkrāto ūdens tilpumu starp NŪL 127.50 m un ZŪL 127.30 m BS (0.2 m robežās).

d. Garantējamā caurplūduma nodrošināšana

Garantējamo caurplūdumu ūdenskrātuves ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos paredzēts nodrošināt ar ūdens plūsmu zem pacelta augšējā aizvara novadbūves vienā ailā, izveidojot 0.07 m augstu spraugu 0.85 m platumā, ar apakšējo atzīmi 126.80 m BS un augšējo atzīmi 126.87 m BS.

e. Zivju aizsardzības ierīču raksturojums

Pie ieplūdes ūdens ņēmējietaisē paredzētas restes ar spraugu platumu 20mm.

Korna dzirnavu HES ūdenskrātuves ekspluatācijas noteikumu prasību analīze

f. Korna dzirnavu HES ūdenskrātuvi raksturo šādi rādītāji:

1. sateces baseins aizsprosta vērumā $A=129.6 \text{ km}^2$,
2. virsmas laukums pie NŪL = 1.84 ha,
3. lietderīgais tilpums $W_L = 2,6 \cdot 10^3 \text{ m}^3$,
4. normālais uzstādīšanas līmenis NŪL 127.50 m BS,
5. augstākais uzstādīšanas līmenis AŪL 127.70 m BS,
6. zemākais uzstādīšanas līmenis ZŪL 127.30 m BS,
7. ūdens novadbūves aprēķinātā caurvades spēja $36.0 \text{ m}^3/\text{s}$,
8. ūdens novadbūves aizvaru virsas atzīme 127.7 m BS.

1. Pelēču HES

a. Pelēču (Jašas) hidroelektrostacijas hidroenerģētiskais raksturojums

Pelēču HES raksturojums dots saskaņā ar 1999. gada izstrādāto skiču projektu un ūdenskrātuves ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumiem, kā arī 2002. gadā apstiprināto hidrotehnisko būvju drošuma programmu.

Pelēču HES atrodas Daugavas upes lielbaseinā uz Jašas upes 7. km no ietekas Dubnā, (Jašas dabas lieguma teritorijā kopš 2004. gada).

Jašas upes baseinā pirms Otrā pasaules kara darbojās četras (4) ūdensdzirnavas. Kara laikā dzirnavu būves daļēji vai pilnīgi sagrautas, izņemot Pelēču dzirnavas, kuras darbojās

ilgāku laiku arī pēckara periodā. Pelēču HES rekonstrukcija veikta uz 1899. gadā būvēto Pelēču ūdens dzirnavu bāzes, izmantojot šo dzirnavu ezeru kā ūdenskrātuvi, dzirnavu ēku un attiecīgās hidrotehiskās būves.

b. Pelēču HES hidroloģiskie aprēķini

Pelēču HES hidrobūves projektēšanas vajadzībām ir veikti nepieciešamie hidroloģiskie aprēķini. Sateces baseins aizsprosta vērūmā $A = 135 \text{ km}^2$, baseina relatīvā mežainība 20 %, purvainība 2%, ezerainība $A_{ez} = 6.1\%$. Jašas upes aprēķina caurplūdumi Pelēču hidromezglā noteikti, kā analogus izmantojot Baldas un Dubnas upju ilggadīgos hidrometriskos novērojumus, un rezultātu pārbaudei izmantotas esošajos normatīvos paredzētās empīriskās sakarības. Ilggadīgajā periodā hidrometriskie novērojumi liecina, ka maksimālie caurplūdumi Jašas upē iestājās pavasara palu laikā, bet minimālais caurplūdums vasaras mazūdens periodā. Pavasara palu maksimālais caurplūdums Jašas upei Pelēču HES vērūmā noteikti pie dažāda nodrošinājuma: $Q_{1\%} = 18.6 \text{ m}^3/\text{s}$ un $Q_{5\%} = 12.4 \text{ m}^3/\text{s}$

Mazūdens gada un mazūdens perioda 30 dienu minimālie caurplūdumi Jašas upei Pelēču HES vērūmā noteikti pie dažāda nodrošinājuma: Ziemas periodā - $Q_{85\%} = 0.056 \text{ m}^3/\text{s}$ un $Q_{95\%} = 0.041 \text{ m}^3/\text{s}$. Vasaras-rudens periodā – $Q_{85\%} = 0.036 \text{ m}^3/\text{s}$ un $Q_{95\%} = 0.025 \text{ m}^3/\text{s}$

c. Pelēču HES hidroenerģētiskie parametri

HES turbīnu aprēķina caurplūduma (Q_t) noteikšanai aprēķināta Jašas caurplūdumu līkne vidējam gadam, izmantojot Baldas upes hidrometriskos novērojumus. Aprēķina kritums 5.5 m; Uzstādītā jauda (divas turbīnas MT-3 un MT-5) ar jaudu $N = 63,5 \text{ kW}$; Ūdenskrātuves lietderīgais tilpums neliels – 0.0085 milj. m^3

Ņemot vērā Jašas noteces regulēšanas iespējas, HES turbīnu aprēķina caurplūdums pieņemts ar 16% dabiskās noteces ilguma nodrošinājumu – $Q_t = 1,57 \text{ m}^3/\text{s}$,

Noteces regulēšanas apstākļi Jašas upes augšteces ezeros dod iespēju Pelēču HES turbīnas caurplūduma ($Q_t=1.57 \text{ m}^3/\text{s}$) ilgumu vidēja ūdeņainuma gadā palielināt līdz pat 30%.

HES hidromezglā ūdens novadbūves un turbīnu izplūdes lejas bjefā savstarpēji praktiski neietekmējas, jo ūdens caur novadbūvi ieplūst tieši Jašas upē, bet HES atvadkanāls savienojas ar upi 130 m leļpus aizsprosta.

Ūdens līmenis turbīnu atvadkanāla augšgalā pie $Q_t = 1,57 \text{ m}^3/\text{s}$ ir 105.75 m BS. Upes un atvadkanāla satekas profilā augstākais līmenis pie pavasara palu maksimālās caurplūduma ($Q_{1\%}$) sasniedz 105,66 m BS, kas ir par 0,10 m zemāks kā turbīnu atvadkanāla augšgalā. Tas ļauj turbīnas aprēķina caurplūdumu novadīt upē pie līmeņa hidrauliskā slīpuma $I=0,9\%$, t.i. neradot uzstādinājumu atvadkanālā.

d. Pelēču HES noteces regulēšana

Pelēču HES ūdenskrātuve veidota izmantojot bijušo dzirnavezeru, kas izvietots Jašas upes šaurā gravā. Topogrāfiskie apstākļi ļāvuši izveidot ūdenskrātuvi ar mazu tilpumu īslaicīgai noteces regulēšanai, t.i., diennakts noteces izlīdzināšanai, atbilstoši HES darbības režīmam. Pelēču HES ūdenskrātuves noteces regulēšana notiek ar līmeņa režīmu augšējā bjefā saglabājot bijušā dzirnavu ezera ūdens līmeņus.

e. Pelēču HES ūdenskrātuvi raksturo šādi rādītāji:

Sateces baseins aizsprosta vērūmā $A = 135 \text{ km}^2$; Pavasara palu maksimālie caurplūdumi ar atkārtotās varbūtību $p=1 \%$ $Q_{1\%}=18.6 \text{ m}^3/\text{s}$; Minimālie caurplūdumi ar nodrošinājumu $p=95 \%$ $Q_{\min 30 \text{ d. } 95\%}=0.025 \text{ m}^3/\text{s}$; Normālais uzstādīšanas līmenis NŪL 111.30 m BS; Augstākais uzstādīšanas līmenis AŪL 111.50 m BS; Zemākais uzstādīšanas līmenis ZŪL 111.00 m BS; Ūdenskrātuves virsmas laukums 3 ha; Ūdenskrātuves lietderīgais tilpums 8.5 tūkst. m³; Ūdens novadbūves aprēķinātā caurvades spēja $Q_{1\%} = 18.6 \text{ m}^3/\text{s}$; Ūdens novadbūves aizvaru virsas atzīme 112.3 m BS; Regulēšanai pieļaujama līmeņu režīms:

Sakarā ar to, ka Pelēču HES ūdenskrātuvei ir maza nozīme noteces regulēšanā, tās līmenis (ŪL augšējā bjefā) saglabājams pēc iespējas nemainīgs un tuvs NŪL = 111.3 mBS; - diennakts līmeņu svārstības nedrīkst būt lielākas par 0.2 m. Pelēču HES ūdenskrātuves noteces regulēšanas galvenā un vienīgā funkcija ir diennakts noteces izlīdzināšana, atbilstoši HES darbības režīmam; - sezonas regulēšanai pieļaujama līmeņu svārstības ir tikai 0.5m, t.i., sagaidot pavasara palus vai vasaras-rudens plūdus, ūdenskrātuve pakāpeniski jānostrādā līdz ZŪL = 111.0 mBS, bet maksimālās pieteces laikā darbinot turbīnas ar pilnu jaudu, jānodrošina brīvplūde, neļaujot ūdens līmenim pārsniegt AŪL atzīmi= 111.5 mBS;- pieļaujamie līmeņi pirms ledus iešanas un avārijas gadījumos:

Pirms ledus iešanas ūdenskrātuve tiek nostrādāta līdz ZŪL = 111.0 mBS, bet avārijas gadījumā ūdenskrātuve var tikt iztukšota līdz atzīmei 108.0 mBS.

f. Hidromezgla darbība ārkārtējos (plūdu) apstākļos

Ārkārtēji apstākļi var izveidoties kā pavasara palu, tā vasaras - rudens plūdu laikā. Pelēču hidromezgla darbība regulējama ar aizvaru sistēmu atkarībā no līmeņu stāvokļa Jašas augšteces ezeru sistēmā un Pelēču HES ūdenskrātuvē, atbilstoši ūdens novadbūvju ekspluatācijas noteikumiem.

Ārkārtēji apstākļi iestājas, ja ūdens līmenis ūdenskrātuvē paaugstinās virs AŪL=111.5m BS, kas notiek, ja HES turbīnas patērētais ūdens daudzums ir mazāks par Jašas upes pieteci. Tie var izveidoties kā pavasara palu, tā vasaras-rudens plūdu laikā. Pelēču hidromezgla darbība regulējama ar aizvaru sistēmu atkarībā no līmeņu stāvokļa Jašas

augšteces ezeru sistēmā un Pelēču HES ūdenskrātuvē, atbilstoši ūdens novadbūvju ekspluatācijas noteikumiem un HES hidrotehnisko būvju drošuma programmai.

Līmeņu nolasījumus palu un plūdu laikā izdara 4 reiz dienā noteiktos laikos (plkst 8:00 un 20:00), bet ledus un vižņu veidošanos upē un to pārvietošanos pie ieplūdes sistēmā novēro sistemātiski un fiksē šo parādību sākuma un beigu iestāšanos. Novērojumu dati tiek ieraksti “Pelēču HES operatīvajā žurnālā” ik dienu tūlīt pēc novērojumu izdarīšanas. Ja novērotie līmeņi ir virs AŪL, nekavējotī jāaprēķina līmeņu absolūtās atzīmes, kas fiksējamas novērojumu žurnālā un par to jāinformē atbildīgā persona par HES drošumu. Līdzīgi jārikojās arī vižņu vai ledus sastrēguma situācijās. Vižņu un ledus veidošanās periodā un ledus iešanas periodā 1reiz dienā izdara arī gaisa temperatūras nolasījumus no termometra pie HES ēkas.

g. Ūdens resursu izmantošana mazūdens periodā

Mazūdens periodā lejas bjefā jānodrošina minimālais garantētais caurplūdums $Q=0,025\text{m}^3/\text{s}$. Minimālo caurplūdumu paredzēts novadīt caur 2. ailas, kuras platums ir $b=650\text{mm}$. Šīs ailas augšējā vairoga augstums ir 775 mm un virsas atzīme nepaceltā stāvoklī ir 111.40m BS.

No augšas otrā vairoga virsas atzīme ir 110.65 m BS, kas šajā aprēķina gadījumā ir spraugas sliekšņa atzīme. Kontroles nodrošināšanai uz attiecīgā novadbūves starpbalsta izdarīta atzīme, līdz kurai augšējam vairogam jābūt paceltam, lai nodrošinātu minimālo caurplūduma novadīšanu. Ūdenslīmeņu svārstības Pelēču HES hidromezgla ūdenskrātuvē pieļaujamas 0,5 m robežās, sabalansējot HES turbīnu caurplūdumu ar noteci no ezeru sistēmas, bet nepieļaujot ūdens līmeņa krišanos HES ūdenskrātuvē zemāk par minimālo atzīmi ($Z\bar{U}L=111,00\text{ m BS}$).

1.3.4. Augsnes

Dabas liegums atrodas austrumlatvijas pauguraino augstieņu rajonā, augsnes veidojušās uz karbonātu saturošas smilšmāla morēnas, ko bieži sedz smilts un mālsmilts; sastopami arī grantaini nogulumi. Nelielās platībās sastopams bezakmeņu māls un putekļains smilšmāls. Nokrišņi veicina erozijas procesu, kas atklāj karbonātu cilmiežus. Zemākajās vietās ir pārpurvotas pļavas un purvi. Izplatītas podzolētās velēnu podzolaugšnes, vietām arī erodētas vāji un vidēji podzolētās velēnu podzolaugšnes. Pēc mehāniskā sastāva dominē mālsmilts un smilšmāls.

Dabas liegumā augšņu pētījumi nav veikti.

1.4. Teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas raksturojums

1.4.1. Iedzīvotāji

Lieguma teritorijā atrodas divas mazās hidroelektrostacijas, kurās tiek ražota elektroenerģija. Lieguma tuvumā atrodas vairākas viensētas.

Pelēču pagastā 01.01.2005. dzīvoja 891 iedzīvotājs.

Aptuveni 0,5 km uz dienvidrietumiem atrodas Pelēči, kas ir viena no blīvāk apdzīvotajām vietām Pelēču pagastā un 8 km attālumā atrodas Ārdava - otra lielākā apdzīvotā vieta Pelēču pagastā.

Preiļu novads ietver tagadējo Preiļu pagastu, Aizkalnes pagastu un Preiļu pilsētu. Preiļu novadā dzīvo 10732 iedzīvotāji, tai skaitā 8733 dzīvo novada centrā – Preiļos. Dabas liegums atrodas 17 km attālumā no novada centra (Preiļi), kas ir rajona centrs.

1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju

Dabas liegumā ir neliela antropogēnā slodze, daļēji ierīkota dabas taka, bet pagaidām slodze ir neliela. Gar abiem upes krastiem maksšķernieku takas.

1.4.3. Teritorijas izmantošanas veidi

1.4.3.1. Dabas aizsardzība

Dabas aizsardzība ir teritorijas prioritārais izmantošanas veids. To nosaka teritorijas aizsardzības statuss. Pārējie teritorijas izmantošanas veidi jāorganizē tā, lai tie negatīvi neietekmētu teritorijas dabas aizsardzības vērtības.

1.4.3.2. Mežsaimniecība

Lieguma teritorijā atrodas 66.5 ha meža zemes, kas atrodas privātīpašumā (19 īpašnieki).

1.4.3.3. Tūrisms un atpūta

Dabas liegumā “Jaša” ir izveidota dabas taka. Slodze neliela (atsevišķas ekskursijas gadā, pavasarī).

1.4.3.4. Medības

Pelēču pagasta teritorijā medī medību kolektīvs “Duplets”, Aizkalnes pagasta teritorijā medī medību kolektīvs “Jasmuiža”.

1.4.3.5. Mazie HES

Dabas lieguma teritorijā uz Jašas upes atrodas divas mazās hidroelektrostacijas. Ūdens caurplūdums Jašas upē atkarīgs no Kastīres slūžu stāvokļa, Korna HES un Pelēču HES garantētās caurplūdes.

2. Teritorijas novērtējums

2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Dabas liegums reprezentē izcilu nogāžu un gravu mežu teritoriju, kāda daudzviet fragmentāri sastopama Latgales augstienē. Dabas liegums ietver vienotu teritoriju, Jašas upes nogāžu un gravu mežus lauksaimnieciski izmantojamo teritoriju vidū. Nelieli meža masīvi atrodas uz ziemeļiem no lieguma teritorijas Pelēču ezera krastā un uz austrumiem. Uz dienvidiem atrodas Gubaikas upīte, kura pirms ietekas Jašā veido gravu. Gubaikas upītes krastos dominē baltalkšņu meži.

Nogāžu un gravu meži ir ES Biotopu direktīvas I pielikuma biotopa 9180* Nogāžu un gravu meži izcils piemērs. Dabas lieguma nogāžu un gravu mežu ilglaicīgu saglabāšanos potenciāli negatīvi var ietekmēt erozijas procesi, kas saistīti ar straujām ūdens līmeņa maiņām Jašas upē.

Dabas vērtības dabas liegumā „Jaša”

Īpaši aizsargājami biotopi

Latvijā īpaši aizsargājams biotopu veids ³	Platība, ha {garums km)	% no teritorijas	ES Biotopu I direktīvas pielikuma biotopi ¹	Platība, ha (km)
Jauktu koku gāršas F.1.8.3.	53.4 ha	77,4	9180* Nogāžu un gravu meži	53.4 ha
Avotu purvi bagāti ar dzelzi G.1.4.3.	0.3 ha	4,3	7160 Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	0.3 ha
Kalcifilie purvi ar avotiem G.1.4.1.	0.2 ha	2,1	7220* Avoti, kas veido avotkaļķus	0.2 ha
Straujteces posmi upēs D.2.	1.5 km	3,0	3260 Upju straujteces	1.5 km

Īpaši aizsargājamas sugas

Īpaši aizsargājamas sugas ²	Sugu skaits	Sugu nosaukumi
Augu sugas	8	Spožais suņuburkšķis; Benekena zaķauza; Tatārijas stobulis; Lielā raganzālīte; Kārpainais segliņš; Apdzira; Parastā strauspārde; Villainā gundega; Eiropas dziedēnīte;

no tām ES Biotopu direktīvas II pielikuma sugas	1	Apdzira
Sūnu sugas	8	Garlapu kažocene; Smaržīgā zemessomenīte; Tievā gludlape; Pļavas hipns; Dakšveida mecgērija; Īssetas nekera; Tūbainā bārkstlape;
Putnu sugas	13	Tītiņš; Baltais stārķis; Baltmugurdzenis; Brūnā čakste; Lielā gaura; Pelēkā dzilna; Sila cīrulis; Vidējais dzenis; Trīspirkstu dzenis; Mazais mušķērājs; Melnā klija; Melnais stārķis; Niedru lija;
no tām EP Putnu direktīvas I pielikuma sugas	12	Baltais stārķis; Baltmugurdzenis; Brūnā čakste; Lielā gaura; Mazais mušķērājs; Melnā klija; Melnais stārķis; Niedru lija; Pelēkā dzilna; Sila cīrulis; Vidējais dzenis; Trīspirkstu dzenis;
Bezmugurkaulnieku sugas	7	Lielais torņgliemezis; Skrajribu vārpstiņgliemezis; Pelēkais vārpstiņgliemezis; Parka vīngliemezis; Spožā skudra; Tumšais kailgliemezis; Vāļšveida vārpstiņgliemezis
no tām EP Biotopu direktīvas II pielikuma sugas	1	Parka vīngliemezis

2.1.tabula

¹ - Eiropas Padomes direktīva „Par dabīgo biotopu savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību” (92/43/EEC) 1.un 2.pielikuma sugas un biotopi

² - MK noteikumi nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”.

³ - Ministru Kabineta noteikumi nr. 421 „Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”

2.2. Teritorijas ainaviskais novērtējums

Dabas liegums „Jaša” ar nogāžu un gravu mežiem ir Latgales augstienei samērā raksturīgs elements. Šādas, vairāk vai mazāk izteiktas upju gravas un nogāzes, sastopamas nelielās teritorijās visā Latgales augstienē.

2.3. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori

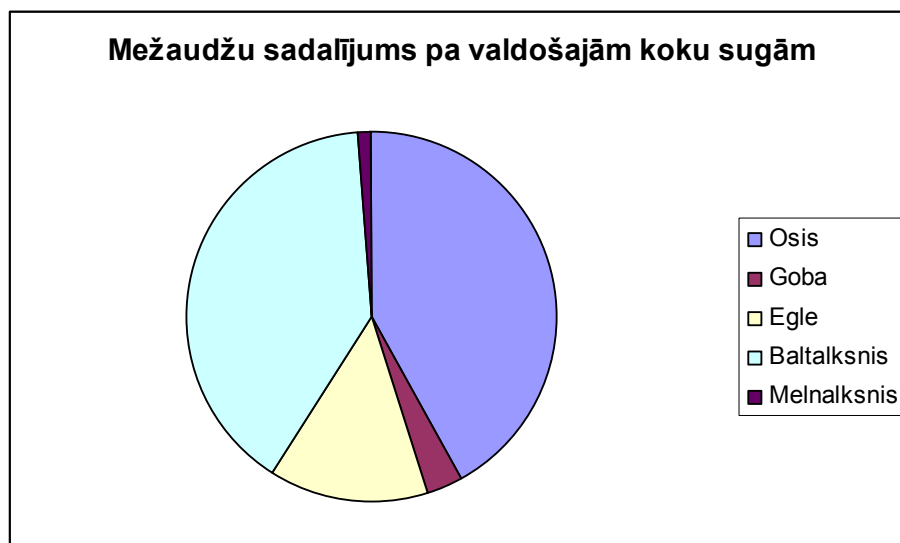
Lieguma teritorija atrodas Dienvidaustrumu ģeobotāniskajā rajona II apakšrajonā (Latgales augstiene) 5. apakšrajonā (Latgales augstienes rietumu nogāze), kas atrodas uz Latgales augstienes rietumu nogāzes. Mežainums šajā rajonā ir viens no mazākajiem Latvijā, tikai 15 - 20%. Meža masīvi izkļiedēti lauksaimniecībā izmantojamo zemju vidū un nav lielāki par 100 ha. Rajonā dominē priežu un jauktie priežu - sīklapju meži.

2.3.1. Meži

Dabas liegums atrodas nelielā kompaktā meža masīvā, kuru neieskauj lauksaimniecības zemes. Atsevišķās vietās pie dabas lieguma piekļaujas nelieli privāto mežu nogabali, kuros dominē baltalksnis, un kuri radušies, aizaugot lauksaimniecībā neizmantojamām zemēm. Mežaudzes liegumā aizņem 63 ha jeb 94 % no lieguma teritorijas. Dabas lieguma teritoriju aizņem jaukti platlapju, jaukti egļu - melnalkšņu un baltalkšņu meži.

1. Valdošā koku suga

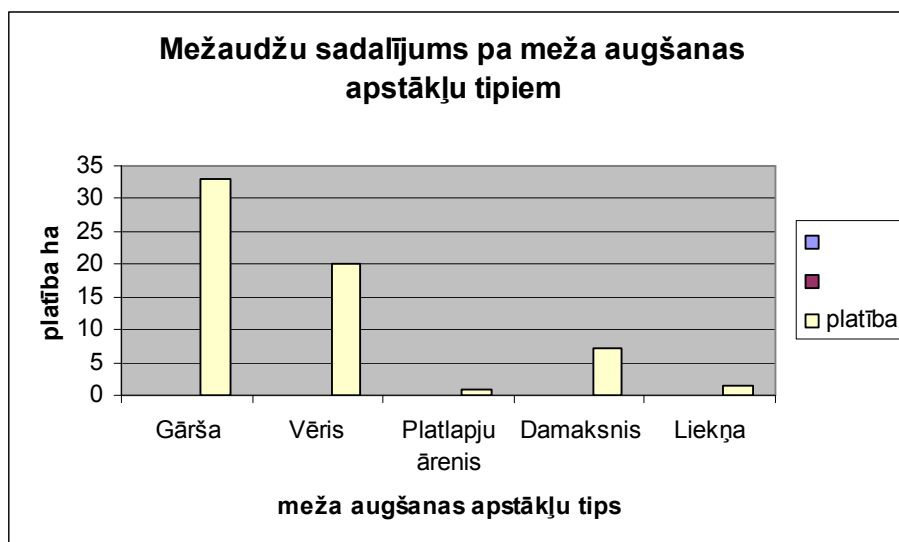
Dabas liegumā lielākajā daļā dominējošie ir ošu meži ar dažāda vecuma ozolu, liepu, kļavu un egļu piemistrojumu. Otrā daļā dominē baltalkšņu audzes, kas atrodas upes palienes daļā, lēzenākajās nogāzēs un nogāzes augšdaļā, kur kādreiz ir bijušas ierīkotas ganības, bet tagad ir aizaugušas ar mežu (2.1. att.).

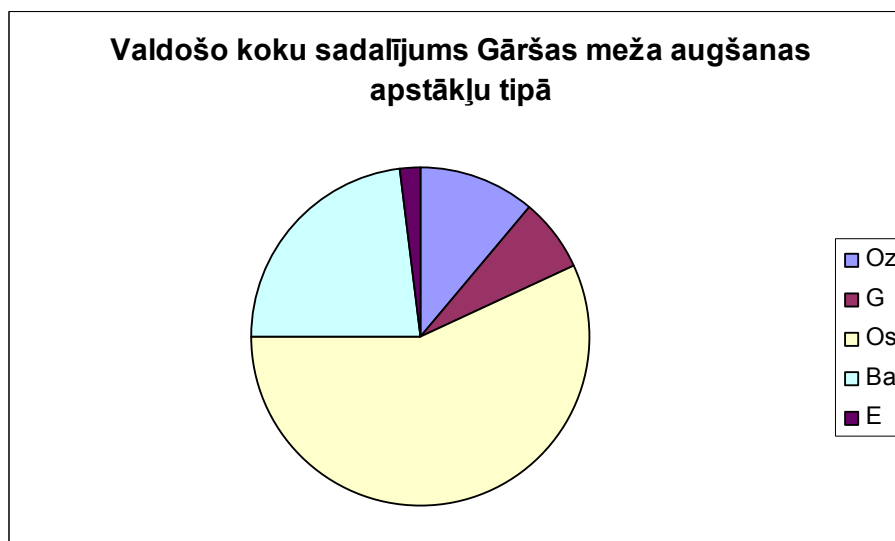
2.1. attēls

2. Meža augšanas apstākļu tipi

Lielāko daļu dabas lieguma teritorijas aizņem auglīgi sausieņu meža augšanas apstākļu tipi gārša 33 ha jeb 52% un vēris 20.2 ha jeb 32%, (2.2. att.).

2.2. attēls

2.3. attēls

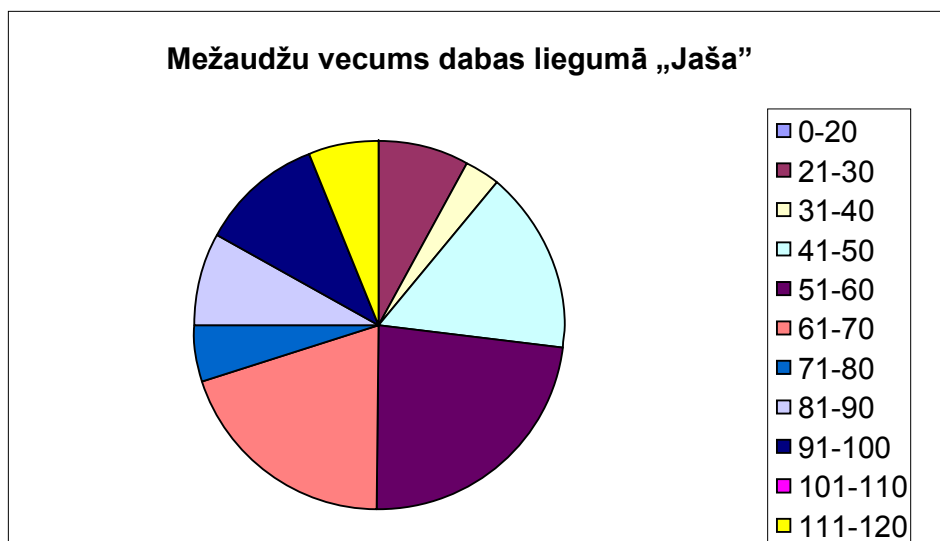
2.4. attēls

3.Mežaudžu vecums

Jaunāko mežaudžu vecums ir 25 gadi, tās ir baltalkšņu audzes, kas radušas aizaugot lauksaimniecībā neizmantojamām zemēm. Jaunākās ošu audzes vecums ir 52 gadi. Vecākās ošu audzes atrodas Gubanišku saimniecības teritorijā, Jašas upes labajā krastā. Tās ir sasniegušas 115 gadu vecumu.

Mežaudzes vecums	platība
0-20	
21-30	4.7
31-40	1.9
41-50	9.1
51-60	14.1
61-70	11.9
71-80	3.3
81-90	5.3
91-100	7
101-110	
111-120	3.7

2.2. tabula. Mežaudžu vecums dabas liegumā “Jaša”

2.5. attēls

4. Latvijā īpaši aizsargājamo biotopu veidi, Eiropas Padomes Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi, dabiskie meža biotopi

Dabas liegumā esošie meži (izņemot baltalkšņu audzes, kuras atrodas ārpus gravas nogāzēm un radušies aizaugot lauksaimniecības zemēm), 53.4 platībā atbilst gan Latvijā īpaši aizsargājamo biotopu veidiem – Nogāžu meži un Gravu meži, gan Eiropas Padomes direktīvas I pielikuma biotopam – **Nogāžu un gravu meži (kods 9180*)**. Visā teritorijā gravas nogāzēs nelielās platībās sastopams biotops - **Avoti, kas veido avotkaļķus (kods 7220*)**, **Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi (kods 7160)**, **Upju straujtecēs (kods 3260)**.

Visi nogāžu un gravu meži atzīti par dabisko mežu biotopiem – nogāzes meža biotops un gravas meža biotops (dabisko mežu biotopu inventarizācija veikta 2003 un 2007. gados) (4. pielikums).

5. Dabiskie meža biotopi un potenciālie dabisko mežu biotopi

Saskaņā ar MK noteikumiem tiek aizsargāti dabisko mežu biotopi (DMB), kuri tiek izdalīti pamatojoties uz šauri specializēto biotopu un indikatoru, kā arī šīm sugām nepieciešamo struktūru vai struktūras elementu konstatēšanu dabā. Valsts meža platībās to aizsardzību nodrošina noslēgtais nodomu protokols starp Valsts meža dienestu un Valsts akciju sabiedrību „Latvijas valsts meži” (07.02.2000.). Privātajos mežos dabisko mežu biotopu aizsardzībai tiek veidoti mikroliegumi.

Dabas liegumā „Jaša” 2003. un 2007. gadā lielākajā daļā meža nogabalu tika konstatēti dabisko mežu biotopi (DMB) – Nogāžu un gravu mežu biotopi (2.3. tabula).

Atrastas speciālās biotopu sugas villainā gundega – *Ranunculus lanuginosus*, laksis-*Allium ursinum*, lielā raganzālīte- *Circaea lutetiana*, benekena zaķauza – *Bromopsis* ZS „Klētņieki”

benekenii, tatārijas stobulis – *Conioselinum tataricum*, tūbainā bārķšlape – *Trichocolea tomentella*, lielais torņgliemezis – *Ena montana* un tādas dabisko meža biotopu indikatorsugas kā rakstu ķērpis – *Graphis scripta*, sūnas: dakšveida mecgērija – *Metzgeria furcata*, kažocenes - *Anomodon spp.*, tievā gludlape - *Homalia trichomanoides*, īssetas nekera – *Neckera penata*, gliemeži: skrajribu vārpstiņgliemezis – *Macrogastera latetriata*, pelēkais vārpstiņgliemezis - *Bulgarica cana*, tumšais kailgliemezis – *Limax cinereoniger*, strauspararde – *Matteuccia struthiopteris*, vāļišveida vārpstiņgliemezis – *Clausilia pumila*. Visā lieguma teritorijā atrodami bioloģiski veci platlapju koki, īpaši ozoli, kas ir piemēroti vēl divu retu un aizsargājamo kukaiņu sugu – lapu koku praulgrauža *Osmoderma eremita* un marmora rožvaboles – *Liocola marmorata* eksistencei. Taču šo sugu apdzīvotības pazīmes – kāpuru atstātie ekskrementi 2007. gada pētījumos netika atrasti. Nogabalos, kas nav atzīti par dabiskajiem meža biotopiem dominē baltalkšņu audzes, kuras attīstījušās aizaugot pamestām lauksaimniecības zemēm un tur nav atrastas dabiskajiem meža biotopiem raksturīgās speciālās un indikatorsugas un struktūras.

Aizsargājamās teritorijas dabas liegumā “Jaša”

Kadastra Nr.	KV.	Nog.	Plat.ha	Dabiskais meža biotops	Īpaši aizsargājamais biotopa veids	EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotops
76560040025			3.4	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 918 Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi – 7160*
76560040026	1	1;2	1.7	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180* Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi – 7160
76560040052			7.7	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76560040006	1	1;2;3	2.9	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76560040005	2	1-3	1.5	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76560040022	2	1-3	1,9	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*

76560040013	1	1-3	2.5	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76560040033	1	1	0.8	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76560040071	1	1	3.6	Nogāžu un gravu meži	Nogāžu un gravu meži	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76560040072			0.2	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76560020100	1	1;2	0.7	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76560020003	1	1-5	7.1	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
						Avoti, kas veido avotkaļķus-7220*
76440050058			0,4	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
76440050045	1	24-25;28	12.8	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
						Avoti, kas veido avotkaļķus-7220*
						Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi – 7160
76440050152	1	3	3.6	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*
						Avoti, kas veido avotkaļķus-7220*
76440050267	2	9	0.8	Nogāžu un gravu mežu biotopi	Nogāžu un gravu meži 1.16	Nogāžu un gravu meži – 9180*

2.3. tabula

6. Mežu veģetācija

Lielāko daļu lieguma teritorijas aizņem augstvērtīgi dabiskie mežu biotopi, kas veidojušies krastu nogāzēs abās pusēs Jašas upei. Labā krasta nogāzēm ir dienvidu un austrumu, bet kreisā krasta nogāzēm – ziemeļu un rietumu ekspozīcija.

Dominējošie meža tipi ir gārša un vēris. Koku stāvu veido galvenokārt platlapu sugas: goba *Ulmus glabra*, osis *Fraxinus excelsior*, kļava *Acer platanoides*.

Vainagu klāja atvērumos kā pioniersuga ieviešas apse *Populus tremula*.

Krūmu stāvs no skraja līdz vidēji biežam. To veido lazda *Corylus avellana*, ieva *Padus avium* un bagātīga platlapu koku paauga.

Stāvajās nogāzēs zemsedze saņem vairāk gaismas nekā platlapu koku mežos līdzēnā reljefā, tāpēc lakstaugu veģetācijai ir izteikts pavasara un vasaras aspekts. Pavasarī to veido agri ziedošie augi - zilā vizbulīte *Hepatica nobilis*, baltais un dzeltenais vizbulis *Anemone nemorosa*, *A. ranunculoides*, ārstniecības lakacis *Pulmonaria obscura*, laksis un pavasara mazpurenīte *Ficaria verna*, bet vasarā dominē graudzāles un platlapji – meža īskāje *Brachypodium sylvaticum*, nokarenā pumpursmilga *Melica nutans*, podagras gārša *Aegopodium podagraria* un bagātīgi ziedošas **platlapu pulkstenītes** *Campanula latifolia* audzes, daudzviet arī kopā ar lielo raganzālīti. Šī suga tika atrasta 2006. gada vasarā Preiļu rajona aizsargājamo augu sugu inventarizācijas laikā, un tā ir pirmā atradne Latvijas austrumu daļā ārpus Daugavas ielejas. **Lielā raganzālīte** *Circaea lutetiana* sastopama abos Jašas upes krastos, vietām veido audzes. Otrā tikpat plaši izplatīta aizsargājamā suga lieguma teritorijā ir **villainā gundega** *Ranunculus lanuginosus*. Vairākas bagātīgas atradnes ir arī laksim. Citas retās sugas ir sastopamas mazākā daudzumā. **Benekena zaķauza** *Bromopsis benekeni* atrodama izklaidus, parasti tikai viens vai 2 - 3 ceri kopā, galvenokārt labajā krastā starp Grocišķiem un Pelēču dzirnavām. Suga pirmo reizi konstatēta tikai 2007. gada vasarā. Tāpat kā **Tatārijas stobulis** *Conioselinum tataricum*, kam atrasti atsevišķi eksemplāri Jašas labajā krastā, 1 - 5 m no ūdens. **Spožais suņburkšķis** *Anthriscus nitida* atklāts jau 2005. gadā labajā krastā, bet šī suga sastopama tikai nelielās sporādiskās audzēs un 2006. un 2007. gadā labajā krastā atkārtoti atrasta netika. Neliela audze 2007. gadā konstatēta Jašas kreisajā krastā avotainas nogāzes augšdaļā kopā ar villaino gundegu. Koku stāvu šeit veido ozols, melnalksnis, egļe un osis.

Aizsargājamo sugu sarakstā iekļauts arī **kārpainais segliņš** *Evonymus verrucosa*, kas lieguma pamežā, tāpat kā vispār Latvijas dienvidaustrumu daļā, sastopams samērā bieži. Ievērojami retāks liegumā ir Eiropas segliņš *Euonymus europaeus*, kas atrasts tikai dažās vietās.

Benekena zaķauza, lielā raganzālīte un villainā gundega ir arī dabisko meža biotopu speciālās sugas. No dabisko mežu indikatorsugām nogāžu un gravu mežos sastopams laksis un **Eiropas dziedēnīte** *Sanicula europaea*.

Konstatētas arī četras sūnas – dabisko mežu indikatorsugas: visvairāk **sastopama tievā gludlape** *Homalia trichomanoides*, kas ir viena no izplatītākajām epifītu sugām uz koku pamatnēm, bet mitrās vietās sastopama arī uz akmeņiem; **garlapu kažocene** *Anomodon longifolius* un **dakšveida mecgērija** *Metzgeria furcata* sastopamas vietām bagātīgi uz

atsevišķiem kokiem, īpaši uz ošiem un gobām. Nelielā daudzumā atzīmēta arī **īssetas nekera** *Neckera pennata*.

Nogāžu mežu zemsedzē ir daudz atsegtas augsnes, dominē knābīšu un skrajlapju ģints sugas: platlapu un nemanāmā knābīte *Eurhynchium angustirete*, sausienes un viļņainā skrajlape *Plagiomnium affine*, kā arī viļņainā lācīte *Atrichum undulatum*. Lieguma sūnu floras izpēte ir jāturpina.

7. Dabas aizsardzības vērtības

Dabas lieguma mežiem ir sekojošas dabas aizsardzības vērtības:

- Augu un dzīvnieku, tai skaitā retu un aizsargājamu (8. vaskulāro augu, 8 sūnu, 7 bezmugurkaulnieku, 13 putnu) sugu dzīvotne vai barošanās vieta;
- Dabas liegumā atrodas 53.4 ha ES Biotopu direktīvas I pielikumā iekļautu biotopu - 9180* Nogāžu un gravu meži;
- Dabas lieguma meži reprezentē Latgales augstienei raksturīgus nogāžu un gravu mežus;
- Meži kā nozīmīgs skābekļa avots.

8. Sociālekonomiskās vērtības

Dabas izziņas takā iespēja iepazīties ar dabas vērtībām liegumā, iespēja vērot putnus.

9. Tieši izmantojamās vērtības

Meži kā koksnes resursi:

Meži ir nozīmīgs koksnes resurss, tomēr dabas liegumā meža izmantošana ir veicama tikai ar mērķi saglabāt dabas vērtības un sekmēt to pavairošanos.

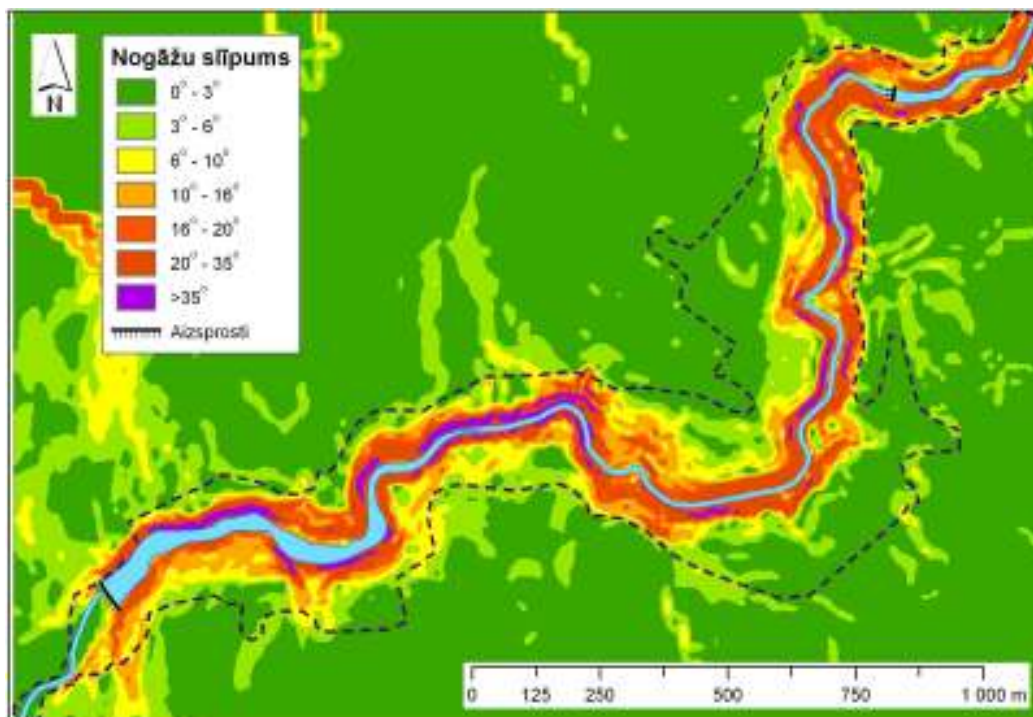
10. Negatīvi ietekmējošie faktori

a. Mežaudzes nomaiņa, dabiskā sukcesija

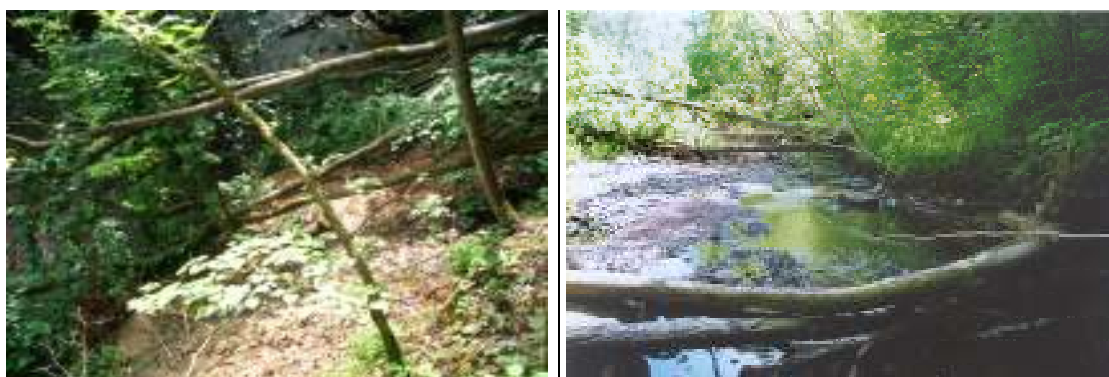
Dažās vietās dabas liegumā ir mākslīgi ierīkotas egļu audzes. Tā kā egle ir edifikators, tā izmaina augšanas apstākļus – augsne kļūst skābāka, kā rezultātā samazinās iespēja konkrētajai teritorijai atjaunoties ar platlapju koku sugām. Lieguma teritorijā jaunu ozolu ir maz. Vairākās vietās vērojama spēcīga ošu paauga, vietām noēnojuma dēļ tā ir stipri izstīdējusi. Gobu nogabalā, zemsedzē, dominē kaņepene, kas neļauj attīstīties jaunajām gobiņām. Vairākās vietās, mežaudzē, vērojama jauno kociņu attīstība uz vecajām kritālām.

b. Nogāžu eroziju procesi. Jašas upes ielejas lielais dziļums ir 25 - 30 m, kā arī tās nogāžu lielais slīpums (krituma leņķis α 20° - 40°) rada priekšnoteikumus lineārās erozijas procesu norisei, nogāžu procesu attīstībai tās nogāzēs. *Nogāžu procesi* ietver plaknisko noskalošanos, lineāro (gravu) eroziju, noslīdeņus, noplūdeņus un nogrūvumus. Šo procesu norisi nosaka nogāžu krituma leņķis (slīpums) ielejā daudzviet ir 20° līdz 35°, bet atsevišķās vietās, kur upes sūnu erozijas gaitā ir izskaloti pamatkrasti un nogāžu procesu gaitā ir

veidojušās pamatkrasta kraujas un nobrukumi, nogāžu kritums pārsniedz 42° – 45° . Nogāžu procesu norisi sekmē Korna HES darbība, kad vasarā, mazūdens periodā, atverot slūžas un strauji ceļoties ūdens līmenim upē, notiek piekrasti veidojošo iežu piesātināšanās ar ūdeni, slūžas aizverot un ūdens līmenim krītoties, hidrodinamiskā spiediena pieaugums izskaloņās nogāzes apakšējā daļā izraisa noslīdeņu un noplūdeņu veidošanos. Noslīdeņi un noplūdeņi, kā arī to veidošanās gaitā izveidojies „apskurbušais mežs” (ģeol. termins, kas raksturo nogāžu procesu rezultātā sagāzušos kokus) ir konstatējami upes ielejā daudzās vietās.

2.6. att. Dabas lieguma "Jaša" nogāžu slīpums un erozijas un nogāžu procesu iespējamības novērtējums. Modeļi sagatavoja V.Kozlovska un J.Soms

2.7. att. Nogāžu procesu norises negatīvās sekas dabas liegumā „Jaša”: noslīdeņu veidošanās (pa kreisi) un koku izgāšanās (pa labi). Foto J.Soms, J. Abarons

Senākos laika posmos notikušo minēto procesu izpausmes vērojamas Jašas ielejas nogāzēs kā gravas. Aktīvu gravu veidošanās lieguma teritorijā nav konstatēta. Ņemot vērā nogāžu

procesu saistību ar slīpumu un to, ka lielā daļā lieguma teritorijas nogāzes ietilpst stāvo nogāžu grupā (2.6. attēls), potenciālajam dabas lieguma teritorijas apdraudējumam nogāžu procesu norises ietekmē ir jāpievērš īpaša vērība, paredzot iespējamo zemes virsas tehnogēno pārveidi un taku veidošanu, kā arī to ekspluatāciju Jašas ielejas nogāzēs.

c. Sufozijas procesi ietver smalko iežu frakciju izskalošanu pazemes ūdeņu ģeoloģiskās darbības rezultātā, kā sekas tam ir nogāzes nestabilitātes pieaugums un noslīdeņu veidošanās risks. Šie procesi ir lokalizēti galvenokārt Jašas ielejas nogāžu apakšējā daļā saistībā ar avotiem.

d. Klimatiskie apstākļi

Osis un ozols ir jūtīgi vēļajām pavasara salnām un strauja sala iestāšanos pavasarī.

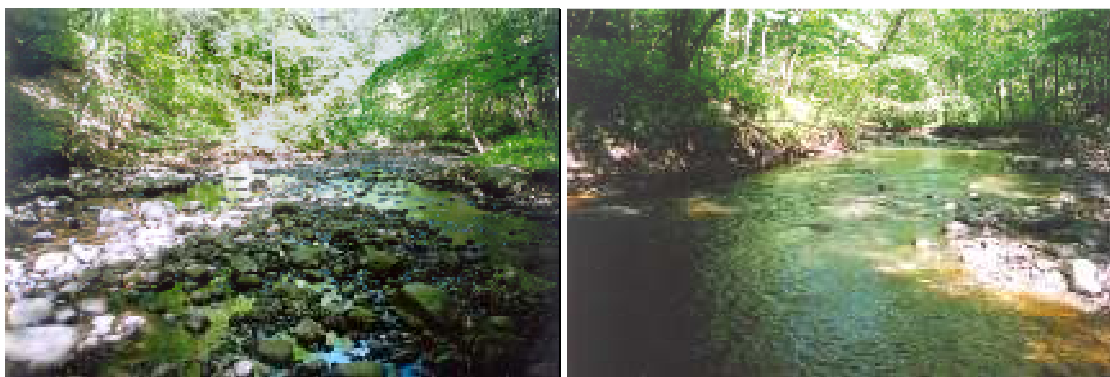
e. Bebrs

Dabas lieguma teritorijā konstatētas bebra – *Castor fiber* darbības pēdas (2003. - 2005.). 2007. gada novērojumu sezonā jauni nograuzti vai apgrauzti koki netika konstatēti.

2.3.2. Ūdenstece

Dabas liegumam cauri ziemeļaustrumu - dienvidrietumu virzienā tek Jašas upe un abos krastos ir daudz avotu, kas nosaka mikroklimatu visā lieguma teritorijā. Uz Jašas upes dabas lieguma teritorijā ir uzceltas divas hidroelektrostacijas augštecē „Korna HES” un lejtecē „Jašas HES”. Ūdens līmeņa svārstības upē, kas rodas HES darbības rezultātā negatīvi ietekmē to sugu eksistenci, kuru attīstībai nepieciešami ilgstoši nemainīgi mitruma un ūdenslīmeņa apstākļi.

Upju erozijas procesi ir vieni no dinamiskākajiem gan Latvijā, gan dabas liegumā. Kopumā dabas lieguma teritorijā Jašas ģeoloģiskā darbība izpaužas kā erozijas un akumulācijas procesu mija. Ģeoloģiskajai videi un lieguma teritorijā esošajiem biotopiem apdraudoši galvenokārt ir erozijas procesi, kas izpaužas kā krastu izskalošana. Šo procesu lielā mērā sekmē Korna HES darbība, kura vasaras mazūdens periodā funkcionē kā hidroakumulācijas HES, kad ūdens uzkrāšanas posmā upes gultnē ir novērojama minimāla caurtece vai tās vispār nav, bet slūžu atvēršanas brīdī ūdens līmenis upē ceļas par 0,3 – 0,5 m un upē novērojama pavasara palu periodam raksturīgā caurtece (skat. 2.8. attēlu).

2.8. att. Ūdens līmeņa un caurteces izmaiņas Jašas upē lieguma teritorijā Korna HES darbības ietekmē: atkailināta upes gultne noslēgtu slūžu laikā (pa kreisi) un intensīva straume atvērtu slūžu laikā (pa labi). Foto J.Soms

Intensīvu un ilgstošu lietusgāžu gadījumā (2005. gada maija situācija), strauji ceļoties ūdens līmenim un lēcienveidīgi pieaugot caurplūdumam, var tikt tiek apdraudētas hidrotehniskās būves – Korna HES un Pelēču aizsprosti.

Senākos laika posmos notikušo minēto procesu izpausmes vērojamas Jašas ielejas nogāzēs kā gravas. Aktīvu gravu veidošanās lieguma teritorijā nav konstatēta. Ņemot vērā nogāžu procesu saistību ar slīpumu un to, ka lielā daļā lieguma teritorijas nogāzes ietilpst stāvo nogāžu grupā, potenciālajam dabas lieguma teritorijas apdraudējumam nogāžu procesu norises ietekmē ir jāpievērš īpaša vērība, paredzot iespējamo zemes virsas tehnogēno pārveidi un taku veidošanu, kā arī to ekspluatāciju Jašas ielejas nogāzēs.

2.3.3. Citi biotopi

Pļavas, lauces, ceļmalas

Liegumā gandrīz nav mežsaimnieciskās darbības ietekmes, tomēr tā apkārtnē ir samērā apdzīvota, jo teritorija atrodas ļoti tuvu Pelēču pagasta centram. Kopš 1899. gada uz Jašas upes tagadējā Pelēču HES vietā ir atradušās Pelēču ūdensdzirnavas, līdz ar to jau vēsturiski lielākā antropogēnā ietekme uz floru ir bijusi pašreizējā lieguma rietumu daļā. Šeit atzīmētas nezāļu sugas plašā balodene *Atriplex patula*, parastā sirmene *Berteroa incana*, parastais plikstiņš *Capsella bursa-pastoris*, Kanādas jānītis *Conyza canadensis*; pļavu sugas pļavas dzelzene *Centaurea jacea*, sarkanā auzene *Festuca rubra*, baltā madara *Galium album*, klinšu noraga *Pimpinella saxifraga*; mājvietām raksturīgas sugas baltā panātre *Lamium album*, vērmele *Artemisia absinthium*, piecdaivu mātere *Leonurus cardiaca* un maura retējs *Potentilla anserina*. Jašas krastos pie Pelēču HES sastopamas arī vairākas invazīvas krūmu sugas, kas pārējā lieguma teritorijā pagaidām neizplatās: sarkanais plūškoks *Sambucus racemosa*, kokveida karagana *Caragana arborescens* un strauta sniegoga *Symphoricarpos albus*.

Lieguma austrumu daļā Jašas kreisajā krastā sastopamas meža lauces, kas aizaugušas galvenokārt ar smaržīgo kārveli *Chaerophyllum aromaticum*.

2.3.4. Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi

Meža avoksnāji

Avotu ietekme ir vērojama abos Jašas krastos. Nereti izplūde sākas jau stāvkrasta augšdaļā. Vietām ūdens erozijas ietekmē veidojas samērā dziļas gravas ar strautiem, kas pilnībā neizsīkst arī vasaras mazūdens periodos. Plašās pazemes ūdeņu izplūdes vietās veidojas avotu cirki, kuros augsnes virskārta ne tikai izskalojas, bet arī pārpurvojas.

Lieguma dienvidrietumu daļā Jašas kreisajā krastā samērā lēzenā ziemeļu nogāzē sastopams no pārējās teritorijas atšķirīgs meža biotops – avoksnājs, kam raksturīga pazemes ūdeņu izplūde un augsnes pārpurvošanās. Koku stāvā šeit dominē melnalksnis kopā ar egli, purva bērzu un osi. Krūmu stāvā galvenokārt parastais sausserdis, ieva un pīlādzis, samērā bagātu paaugu veido gan egle, gan osis. Zemsedzē dominē daudzgadīgā kaņepene *Mercurialis perennis*, bet atkarībā no augtenes mikroapstākļiem sastop gan sausieņu mežiem raksturīgas sugas pirkstaino grīslī *Carex digitata*, kauleni *Rubus saxatilis*, gan higrofitus attālvārpu grīslī *Carex remota*, purva cietpieni *Crepis paludosa*, purva madaru *Galium palustre*.

Avotainās augtenēs sastop aizsargājamās sugas laksi, lielo raganzālīti, apdziņu *Huperzia selago*, vietām arī spožo suņburkšķi un villaino gundegu. Liegumā tikai avoksnājā nelielā daudzumā ir konstatētas aizsargājamās sūnas, kam var veidot mikroliegumus un kas ir arī dabisko meža biotopu speciālās sugas: smaržīgā zemessomenīte *Geocalyx graveolens*, astīšu smaillape *Lophozia ascendens*, tūbainā bārkstlape *Trichocolea tomentella*, tāpat arī Latvijas Sarkanās grāmatas sūnu sarakstā iekļauta reta suga pļavas hipns *Hypnum pratense*.

Ūdeņi un krastmalas

Jaša ir dabiska upe ar straujtecēm un akmeņu sakopojumiem straumē, uz kuras lieguma teritorijā darbojas divas mazās HES Jegoriškos un Pelēčos. Līdz ar to upes raksturs liegumā ir divējāds – leļpus aizsprostiem tā ir sekla un samērā strauja, bet augšpus aizsprostiem veidojas mākslīgas ūdenskrātuves ar gandrīz stāvošu ūdeni. Upes aizaugums ar makrofitiem ir ļoti neliels. Tikai vietām atzīmēta visgarā glīvene *Potamogeton praelongus*. Dominējošā sūnu suga uz granīta akmeņiem straujtecēs ir parastā avotsūna *Fontinalis antipyretica*.

Krastmalās sastopami higrofiti parastā cirvene *Alisma plantago-aquatica*, indīgais velnarutks *Cicuta virosa*, peldošā un dziļā ūdenszāle *Glyceria fluitans*, *G. maxima*. Tikai ūdeņu tuvumā 1 - 5 m no krasta atzīmēta Latvijas Sarkanās grāmatas suga Tatārijas stobulis *Conioselinum tataricum*. Dabiskos upes līkumos mitros augsnes sanesumos bagātīgas audzes veido dabisko mežu indikatorsuga parastā strausparade *Matteucia struthiopteris*.

2.4. Sugas, to dabas aizsardzības vērtība, sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

2.4.1. Flora

Dabas liegums „Jaša” izveidots, lai saglabātu vienu no izcili reprezentatīvām nogāžu un gravu mežu teritorijām Austrumlatvijā. Jašas upe starp Jegoriškiem un Pelēciem plūst pa dziļu, ledāja kušanas ūdeņu izgrauztu subglaciālo iegultni, kuras stāvkrastu augstums sasniedz 40 m. Stāvkrastu nogāzēs un gravās sastopami jaukti platlapu koku meži, kur koku stāvā dominē parastais osis *Fraxinus excelsior* un parastā goba *Ulmus glabra*. Vietām sastop atsevišķus vecus dižozolus.

Teritorijas flora pētīta kopš 2005. gada, kad sagatavots pieteikums aizsargājamas teritorijas izveidei (G. Jurāne, B. Bамbe, V. Kreile). 2007. gadā flora pētīta 06.07., 16.07., 18.07., 02.08. (B. Bамbe) un 12.07. (B. Bамbe, G. Jurāne). Pavisam atzīmētas 256 vaskulāro augu sugas, no tām mežos – 109, pļāvās un ceļmalās – 116, avoksnajos – 79, ūdeņos un krastmalās – 57 (sk. pielikumu).

Liegumā konstatētas astoņas aizsargājamās vaskulāro augu sugas Piecām sugām veidojami mikroliegumi, tās ir laksis *Allium ursinum*, spožais suņburkšķis *Anthriscus nitida*, Benekena zaķauza *Bromopsis benekenii*, lielā raganzāļīte *Circaea lutetiana* un villainā gundega *Ranunculus lanuginosus*. Astoņas sugas iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā: 2. kategorijā – spožais suņburkšķis *Anthriscus nitida*, Benekena zaķauza *Bromopsis benekenii* un lielā raganzāļīte *Circaea lutetiana*, 3. kategorijā – laksis, Tatārijas stobulis *Conioselinum tataricum*, kārpainais segliņš *Euonymus verrucosa* un villainā gundega *Ranunculus lanuginosus*; 4. kategorijā – apdzira *Huperzia selago* (Andrušaitis (red.), 2003).

Liegumā konstatētas arī 3 aizsargājamās sūnu sugas, kam var veidot mikroliegumus: smaržīgā zemessomenīte *Geocalyx graveolens*, astīšu smaillape *Lophozia ascendens* un tūbainā bārkstlape *Trichocolea tomentella*. Piecas sūnu sugas iekļautas Latvijas Sarkanās grāmatas sūnu sarakstā: 2. kategorijā – dakšveida mecgērija *Metzgeria furcata* un īssetas nekera *Neckera pennata*; 3. kategorijā – astīšu smaillape *Lophozia ascendens* un 4. kategorijā – smaržīgā zemessomenīte un pļavas hipns *Hypnum pratense*.

Pārsteigums ir Latvijai jaunas sūnu sugas atrašana. Tā pieder spārņeņu ģintij, sugas latīniskais nosaukums ir *Fissidens gracilifolius*, bet latviskā nosaukuma vēl nav. Šī sūna ir ļoti neliela, stumbra un lapiņu garums ir tikai 1 - 2 milimetri. Tā aug uz kaļķakmens gravā, kur tek strauts, pastāvīgā vēsumā un mitrumā. Baltijas valstīs tā atrasta vēl tikai Igaunijā, Kaali meteorīta krāterā ezerā Sāremā salā, uz kaļķakmens pie ūdens. Suga ir reti sastopama arī Skandināvijas valstīs, bet tās areāls nav pilnībā izpētīts, iespējams, sūnas niecīgo izmēru dēļ.

2.4.2. Fauna

Pirmo reizi šajā dabas liegumā veikti bezmugurkaulnieku un putnu pētījumi.

2.4.2.1. Entomofauna un bezmugurkaulnieki

Dabas lieguma „Jaša” izpēte tika veikta 2007. gada 30. jūnijā. Šis laiks pētījumiem tika izvēlēts tādēļ, ka jūnija beigās Latvijas klimatiskajos apstākļos parasti sākas vislielākais kukaiņu aktivitātes periods, tāpēc tad (un arī jūlijā) ir iespējams novērot vislielāko sugu skaitu. Pētījumos tika izmantota maršrutu metode – izstaigāta dabas lieguma teritorija un fiksētas novērotās sugas vai to darbības pēdas. Tāpat novērojumi veikti uz ziedaugiem dabas lieguma teritorijai pieguļošajās pļavās, jo daudzas ar koksni ekoloģiski saistītas kukaiņu sugas imago fāzē ir antofīlas (pārtiek no nektāra un putekšņiem).

Dabas lieguma teritorijā ir novērojama **bagātīga un daudzveidīga bezmugurkaulnieku fauna**, kura ir raksturīga bioloģiski augstvērtīgiem lapu koku mežiem. Pavisam ir konstatētas septiņas retas un aizsargājamas sugas, kā arī potenciāli var būt sastopamas vēl divas retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas.

Kukaiņu u.c. bezmugurkaulnieku sugu izplatība dabas lieguma teritorijā ir atkarīga no atšķirīgajiem biotopiem: upju biotopiem un mežiem. Meži visā teritorijā ir samērā viendabīgi. Atšķirīgi ir upju biotopi - Pelēču un Korna HES tuvumā ir samērā dziļi uzpludinājumi, kuros ir lēna ūdens straume, bet dabas lieguma vidienē upe ir sekla, tajā ir izveidojušās krāces ar samērā lielu straumes ātrumu.

Ar ūdeņu biotopiem saistīto kukaiņu faunu dabas lieguma teritorijā visvairāk pārstāv spāru Odonata, divspārņu Diptera un vaboļu Coleoptera kārtas. No spārēm visbiežāk dabas lieguma teritorijā ir sastopamas divas zilspāru sugas: upju zilspāre *Calopteryx splendens* un strautu zilspāre *Calopteryx virgo*. Ar ūdeņu biotopiem saistītie divspārņi, kas sastopami dabas lieguma teritorijā, galvenokārt ir dažādu sugu dzēlējodi Culicidae, knišļi Simulidae un trīsuļodi Chironomidae. Salīdzinoši mazāk ir sastopami dunduri Tabanidae. Dzēlējodi un trīsuļodi ir vienmērīgi izplatīti visā dabas lieguma teritorijā, savukārt knišļi vairāk koncentrējas vietās, kur iztek lielākie avoti un dabas lieguma teritorijas vidusdaļā, kur ir upes krāces. Vaboļu kārtu ūdeņu biotopos pārstāv galvenokārt trīs dzimtas: airvaboles Dytiscidae, virpuļotāji Gyrinidae un lapgrauži Chrysomelidae (atsevišķās vietās uz ūdensaugiem novērotas *Donacia* ģints sugas).

Kā jau iepriekš minēts, meži visā dabas lieguma teritorijā ir viendabīgi. Tie ir vidēja vecuma vai veci lapu koku meži ar egļu un atsevišķu priežu piejaukumu. Augsne ir vidēji mitra līdz ļoti mitra vietās, kur no zemes iztek avoti. Epigeisko kukaiņu faunu veido dažādas skrejvaboles Carabidae, no kurām visbiežāk novērotās sugas ir *Carabus granulatus* un *Pterostichus oblongopunctatus*, un īsspārņi Staphylinidae, u.c. taksonomisko grupu sugas. Tāpat visā dabas lieguma teritorijā vienmērīgi ir izplatīta fitofāgo kukaiņu sugas: lapgrauži, lapsmecernieki *Otiorhynchus*, zāglapsenes Tenthredinidae, balteņi Pieridae, sprīžmeši

Pieridae u.c. Laucītēs un mežmalās fitofāgā fauna ir nedaudz atšķirīga, šajās vietās vairāk sastopamas laputis Aphidiade un blaktis Heteroptera (dominējošās sugas: svītrainā vairogblakts *Graphosoma lineatum* un vairākas mīkstblakšu Miridae sugas). Savukārt uz laucītēs augošo lakstaugu ziediem novērojamas dažādas antofilās kukaiņu sugas, piemēram, mīkstspārņi *Cantharis rustica* un *Rhagonica fulva*, bišu skudrulītis *Trichodes apiarius*, viena knābjgalvju Mecoptera un vairākas spīduļu Nitidulidae un jātniecīņu Ichneumonidae sugas.

Bioloģiski veci koki (dažādas platlapju sugas), kritālas un nokaltuši koki teritorijā ir sastopami izklaidus pa vienam vai nelielās grupās visā teritorijā. Šajās vietās dabas lieguma teritorijā ir vērojama arī visbagātīgākā kukaiņu fauna, jo bez epigeiskajām sugām sastopamas arī ar mirušu koksni ekoloģiski saistītas sugas. Zem nokaltušu egļu mizas konstatētas astoņzobu mizgrauža *Ips typographus* darbības pēdas. Citu mizgraužu sugu darbības pēdas konstatētas arī zem bioloģiski veco platlapju koku stumbriem. Tāpat uz kritālām un nokaltušo koku stumbriem atsevišķās vietās novērotas krāšņlapsenes Chrysididae un jau iepriekš minētie jātniecīņi, kuri ir ksilofāgo kukaiņu sugu dabiskie ienaidnieki. Uz dabas lieguma pieguļošo pļavu lakstaugu ziediem konstatēti koksngraužu *Leptura melanura* un *Anoplodera livida*, kā arī kameņvaboles *Trichius fasciatus* un koksnes rožvaboles *Cetonia aurata* indivīdi. Šo sugu kāpuri apdzīvo mirušu lapu koku koksni, tāpēc vaboļu konstatācija dabas lieguma teritorijas tuvumā norāda uz šo sugu sastopamību pašā liegumā. Bioloģiski vecos platlapjus apdzīvo arī dažādas ķirmju Anobiidae sugas – šo vaboļu izskrejas tika konstatētas uz piepju, kuras aug uz vecajiem kokiem, augļķermeņiem. Diemžēl konkrētas sugas, izmantojot vaboļu izskrejas, noteikt nav izdevies. Uz piepju augļķermeņiem konstatēta arī viena *Mycetoporus* ģints īsspārņu suga. Vairākās vietās dabas lieguma teritorijā veco platlapju koku dobumos ir novērotas sirseņu *Vespa ceabro* ligzdas.

Liels torņgliemezis ir sastopams izklaidus visā dabas lieguma teritorijā. Latvijā šī suga ekoloģiski ir saistīta ar mitriem lapu koku mežiem, kas izveidojušies stāvās pauguru nogāzēs vai gravās. Abas **vārpstiņgliemežu** sugas un **spožā skudra** dabas lieguma teritorijā ir sastopamas vietās, kur aug bioloģiski veci lapu koki. Vārpstiņgliemeži apdzīvo zemsedzi un veco koku stumbru daļas, savukārt spožā skudra izmanto lielo koku dobumus savu ligzdu būvēšanai. Visas šīs sugas indicē bioloģiski augstvērtīgus mežu biotopus, kas pēc savas struktūras ir līdzīgi pirmatnējam mežam.

Vairāki **parka vīngliemeža** indivīdi ir novēroti Jašas labajā krastā pie lielu dimensiju bioloģiski veciem ozoliem. Šī suga nav īpaši reta Latvijas teritorijā, taču zināmos apstākļos to var apdraudēt pārāk intensīva indivīdu iegūšana ekonomiskos nolūkos. Šī iemesla dēļ parka vīngliemeži gan Latvijā, gan arī Eiropas Savienībā aizsargā likumdošana, kas regulē tās izmantošanu cilvēka vajadzībām.

Bioloģiski vecie platlapju koki, īpaši ozoli, ir piemēroti vēl divu retu un aizsargājamu kukaiņu sugu – **lapkoku praulgrauža** *Osmoderma eremita* un marmora rožvaboles *Liocola marmorata* – eksistencei. Taču šo sugu apdzīvotības pazīmes – kāpuru atstātie ekskrementi – netika novēroti.

2.4.2.2. Putni

Kopumā dabas lieguma „Jaša” teritorijā konstatētas 72 putnu sugas (sīkāk skat. pielikumā nr. 7). No tām pierādīta vai ticama ligzdošana reģistrēta 56 sugām, iespējama ligzdošana - 9 sugām. Īpaši jāatzīmē trīs sugas – trīspirkstu dzenis, melnā klija un lielā gaura, kurām tabulās minēta iespējama ligzdošana ar jautājuma zīmi. Šīm nozīmīgajām sugām nav iegūti tieši iespējamās ligzdošanas pierādījumi un bez tādiem nedrīkst šīs retās sugas iekļaut ligzdojošo sugu sarakstā. Taču citi netieši apstākļi norāda uz šo sugu iespējamu ligzdošanu teritorijā. 7 sugas lieguma teritorijā konstatētas tikai kā nejauši ielidojušas, barojoties vai caurceļojot.

Kopumā lieguma putnu faunas daudzveidību ierobežo teritorijas nelielā platība (pie tam – daudzām sugām tikai daļa teritoriju pilnībā atrodas liegumā, jo tās barojas arī ārpusē). No otras puses, liegumā sastopama salīdzinoši liela putnu sugu daudzveidība – pateicoties milzīgajam lielu dimensiju cieta lapu koku īpatsvaram, lielajam atmirušās koksnes daudzumam, sarežģītajam reljefam (kopā ar daudzajiem kritušajiem kokiem vienlaikus nodrošina netraucētību, jo cilvēkiem apgrūtināta pārvietošanās), ūdensteces un ūdenskrātuvju klātbūtnei. Teritorijā dominē vecām lapu koku mežaudzēm raksturīgie putni, kur ievērojama sugu grupa sastopama lielos un līdzvērtīgos skaita rādītājos – dobumperētāji zīlītes *Paridae* (īpaši jāatzīmē lielais purva zīlītes skaits), melnais mušķērājs; ar izgāztiem kokiem saistītas sugas paceplītis un sarkanrīklīte; svirlītis, čuņčiņš un žubīte. Jāatzīmē arī citu dobumperētāju lielais skaits – gan dzeņveidīgie, gan dzilnītis. Nozīmīgākās putnu sugas uzskaitītas šajā nodaļā turpinājumā pie dabas aizsardzības vērtībām (2.6. tab.).

Ar ūdenstilpnēm saistīto putnu skaits tomēr konstatēts mazāks kā gaidīts – acīmredzot, aizaugušie krasti un nelielā platība nerada piemērotus apstākļus (jāpiemin upes tilbīte, lielā gaura, gaigala; arī baltās cielavas ligzdo upītes krastos). Īpaši jāatzīmē, ka netika konstatēts zivju dzenītis *Alcedo atthis* – arī piemēroti krasta atsegumi 2007. gadā nebija atrodami.

Teritorijā praktiski neietilpst lauksaimniecības zemes un apdzīvotas vietas (pie pēdējām jāpieskaita 2 mazo HES dambji ar būvēm un blakus esošo viensētu pagalmu malas). Tieši šeit arī konstatētas atbilstošās putnu sugas – dadzītis, kaņepītis, mājas čurkstes, zvirbuļi, pelēkais strazds, melnais erickiņš, brūnā čakste; liela daļa no pelēkiem mušķērājiem, baltajām cielavām, mājas strazdiem, svīrēm konstatēta tieši šeit.

Teritorija ir visumā par mazu plēsīgajiem putniem (konstatētajiem putniem netraucētas ligzdošanas vietas gan atrodas iekšienē, taču vairums barošanās platības - ārpusē). Liegumā ligzdoja 1 pāris peļu klijānu, vismaz 2 pāri meža pūču. Konstatēta arī iespējama melnās klijas atradne (taču ligzda vai citas ligzdošanu apstiprinošas ziņas netika pamanītas). No otras puses, teritorijas nozīmība tiem (potenciāli arī melnajam stārķim) nākotnē tikai pieaugs, ņemot vērā mežizstrādes pieaugumu apkārtnē.

2.4.2.3. Zīdītāji

Dabas liegumā zīdītāju pētījumi netika veikti, jo tie nav dabas lieguma prioritāte. Novēroti sekojoši dzīvnieki: stirna – *Capreolus capreolus*, bebrs – *Castor fiber*, pelēkais zaķis – *Lepus europaeus*, vāvere – *Sciurus vulgaris*.

2.4.3. Latvijā īpaši aizsargājamās un starptautiskajās direktīvās un konvencijās minētās sugas

Augi

N.p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	L S G	Ī A S	M I K	ES	D M B	Jaunākais informācijas avots
Vaskulārie augi								
1.	<i>Allium ursinum</i>	Laksis	3	1	*		2	Bambe, Jurāne, 2007
2.	<i>Anthriscus nitida</i>	Spožais suņburkšķis	2	1	*			Bambe, 2007
3.	<i>Bromopsis benekenii</i>	Benekena zaķauza	2	1	*		1	Bambe, Jurāne, 2007
4.	<i>Conioselinum tataricum</i>	Tatārijas stobulis	3					Bambe, Jurāne, 2007
5.	<i>Circaea lutetiana</i>	Lielā raganzālīte	2	1	*		1	Bambe, Jurāne, 2007
6.	<i>Euonymus verrucosa</i>	Kārpainais segliņš	3	1				Bambe, Jurāne, 2007
7.	<i>Huperzia selago</i>	Apdzira	4	2		5		Bambe, Jurāne, 2007
8.	<i>Matteucia struthiopteris</i>	Parastā strauspārde					2	Jurāne, Bambe, 2007
9.	<i>Ranunculus lanuginosus</i>	Villainā gundega	3	1	*		1	Bambe, Jurāne, 2007
10.	<i>Sanicula europaea</i>	Eiropas dziedeniņe					2	Bambe, Jurāne, 2007
Sūnas								
1.	<i>Anomodon longifolius</i>	Garlapu kažocene					2	Bambe, Jurāne, 2007
2.	<i>Geocalyx graveolens</i>	Smaržīgā zemessomenīte	4	1	*		1	Bambe, 2007
3.	<i>Homalia trichomanoides</i>	Tievā gludlape					2	Bambe, Jurāne, 2007
4.	<i>Hypnum pratense</i>	Pļavas hipns	4					Bambe, 2007
5.	<i>Lophozia ascendens</i>	Asīšu smaillape	3	1	*		1	Bambe, 2007

6.	<i>Metzgeria furcata</i>	Dakšveida mecgērija	2			2	Bambe, Jurāne, 2007
7.	<i>Neckera pennata</i>	Īssetas nekera	2			2	Bambe, 2007
8.	<i>Trichocolea tomentella</i>	Tūbainā bārkstlapē		1	*	1	Jurāne, Bambe, 2007

2.4. tabula
Bezmugurkaulnieki

Suga	Sugas latīniskais nosaukums	LSG	E S	ĪA I	MI K	D B M
Liels torņgliemezis	<i>Ena montana</i>	3	-	1	X	1
Skrājrību vārpstiņgliemezis	<i>Macrogastra latestriata</i>	-	-	1	-	2
Pelēkais vārpstiņgliemezis	<i>Bulgarica cana</i>	3	-	1	-	2
Parka vīngliemezis	<i>Helix pomatia</i>	-	5	2	-	-
Spožā skudra	<i>Lasius fuliginosus latreille</i>	-	-	1	-	-
Tumšais kailgliemezis	<i>Limax cereoniger</i>	-	-	-	-	2
Vāļiņveida vārpstiņgliemezis	<i>Clausilia pumila</i>	3	-	-	-	2

2.5. tabula
Putni

Dabas liegumā „Jaša” novērotās EP Putnu direktīvas (79/409 ECC) 1. pielikuma sugas

Sugas latviskais nosaukums	Sugas latīniskais nosaukums	LSG	ES	ĪAI	MIK
Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	-	1	X	
Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopus leucotus</i>	3	1	X	X
Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	-	1	X	
Lielā gaura	<i>Mergus merganser</i>	2	1	X	X
Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	-	1	X	
Melnā klija	<i>Milvus migrans</i>	2	1	X	X
Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	3	1	X	X
Niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>	-	1	X	
Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>		1	X	
Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	-	1	X	
Vidējais dzenis	<i>Dendrocopus media</i>	3	1	X	X
Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	3	1	X	X

2.6. tabula

Apzīmējumi:

LSG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi nr. 396. 1. un 2. pielikums, 14.11.2000., grozījumi nr. 627., 27.07.2004.)

MIK – sugas aizsardzības nodrošināšanai var dibināt mikroliegumus (MK noteikumi nr. 45., 30.01.2001., grozījumi nr. 378., 31.05.2005.)

ES – Eiropas Savienības direktīva, pielikuma numurs

DMB – dabisko meža biotopu: 1- speciāla suga; 2 – indikatorsuga

2.5. Teritorijas citas vērtības

Dabas liegumā netika konstatētas citas vērtības.

2.6. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums, iesaistīto pušu intereses

Analizējot dabas lieguma apsaimniekošanā iesaistīto pušu intereses konflikts veidojas starp dabas aizsardzības noteikumu ievērošanu un mazo HES darbību lieguma teritorijā. Svarīgi ir nodrošināt garantēto caurplūdi Korna HES, lai maksimāli samazinātu ūdens avārstības posmā starp abām hidroelektrostacijām.

Ekonomiska vērtība piemīt parka vīngliemežim, taču dabas lieguma teritorijā ir sastopami tikai nedaudzi šīs sugas indivīdi.

Galvenais faktors, kas ietekmē sauszemes bezmugurkaulnieku faunu, ir bioloģiski vecie platlapju koki un to grupas dabas lieguma teritorijā. Šie koki veido daudzus dažādus mikrobiotopus, kurus var apdzīvot bezmugurkaulnieku sugas ar atšķirīgām ekoloģiskām prasībām. Tas ir pozitīvs faktors, kas ievērojami paaugstina visa dabas lieguma bezmugurkaulnieku faunas daudzveidību.

Ūdeņu bezmugurkaulnieku faunu negatīvi ietekmē HES darbība. Uzpludinājumu vietās ir ievērojami izmainīti dabiskie upju biotopi. Tāpat negatīvs apstāklis ir ūdenslīmeņa svārstības, kā rezultātā nav iespējama tādu sugu eksistence, kurām nepieciešami specifiski un nemainīgi ekoloģiskie apstākļi.

Nozīmīgākās dabas aizsardzības vērtības no putnu faunas saistītas ar ĪAS. Kopā 12 sugas; kā ligzdojošas 6, tikai novērotas – 3, iespējami ligzdojošas – 3. No šīm sugām nozīmīgas ir ligzdojošās (teritorijai nav īpašas nozīmes kā caurceļojošo putnu apmešanās vietai vai kā apkārtņē ligzdojošo sugu barošanās vietai). No ligzdojošajām tikai vienas sugas atradne atzīstama kā nozīmīga Latvijas mērogā – vidējo dzeņu 9 pāri (mazliet mazāk kā 1 % no valsts populācijas). Pēc šīs sugas datiem liegums „Jaša” atrodas vidējiem dzeņiem nozīmīgo vieto Latvijā pirmajā desmitniekā (vienlaikus jāatzīst, ka sugas skaitliskums valstī strauji pieaug un publicētie dati pauž novecojušu novērtējumu). Pārējām ligzdojošajām ĪAS (baltmugurdzenis, brūnā čakste, lielā gaura, mazais mušķērājs, pelēkā dzilna, sila cīrulis) ligzdojošo pāru skaits ir mazs un tām nav nozīmes valsts mērogā. No sugām ar neskaidru statusu atzīmējama melnā klija. Nepieciešamība apsekot visu dabas liegumu neļāva veikt ilgstošu uzmanību šai sugai, taču pat speciāli novērojumi 26.06.2007. nedeva skaidrus rezultātus. Ja melnās klijas ligzdošana tiktu pierādīta, tad tās ligzdošanas rajonā būtu nepieciešams būtiski ierobežot jebkurus apmeklējumus un saimniecisko darbību. Papildus jāatzīmē, ka arī kopējā ligzdojošo putnu fauna atzīstama kā dabas aizsardzības vērtība – lai gan formāli to nevar ierindot kā aizsargājamu kategoriju, šeit sastopamā biodaudzveidība ir īpašas uzmanības vērtā (piemēram, kā mazietekmētu vecu lapu koku un gravu putnu fauna).

Ja vērtē no MK noteikumu nr. 45 pozīcijām - ja tiktu veidoti mikroliegumi, tāpat liela daļa teritorijas atrastos īpaši stingras aizsardzības režīmā (atslēgas sugas – vidējais dzenis, baltmugurdzenis). Teritorijai ir potenciāla dabas aizsardzības vērtība nākotnē (pieaugot mežaudžu vecumam un apkārtējo mežu izmantošanas intensitātei, šeit sagaidāma arī citi ĪAS ligzdošana – piemēram, melnais stārķis).

Putnu faunas sociālekonomiskās vērtības saistās ar iespēju šo teritoriju iesaistīt tūrismā (putnu vērotājiem un citiem tūristiem kā daļu no neskartas vides aplūkošanas pasākuma) un dabas izziņas procesā (skolām u.c.). No šī viedokļa vērtīgākās ir teritorijas pie A. Kozlovska muižas – kur jau iesākta dabas izziņas taku iekārtošana, sastopami vairums no liegumā esošajiem putniem. Īpaša tūristu mērķgrupa ir ārzemju dabas vērotāji (lai tos piesaistītu, nepieciešams sakārtot jebkurā gadalaikā iebraucamu ceļu uz tūrisma objektu). Kopumā šīs teritorijas tūrisma potenciāla nozīme Latvijas mērogā ir maza - tālu no attīstības centriem. Lielāka ir reģionāla nozīme – jo reģionā maz dabas izziņas taku, reti sastopams biotops.

No iedzīvotāju interešu viedokļa, putnu daudzveidība negatīvi ietekmē sociālekonomisko stāvokli – jo teritorijā nedrīkst veikt mežsaimniecisko darbību.

Nozīmīgākie ietekmējošie faktori:

1. Mežizstrāde. Jebkāda mežsaimnieciskā darbība lieguma teritorijā samazina putnu faunas daudzveidību. Putnu faunas daudzveidību pozitīvi ietekmē lielais atmirušās koksnes daudzums.

2. Traucējumi (cilvēku apmeklējumi).

Nozīmīgākās liegumā ligzdojošās sugas (dzenveidīgos putnus) cilvēku apmeklējumi ietekmē maz (praktiski neietekmē). Apmeklējumi negatīvi var ietekmēt tikai vienu sugu – melno kliju, ja tā liegumā ligzdo (potenciālās ligzdvietas atrašanās vieta nav zināma). Tā kā nākotnē tiek prognozēta iespējamība, ka liegumā var uzsākt ligzdot arī melnais stārķis, cilvēku apmeklējumi var traucēt arī to. Tomēr kopumā ņemot, apmeklējumi ietekmē maz – jo reljefa dēļ pārvietošanās ir apgrūtināta. Līdz ar to, teritoriju var ieteikt tūrisma (īpaši dabas izziņas apmeklējumu) attīstībai un dabas taku izveidošanai.

3 Hidroloģiskā līmeņa svārstības un mazo HES esamība Jašas upē.

Pašreiz ietekmes uz putnu faunu nav vai ir nebūtiska (jo aizprosti funkcionē salīdzinoši ilgstošu laika posmu). Formāli gan uzplūdinājumi degradējuši dabisko biotopu pagātnē (tai skaitā, iznīcinājuši straujtecēs upes posmus, kur varēja būt sastopamas tiem raksturīgās putnu sugas).

Pretrunas starp mežu sociālekonomiskajām vērtībām (koksnes resursi, medību vieta, zinātniskā izpēte) un dabas vērtību saglabāšanu dabas liegumā netika konstatētas.

Balstoties uz īpaši aizsargājamo sugu un biotopu sastopamību valstī un citur Eiropā, noteiktas dabas aizsardzības prioritātes dabas liegumā. **Augstākā prioritāte ir sugām un biotopiem, kuri Latvijā ir ļoti reti un lokāli izplatīti, tipiski Latgalei, kuri ir iekļauti EP Biotopu direktīvas vai Putnu direktīvas pielikumos. Tie ir :**

- Nogāžu un gravu meži 9180* 53.4 ha platībā
- Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi 7160 0.3 ha platībā
- Avoti, kas veido avotkaļķus 7220 0.2 ha platībā
- Upju straujteces 3260 1.5 km

Ieinteresētās puses un to intereses un pienākumi dabas liegumā „Jaša” un iespējamais ieguldījums dabas vērtību saglabāšanā

Ieinteresētā puse	Intereses un/vai pienākumi DL teritorijā	Iespējamais vai esošais ieguldījums dabas aizsardzības plāna īstenošanā vai ietekme uz dabas vērtību saglabāšanu
Preiļu novada dome, Pelēču pagasts	Pārstāvēt iedzīvotāju intereses, sekmēt pagasta attīstību	Var sagatavot un iesniegt projekta pieteikumus dabas aizsardzības plāna vai atsevišķu tā pasākumu realizēšanā. Var finansiāli atbalstīt kādu no pasākumiem.
Īpašnieki	Saglabāt bioloģiskās daudzveidības vērtības DL teritorijā	Var sagatavot un iesniegt projekta pieteikumus dabas aizsardzības plāna vai atsevišķu tā pasākumu realizēšanā.
Vides ministrija	Pārraudzīt dabas aizsardzības likumdošanas normu ievērošanu	Var atbalstīt sagatavotos projektus dabas aizsardzības plāna ieviešanai
Dabas aizsardzības pārvalde	Administrēt DL, kamēr nav izveidota tā apsaimniekošanas struktūra	Var atbalstīt un finansēt sagatavotos projektus dabas aizsardzības plāna ieviešanai. Var sniegt informāciju par citiem finansu avotiem dabas aizsardzības plāna realizācijai.
Daugavpils reģionālā vides pārvalde Dabas aizsardzības daļa	Pārraudzīt dabas aizsardzības likumdošanas normu ievērošanu	Var atbalstīt sagatavotos projektus dabas aizsardzības plāna ieviešanai
VMD Dienvidlatgales virsmežniecība Aglonas un Preiļu mežniecības	Pārraudzīt dabas aizsardzības likumdošanas normu ievērošanu meža zemēs	Var atbalstīt sagatavotos projektus dabas aizsardzības plāna ieviešanā Piedalās un seko līdzi dabas aizsardzības plāna

		realizēšanai Sniedz informāciju par dabas aizsardzības vērtībām DL
Zinātnieki	Veikt pētījumus DL	Var veikt pētījumus, kas nepieciešami dabas aizsardzības plāna ieviešanai un realizēšanai
Medību kolektīvi	Medības	Palielinot medību intensitāti var sekmēt dabas vērtību saglabāšanos
LVĢMA	Nodrošināt Nacionālo Bioloģiskās daudzveidības monitoringu valstī	Informācija par īpaši aizsargājamo sugu populāciju stāvokli un īpaši aizsargājamo biotopu stāvokli DL.

2.7. tabula

3. Aizsargājamās teritorijas saglabāšanas mērķi

Teritorijas apsaimniekošanas ideālais jeb ilgtermiņa mērķis:

Dabas liegums „Jaša” tiek saglabāts kā teritorija ar ļoti augstu bioloģisko daudzveidību nogāžu un gravu mežos.

Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam (2007 - 2020):

A. Administratīvie un organizatoriskie:

1. Dabas lieguma robežas atpazīstamas dabā.
2. Dabas liegums attēlots kā dabas pamatne Preiļu novada un Aizkalnes pagasta teritorālpļānojumos.

B. Dabas vērtību saglabāšana :

1. Saglabāti dabisko mežu biotopi 53.4 ha platībā.
2. Dabas liegumā ligzdo 72 putnu sugas.
3. Dabas liegumā tiek saglabātas dzīvotnes 8 vaskulāro augu un 3 īpaši aizsargājamo sūnu sugām.
4. Dabas liegumā sastopamas vairāk nekā 8 īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas.

C. Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings:

1. Garantētā caurplūduma nodrošināšana Jašas upē.

D. Eiropas nozīmes sugu un biotopu monitorings:

1. Regulāri tiek iegūta informācija par Biotopu direktīvas I pielikuma sugu saglabāšanās stāvokli dabas liegumā.

E. Pārējo īpaši aizsargājamo sugu monitorings:

1. Dabas liegumā regulāri tiek iegūta informācija par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvokli.

F. Sabiedrības informēšana:

1. Informācijas stendu uzstādīšana.

4. Apsaimniekošanas pasākumi un zonējums

4.1. Apsaimniekošanas pasākumi

Apsaimniekošanas pasākumi plānoti laika periodam no 2007. - 2020. gadam. Pasākumi sakārtoti 6 tematiskās grupās: A. Administratīvi organizatoriskie, B. Dabas vērtību saglabāšana, C. Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings, D. ES nozīmes sugu un biotopu stāvokļa monitorings, E. Pārējo īpaši aizsargājamo sugu monitorings, F. Sabiedrības informēšana.

4.1. tabulā apkopoti ieteiktie apsaimniekošanas pasākumi, novērtēta pasākuma steidzamība (prioritāte) un vēlamais izpildes termiņš, kā arī nepieciešamie resursi un pasākuma potenciālais finansētājs. Tabulā norādīti arī pasākuma izpildes indikatori, lai novērtētu pasākumu efektivitāti un nepieciešamības gadījumā ieviestu korekcijas dabas aizsardzības plānā.

Apsaimniekošanas pasākumi				
Pasākums	Prioritāte un izpildes termiņš	Potenciālais izpildītājs	Nepieciešamie resursi un potenciālais finansētājs	Izpildes idikatori
A. Administratīvie un organizatoriskie				
1. Speciālo dabas lieguma informatīvo zīmju izvietošana dabā	II-vidēji prioritāri 2008./2009.	Pašvaldības sadarbībā ar DAP	25Ls 1*zīme	Dabas lieguma robežas ir atpazīstamas dabā
Veikt mežaudžu inventarizāciju īpašumos ar kadastra nr. 76560040048; 76560040052; 76560040072; 76560040025;	II-vidēji prioritāri 2008.	Taksatori	Īpašnieki	Veikta mežaudžu inventarizācija īpašumos ar kadastra nr. 76560040048; 76560040052; 76560040072; 76560040025;
B. Dabas vērtību saglabāšana				
1. Dabas lieguma teritorijā nenotiek mežsaimnieciskā darbība (izņemot HESu augšas un lejasbjefus)	I-prioritāri Visu laiku	Meža īpašnieki	Īpašnieki	Īpaši aizsargājamo biotopu attīstība notiek bez cilvēku iejaukšanās.
2. Ūdenskrātuvē un lejasbjefā sakritušu koku izvākšana	III-vidēji prioritāri Visu laiku	HESu īpašnieki	HESu īpašnieki	Ūdenskrātuve atbilst ūdens apsaimniekošanas noteikumiem
3. Korna HES garantējamā caurplūduma automātisku novadīšana.	II-vidēji prioritāri	VVD HES īpašnieks	Korna HES īpašnieks	Pastāvīga ūdenstece Jašas upē
4. Dabas liegumā tiek labiekārtota dabas izziņas taka	II-vidēji prioritāri	Zemes īpašnieks	500 Ls gadā Pašvaldības, VMD, DAP	Izziņas taka, nelielam apmeklētāju skaitam (dabas vērotāji un skolēni).
5. Dabas lieguma teritorijā neveido tūrisma infrastruktūru (izņemot dabas izziņas taka Grocišķu saimniecībā)	I-prioritāri	Īpašnieki	Nav nepieciešami	Dabas liegumu neapmeklē dabas tūristi, tajā nav tūrisma infrastruktūras, dabas liegumu nereklamē tūrisma ceļvežos

Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

6.Piegružojuma safīrīšana	II-vidēji prioritāri	Īpašnieki	50 Ls gadā Pašvaldības	Ar sadzīves priekšmetiem nepiesārņota vide
C. Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings				
1.Garantētā caurplūduma kontrolē Korna HES	I-prioritāri	VVD DRU	VVD	Garantētā caurplūduma ievērošana un samazinātas ūdenslīmeņa svārstības
D. ES nozīmes sugu un biotopu stāvokļa monitorings				
1.Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu un II pielikuma sugu monitorings	II-vidēji prioritāri 1X5gados	Eksperti uz līguma pamata	300Ls gadā LVMĢA, Daugavpils universitāte	Regulāri tiek iegūta informācija par Es nozīmes sugu un biotopu stāvokli dabas liegumā
E.Pārējo īpaši aizsargājamo sugu monitorings				
1.Īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu monitorings	III-ietecams	Eksperti uz līguma pamata	300Ls gadā LVMĢA 1x5gados	Regulāri tiek iegūta informācija par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvokli dabas liegumā
F.Sabiedrības informēšana				
1.Divu informācijas stendu izvietošana	III-ieteicams	Pašvaldības, DAP	ERAF, DAP	Dabā izvietoti 2 informācijas stendi par dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām dabas liegumā un Preiļu novada un Aizkalnes pagasta teritorijā

4.1. tabula

Tālāk seko tabulā minēto apsaimniekošanas pasākumu apraksts.

Informatīvo zīmju izvietojanas vietas redzamas 8. pielikumā.

A. Administratīvie un organizatoriskie

1. Informatīvās zīmes aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai, kādas tās ir saskaņā ar MK noteikumiem nr. 415 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (balta ozola lapa uz zaļa fona), kopumā nepieciešamas vismaz 6 vietās. Ieteicamais izmērs – 150 x 150mm.

Informatīvo zīmju izvietojanai nepieciešami arī virpoti mieti, uz kuriem zīmi piestiprina. Klāt var pievienot nelielu plāksnīti ar dabas lieguma nosaukumu, ja ir finansējums šādu plāksnīšu izgatavošanai. Skat. arī “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienota stila rokasgrāmata” (Dabas aizsardzības pārvalde, www.dap.gov.lv).

2. Veikt mežaudzu taksāciju īpašumos ar kadastra nr. 76560040048; 76560040052; 76560040072; 76560040025; Pasākums nepieciešams, lai meža īpašnieki varētu saņemt kompensāciju par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem dabas lieguma teritorijā.

B. Dabas vērtību saglabāšana

1. Dabas lieguma teritorijā nenotiek mežsaimnieciskā darbība (izņemot HESu augšas un lejasbjefus). Dabas liegumā atrodas 53,4 ha īpaši aizsargājamu meža biotopu, kuriem nav nepieciešama nekāda mežsaimnieciskā darbība, lai tur esošās dabas vērtības saglabātos.

2. Ūdenskrātuvē un lejasbjefā sakritušo koku izvākšana (cik tas nepieciešams HES ūdenskrātuves uzturēšanai).

3. Korna HES garantējamā caurplūduma automātisku novadīšanas nodrošināšana.

4. Dabas liegumā tiek uzturēta dabas iziņas taka Grocišķu saimniecības (kadastra nr. 76440050045) teritorijā. Tā paredzēta nelielam apmeklētāju skaitam un pieļaujama tikai gida pavadībā.

5. Pārējā dabas lieguma teritorijā neveido tūrisma infrastruktūru. Dabas liegums nav piemērots intensīvam dabas un izziņas tūrismam, jo tā platība ir neliela un liela apmeklētāju plūsma var negatīvi ietekmēt sugu un biotopu stāvokli (izziņas taka Grocišķu īpašuma teritorijā atļauta tikai gida pavadībā).

6. Sadzīves atkritumu savākšana.. Pie vairākām mājām gravās daudz sadzīves atkritumu, kas jāsavāc.

C. Apsaimniekošanas efektivitātes monitorings

1. Garantētā caurplūduma kontrole Korna HES.

D. ES nozīmes sugu un biotopu stāvokļa monitorings

1. Dabas liegums ir Natura 2000 teritorija, kurai nākotnē būs nepieciešams veikt Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu un II pielikuma sugu monitoringu, kā arī putnu direktīvas I pielikuma sugu monitoringu. Par pasākumu atbild Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra, pasākuma izpildei piesaistot attiecīgo nozaru ekspertus. Plāna izstrādes laikā nav zināma monitoringa metodika.

Izvērtējot pašreizējo situāciju, monitorings būtu nepieciešams šādiem biotopiem: Nogāžu un gravu mežiem 9180*, Avotiem, kas veido avotkaļķus 7220, Minerālvielām bagātiem avotiem un avotu purviem 7160, Upju straujtecei 3260 un sugām: baltmugurdzenim, vidējam un trīspirkstu dzenim. Monitoringa intervāls – vismaz vienu reizi 5 gados biotopiem un putniem – vismaz vienu reizi 2 gados.

E. Pārējo īpaši aizsargājamo sugu monitorings

Ieteicams arī pārējo liegumā esošo īpaši aizsargājamo sugu monitorings (vismaz vienu reizi 5 gados). Pasākumu veic attiecīgās nozares eksperti. Iespējamais finansējums – LVĢMA. Vispirms jāizstrādā metodika šo sugu monitoringam, ko veic attiecīgās nozares eksperti.

F. Sabiedrības informēšana

Lai gan dabas liegumā tiek plānota tikai viena izziņas taka Grocišķu īpašuma teritorijā, informācijas sniegšana par dabas lieguma vērtībām, kā arī citām vērtībām Preiļu novadā un Pelēču pagastā, ir vēlama un nepieciešama. Viens no veidiem ir informācijas stendu izvietošana dabā. Plānojam izvietot divus informācijas stendus: vienu pie Pelēču dzirnavām, otru pie A. Kozlovska mājām. Informācija sagatavojama latviešu un angļu valodās. Stendu noformējumu skat. „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienota stila rokasgrāmata” (Dabas aizsardzības pārvalde, www.dap.gov.lv).

4.2. Zonējuma priekšlikums

Dabas liegumam zonējums nav nepieciešams, jo teritorija ir neliela un īpaši aizsargājami biotopi aizņem lielāko daļu no lieguma teritorijas.

5. Plāna ieviešana un atjaunošana

5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti

Saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 25. pantu, Preiļu novada dome un Pelēču pagasta padome veic dabas lieguma „Jaša” pārvaldi. Galvenie lieguma apsaimniekotāji ir privāto mežu īpašnieki.

5.2. Plāna atjaunošana

Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns izstrādāts 13 gadiem - laika periodam līdz 2020. gadam. Plāna atjaunošana veicama 2020. gadā izvērtējot veikto apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti un papildus pasākumu nepieciešamību.

Nepieciešamības gadījumā dabas aizsardzības plānu var papildināt un mainīt (balstoties uz apsaimniekošanas un efektivitātes monitoringa rezultātiem).

Lai mainītu dabas aizsardzības plānā paredzētos pasākumus vai dabas aizsardzības plāna mērķus nepieciešams izveidot darba grupu pieaicinot ekspertus, kas sniegtu atzinumus par to, kādas izmaiņas ir nepieciešamas un kā tās ietekmēs dabas lieguma dabas vērtības. Ieteicams pieaicināt ekspertus, kas piedalījušies dabas aizsardzības plāna izstrādē (Skatīt dabas aizsardzības plāna ievadā).

5.3. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumos.

Preiļu novada un Pelēču pagasta teritorijas plānojumos, kas izstrādāti 2003. un 2007. gados dabas liegums ir iezīmēts kā dabas pamatne un grozījumi teritorijas plānojumos nav nepieciešami.

5.4. Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā sagatavots sekojošs dabas lieguma individuālo aizsardzības un izmantošanas projekts.

Dabas lieguma „Jaša” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka dabas lieguma „Jaša” (turpmāk dabas lieguma) aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus dabas liegumā, kā arī dabas lieguma apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izvedošanas kārtību.

2. Dabas liegumā ir spēkā arī citos normatīvajos aktos noteiktās vides aizsardzības prasības.

3. Dabas liegumu dabā apzīmē ar speciālām informatīvajām zīmēm, kuru paraugs un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu 1. pielikums. Informatīvo zīmju izveidošanu (sagatavošanu) un izvietojumu nodrošina ~~aizsargājamās dabas teritorijas administrācija vai, ja tādas nav, attiecīgā pašvaldība~~ sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

4. Dabas liegumā aizliegts:

4.1. ierīkot jaunus atkritumu poligonus un izgāztuves;

4.2. (*svītrots ar MK 26.10.2004. noteikumiem nr.898*);

4.3. bez attiecīgas atļaujas vai iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ~~ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav,~~ ar reģionālo vides pārvaldi:

4.3.1. veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;

4.3.2. veikt arheoloģiskās izpētes darbus;

4.3.3. izsniegt zemes dzīļu izmantošanas atļauju (licenci);

5. Ja par vides aizsardzību atbildīgā valsts vai pašvaldības institūcija atbilstoši tās kompetencei pieņem pārvaldes lēmumu, ka kādai darbībai ir vai var būt būtiska negatīva ietekme uz aizsargājamo teritoriju, tās ekosistēmām vai dabas procesiem tajā, vai darbība ir pretrunā ar aizsargājamās teritorijas izveidošanas un aizsardzības mērķiem un uzdevumiem, šo darbību veikt aizliegts.

6. Zemes īpašniekiem (lietotājiem) aizliegts savā īpašumā (lietojumā) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem, takām, ūdenstecēm un ūdenstilpēm, kas norādīti attiecīgās aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plānā (turpmāk – dabas aizsardzības plāns) un paredzēti aizsargājamās teritorijas apskatei.

7. Jebkāda veida reklāma dabas liegumā dabā izvietojama pēc saskaņošanas ~~ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav,~~ ar reģionālo vides pārvaldi.

(*Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.10.2004. noteikumiem nr.898*)

8. Informāciju par aizsargājamās teritorijas īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un īpaši aizsargājamiem biotopiem drīkst izplatīt tikai ~~ar attiecīgās aizsargājamās teritorijas administrācijas vai, ja tādas nav,~~ ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.

9. Dabas liegumu teritorijā aizliegts:

~~16.1.~~ 9.1. veikt jebkādas darbības, par kurām saskaņā ar šo noteikumu 5. punktu pieņemts lēmums, ka tām ir vai var būt:

~~16.1.1.~~ 9.1.1. būtiska negatīva ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēņu sugām un to dzīvotnēm vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanos, atpūtu un barošanos, kā arī pulcēšanos migrācijas periodā;

~~16.1.2.~~ 9.1.2. negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm;

~~16.2. pārvietoties ar ūdens motocikliem un motorjahtām, izņemot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu pārvietošanos, pildot dienesta pienākumus;~~ (teritorijā nav aktuāli)

16.3. lietot ūdensputnu medības šāviņus, kas satur svīnu; (teritorijā nav aktuāli)

~~16.4. plaut virzienā no lauka malām uz centru;~~ (teritorijā nav aktuāli)

~~16.5. 9.2.~~veikt zemes transformāciju, ~~izņemot zemes transformāciju (pēc rakstiskas saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas administrāciju) nacionālo parku dabas lieguma zonās un zemes transformāciju (pēc saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi) šo noteikumu 16.28.2.apakšpunktā minēto darbību veikšanai;~~

~~16.6.~~ ierīkot purvos dzērveņu plantācijas; ~~(teritorijā nav aktuāli)~~

~~16.7.~~ nosusināt purvus; ~~(teritorijā nav aktuāli)~~

16.8. 9.3.dedzināt sauso zāli un niedres, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ~~ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi;~~

~~16.9.~~ 9.4. cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē;

~~16.10.~~ 9.5. cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus saskaņā ar šo noteikumu 16.29. apakšpunktu un citiem normatīvajiem aktiem), ja valdauzdes vecums pārsniedz:

~~16.10.1.~~9.5.1. priežu un ozolu audzēm – 60 gadus;

~~16.10.2.~~ 9.5.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadus;

~~16.10.3.~~9.5.3. apšu audzēm - 30 gadus;

~~16.11.~~ 9.6. no 15. aprīļa līdz 31. jūlijam veikt mežsaimniecisko darbību, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu;

~~16.12.~~ 9.7. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz vispārējās lietošanas ceļiem;

~~16.13.~~ 9.8. cirst nokaltušus kokus un izvākt kritušus kokus, kritalas vai to daļas, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 cm, izņemot bīstamo koku novākšanu un ūdenskrātuvju atbrīvošanu no tajā sakritušajiem kokiem, saskaņā ar ūdenskrātuves ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumiem;

~~16.14.~~ 9.9. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorrolleriem, pajūgiem un zirgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;

- ~~16.15.~~ 9.10. ierīkot nometnes un celt teltis ārpus īpaši norādītām vietām;
- ~~16.16.~~ 9.11. kurināt ugunsiskus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām;
- ~~16.17.~~ 9.12. rīkot autosacensības, motosacensības, ~~ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības~~ (teritorijā nav aktuāli), kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
- ~~16.18.~~ 9.13. ierīkot savvaļas augu, sēņu un dzīvnieku, kā arī to produktu pārdošanas un iepirkšanas punktus;
- ~~16.19.~~ 9.14. izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanā;
- ~~16.20.~~ uzstādīt vēja ģeneratorus;
- ~~16.21.~~ 9.15. pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot medības un valsts robežas apsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību;
- ~~16.22.~~ 9.16. iegūt derīgos izrakteņus;
- ~~16.23.~~ 9.17. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) ~~palieņu, terašu un meža~~ pļavas un lauces, izņemot medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces;
- ~~16.24.~~ 9.18. sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 10 hektāriem;
- ~~16.25.~~ 9.19. veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju;
- ~~16.26.~~ 9.20. ierīkot jaunas iežogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas audzētavas;
- ~~16.27.~~ 9.21. celt un ierīkot jaunus aizsprostus un citas ūdens regulēšanas ietaises, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi;
- ~~16.28.~~ 9.22. bez rakstiskas saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi:
  - ~~16.28.1.~~ 9.22.1. organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku;
  - ~~16.28.2.~~ 9.22.2. veikt ceļu (arī sliežu ceļu), inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju;
  - ~~16.28.3.~~ 9.22.3. ierīkot jaunus izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus;
  - ~~16.28.4.~~ 9.22.4. atjaunot un ieaudzēt mežu;
  - ~~16.28.5.~~ 9.22.5. mainīt zemes lietošanas mērķi;
  - ~~16.28.6.~~ 9.22.6. vākt dabas materiālus kolekcijām;

~~16.28.7.~~ 9.22.7. veikt zinātniskos pētījumus;

~~16.28.8.~~ ierīkot jaunas un paplašināt esošās ūdenstransporta līdzekļu bāzes;

~~16.29.9.23.~~ cirst slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus kopšanas cirtē, sanitārajā cirtē un galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma bez rakstiskas saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi, ~~izņemot koku ciršanu aizsargājamās teritorijās, kurām ir izveidota administrācija, kas izsniedz koku ciršanas apliecinājumus.~~

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.10.2004. noteikumiem nr.898)

10. Dabas lieguma teritorijā papildus aizliegts:

10.1. Veikt dzīvnieku piebarošanu

10.2. Mainīt upes hidroloģisko režīmu

~~17. Būvniecība dabas liegumā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos un dabas aizsardzības plānā (ja tāds ir) noteikto kārtību un ierobežojumus.~~

(MK 26.10.2004. noteikumu nr. 898 redakcijā)

Izmantotā literatūra

1. Āboliņš O., Zelčs V., 1995. Ģeomorfoloģiskā rajonēšana - Latvijas daba. Enciklopēdija. 2.sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 140. - 141. lpp.
2. Kalniņa A., 1995. Klimatiskā rajonēšana - Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 245. - 250. lpp.
3. Zīverts A., 1995. Jāša - Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 187. lpp.
4. Āva R., 1994. Augšņu rajonēšana - Latvijas daba. Enciklopēdija. 1. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 88. - 90.lpp.
5. Kabucis I., 1995. Ģeobotāniskie rajoni - Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 136. lpp.
6. Krūmiņš R., Pastors A. 1998. Klimatiskā karte - Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
7. Latvijas sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas.6.sēj. Putni un zīdītāji. Rīga, 2000.
8. Nikodemus O., Krūmiņš R., Zvaigzne E., 1998. Augšņu karte - Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
9. Ramans K., Zelčs V., 1995. Fizioģeogrāfiskā rajonēšana - Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 74. - 76. lpp.
10. Anspaks A., Preiļu novads. Preiļu rajona padome. 1996.
11. Табака Л.В., 1982. Общая характеристика растительного покрова и геоботанические микрораионыю – Флора и растительность Латвийской ССР. Юго-восточный геоботанический район. Рига, Зинатне, 5. - 20.с.
12. Račinskis E., 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.

Nepublicēti materiāli:

Ietekmes uz vidi novērtējums aizsprosta – regulatora atjaunošanai uz Jašas upes Rušonas pagastā Kastīres ciematā.

Daugavpils universitātes Dabas zinātņu fakultātes studentes Viktorijas Kozlovskas studiju darbs „Dabas lieguma „Jaša” ģeomorfoloģiskais raksturojums”, DU,2007. g.

Interneta adreses:

www.likumi.lv

www.vmd.gov.lv

www.latvijasdaba.lv

www.dap.gov.lv

www.vidm.gov.lv

PIELIKUMI

Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaita

- I pielikums. Pirmās informatīvās sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts.
- II pielikums. Pirmās uzraudzības grupas sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts.
- III pielikums. Otrās uzraudzības grupas sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts.
- IV Sabiedriskās apspriešanas protokols un dalībnieku saraksts, pārskats par sabiedrisko apspriešanu.
- V Pēdējās uzraudzības grupas sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts.

Tabulas

- A. Pielikums. Dabas lieguma „Jaša” īpašumu kadastra numuru un īpašnieku saraksts
- B. Pielikums. Nogāžu iedalījums pēc slīpuma un krituma leņķa (α), nogāžu procesi un saimnieciskās darbības ierobežojumi.
- C. Pielikums. Dabas lieguma „Jaša” vaskulāro augu sugu saraksts.
- D. Pielikums. Dabas liegumā „Jaša” konstatētās putnu sugas.
- E. Pielikums. Dabas lieguma „Jaša” robežpunktu koordinātes.

Kartes

- 1. Pielikums. Dabas lieguma „Jaša” robežu plāns.
- 2. Pielikums. Dabas lieguma „Jaša” mežaudžu karte.
- 3. Dabas lieguma „Jaša” zemes īpašumu karte.
- 4. Dabas lieguma „Jaša” zemes lietojuma veidu karte.
- 5. Dabas lieguma „Jaša” topogrāfiskā karte.
- 6. Dabas lieguma „Jaša” īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo augu sugu atradņu karte.
- 7. Dabas lieguma „Jaša” plānoto pasākumu karte
- 8. Dabas lieguma reljefa digitālais modelis

Dabas aizsardzības plāna izstrāde dabas liegumam „Jaša” informatīvā sanāksme

Pelēču pagasta padome, 2007. gada 26. marts

Sanāksmes protokols

Sanāksmes dalībnieki

N.p.k.	Vārds, Uzvārds	Darba vieta vai zemes īpašuma nosaukums
1	Astrīda Rudzīte	VMD KPC
2	Domicela Strode	„Krauju māja”
3	Eleonora Kurme	p/s „Krausti”
4	Alberts Butlers	„Dālijas”
5	Bonifācijs Mainulis	P/s „Zaļumi”
6	Jānis Podskočijs	„Jāņa sēta”
7	Jānis Abarons	Preiļu mežniecības mežsargs
8	Silvija Brice	„Križovka”
9	Inita Bružika	Davgavpils RVP, vec. inspektors
10	Viktors Ratnieks	SIA „Korna dzirnavu HES”
11	Edīte Ratniece	SIA „Korna dzirnavu HES”
12	Valentīna Casno	„Krausti”
13	Gundega Freimane	Dabas aizsardzības pārvalde
14	Linda Engelmane	Dabas aizsardzības pārvalde
15	Gundega Jurāne	Preiļu Virsmežniecība
16	Irēna Ančeva	„Kalnu Jaša”
17	Aivars Jurkijans	„Āži”
18	Didzis Jurāns	ZS „Klētņieki”
19	Sarmīte Ziemele	ZS „Klētņieki”

Sanāksmi vada: Gundega Jurāne

Gundega Jurāne – izklāsta sanāksmes mērķus, stāsta par dabas liegumu „Jaša”, par tā būtību un nepieciešamību, vizuāli iepazīstina klātesošos ar lieguma dabas vērtībām. Kā arī informē sanāksmes dalībniekus par pieaicinātajiem ekspertiem dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāna izstrādē.

Gundega Freimane – iepazīstina ar Dabas aizsardzības pārvaldi, tās funkcijām un mērķiem. Sniedz nelielu informāciju par citiem Latvijas rezervātiem, dabas liegumiem, Nacionālajiem un dabas parkiem. Informē, ka dabas liegums „Jaša” ir iekļauts Natura 2000 tīklā. Sniedz informāciju par kompensācijām, par to apmēriem un nepieciešamajiem dokumentiem, kā arī citiem apstākļiem, kas jāņem vērā pretendējot uz kompensācijām.

Silvija Brice interesējas par to, kāda platība var pretendēt uz kompensāciju, ja īpašuma viena daļa ietilpst lieguma teritorijā, bet otra nē. Gundega Freimane atbild, ka uz

kompensāciju var pretendēt tikai tā daļa, kas ietilpst dabas liegumā un to atbrauks un precīzi nomērīs ar speciālām mērierīcēm, taču īpašuma robežām jābūt skaidri iezīmētām un saskatāmām dabā.

Edīte Ratniece jautā, kādu apsvērumu pēc ir tieši šādas robežas un tajās iekļauti uzņēmumi? Gundega Freimane atbild, ka šis jautājums nav viņas kompetencē, robežas dabas liegumam noteica Vides ministrija, balstoties uz ekspertu atzinumiem, un tās tika apstiprinātas ar Ministru Kabineta noteikumiem..

Seko dažādi jautājumi par iespējām saņemt kompensāciju par aprobežojumiem mežsaimnieciskajai darbībai. G. Freimane sniedz vispārēju informāciju, piebilstot, ka, lai saņemtu precīzas atbildes par katru konkrēto zemes īpašumu, nepieciešams griezties Dabas aizsardzības pārvaldē, Juridiskajā sektorā, kur var arī iesniegt dokumentus kompensācijas saņemšanai.

Gundega Freimane izklāsta par uzraudzības grupu, tās sastāvu, izveidošanas nepieciešamību un darba pienākumiem. Tiek nominēti iedzīvotāju pārstāvji darbam uzraudzības grupā.

Sanāsmes vadītāja:

/G.Jurāne/

Protokolists:

/D.Jurāns/

**Dabas liegumam „Jaša” dabas aizsardzības plāna izstrādes
uzraudzības grupas pirmā sanāksme**

Pelēču pagasta padome, 2007. gada 20. augusts

Sanāksmes protokols

Sanāksmes dalībnieki

N.p.k.	Vārds, Uzvārds	Darba vieta vai zemes īpašuma nosaukums
1.	Jānis Abarons	Preiļu mežniecības mežsargs
2.	Baiba Bambe	LVMI „Silava”
3.	Inita Bružika	Davgavpils RVP, vec. inspektors
4.	Viktors Ratnieks	SIA „Korna dzirnavu HES”
5.	Gundega Freimane	Dabas aizsardzības pārvalde
6.	Gundega Jurāne	Dienvidlatgales Virsmežniecība
7.	Irēna Ančeva	„Kalnu Jaša”
8.	Didzis Jurāns	ZS „Klētņieki”
9.	Sarmīte Ziemeļe	ZS „Klētņieki”

Sanāksmi vada: Gundega Freimane

Gundega Freimane – iepazīstina klātesošos ar sanāksmes gaitu un mērķiem.

Gundega Jurāne – sniedz ieskatu Plāna izstrādes etapos, iepazīstina ar aizsargājamajām sugām un secina, ka

1. šo sugu varētu būt vairāk, ja tiktu vairāk pētīts
2. nogāžu meži atbilst nogāžu mežu biotopam praktiski visā teritorijā un atzīst, ka līdzvērtīgu mežu Latvijā ir maz.

G. Jurāne jautā, vai tūrisma taku, kas aizaugusi paredzēt vai neparedzēt plānā?

I. Bružika iebilst, ka ar reģionālo vides pārvaldi tāda nav saskaņota.

G. Freimane atbild, ka tūrisma taka ir jāsaskaņo ar reģionālo vides pārvaldi, to jāiezīmē plānā un tas jāizrunā ar zemes īpašniekiem.

G. Jurāne turpina ar to, ka ekspertiem nav iebildumu, ka pirms HES tiek novākti nokritušie koki.

V. Ratnieks jautā, vai liegumam nebūs zonējuma un kā risināt aizsardzības plānā izvirzīto ceturto īstermiņa mērķi?

G. Freimane atbild, ka pēc sākotnējiem datiem izskatās, ka zonējums nav nepieciešams, bet par to plāna izstrādes gaitā lems ekspertu grupa un ceturto mērķi šobrīd nav jāņem vērā, jo tas vēl tiks precizēts. Plāns neuzliks stingrākas prasības HES.

G. Jurāne atzīst, ka vislielākās pretenzijas pret HES radās ģeomorfologam Jurim Somam, kurš noteikti apmeklēs nākošo uzraudzības grupas sanākumi un atbildēs uz visiem jautājumiem.

V. Ratnieks jautā, vai dabas liegumā uz veciem pamatiem drīkst būvēt?

I. Bružika atbild, ka var, ja netransformē pārējo teritoriju.

J. Abarons jautā par baltalkšņu mežiem, kas iekļauti liegumā?

G. Freimane atbild, ka par liegumā iekļautajiem baltalkšņiem arī varēs saņemt kompensācijas.

V. Ratnieks jautā, kāpēc būve(HES) ir iekļauta liegumā, ja tur notiek darbība un atkārtoti pievēršas jautājumam par zonējumu.

G. Freimane atbild, ka nepieciešama pakāpeniska pāreja un tas, ka tur notiek saimnieciska darbība netraucē būvei atrasties dabas liegumā.

J. Abarons iebilst, ka Latvenergo augstsprieguma līnija kartēs nepastāv un zemes īpašnieki nav sakārtojuši zemes robežu jautājumus.

V. Ratnieks jautā, vai būs iespējams dabas liegumā pārvietoties ar transporta līdzekļiem, ja tas būs nepieciešams HES sakopšanai?

G. Freimane atbild, ka nekas netraucē to darīt un citē likuma 16. panta 6. daļu.

I. Bružika piebilst, ka Ministru Kabineta 415 noteikumos tas viss ir atrunāts.

V. Ratnieks jautā, ko darīt ar bebru aizsprostu?

G. Jurāne un B. Bambe atzīst, ka to ietekme ir neitrāla.

G. Freimane piebilst, ka šo jautājumu ir jāsaskaņo ar ekspertiem.

Baiba Bambe pavēsta to, ka dabas liegumā „Jaša” ir atrasta jauna sūnu suga Latvijā. Viņa atzīst to, ka izpēte ir jāturpina. B. Bambe konstatēja to, ka netālu no HES labajā krastā, pie mājām ir izgāzti sadzīves atkritumi.

G. Freimane ierosina atrast vainīgos un attiecīgi rīkoties.

V. Ratnieks jautā par dabas lieguma robežu gar ēku?

G. Jurāne atbild, ka robeža iet gar ēkas sienu.

Gundega Freimane norāda uz kļūdām un nepilnībām, kas ir sastopamas dabas aizsardzības plānā. Tiek noteikts nākamās uzraudzības grupas sanāksmes datums un laiks.

Sanāksmes vadītāja:

/G.Freimane/

Protokolists:

/D.Jurāns/

**Dabas liegumam „Jaša” dabas aizsardzības plāna izstrādes
uzraudzības grupas otrā sanāksme**

Pelēču pagasta padome, 2007. gada 15. oktobris.

Sanāksmes protokols

Sanāksmes dalībnieki:

N.p.k.	Vārds, Uzvārds	Darba vieta vai zemes īpašuma nosaukums
1.	Jānis Abarons	Preiļu mežniecības mežsargs
2.	Sindra Elksne	Dabas aizsardzības pārvalde
3.	Inita Bružika	Daugavpils RVP, vec. inspektors
4.	Vīta Patmalniece	Preiļu novada dome
5.	Gunta Uzuleviča	Preiļu novada dome, Aizkalnes pag. centrs
6.	Gundega Jurāne	Dienvidlatgales Virsmežniecība
7.	Irēna Ančeva	„Kalnu Jaša”
8.	Didzis Jurāns	ZS „Klētņieki”
9.	Sarmīte Ziemeļe	ZS „Klētņieki”

Sanāksmi vada: Sindra Elksne.

Sindra Elksne – iepazīstina klātesošos ar sevi, sanāksmes gaitu un mērķiem.

Gundega Jurāne – izklāsta apsaimniekošanas pasākumus, kas paredzēti dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plānā. Tiek precizēta informatīvo zīmju uzlikšanas cena.

S. Elksne jautā, vai aizsardzības plānā individuālajos noteikumos nekas netiks mainīts?

G. Jurāne atbild, ka neko būtisku mainīt netaisās.

I. Bružika individuālajos noteikumos iesaka atstāt 16.8 punktu un svītrot – 16.21.

S. Elksne piekrīt šim ieteikumam un piebilst, ka vajadzētu precizēt atsauci uz likumu „Par īpašnieku tiesībām uz kompensācijām”.

V. Patmalniece iesaka dabas aizsardzības plānā precizēt HESu nosaukumus.

I. Bružika jautā, kā domāts monitorings 300 Ls?

G. Jurāne atbild, ka tas ir domāts kā samaksa zinātniekiem, ekspertiem.

V. Patmalniece iesaka kartēs ielikt zemes īpašumu robežas ar visiem kadastra numuriem.

I. Ančeva jautā, cik lielas ir kompensācijas?

S. Elksne atbild, ka tas atkarīgs no mežaudzes vērtības un pagājušogad tie bija 800 – 5000 Ls par hektāru.

I. Ančeva jautā, līdz kuram ir jāiziet taksācija?

G. Jurāne atbild, ka jo ātrāk, jo labāk.

S. Elksne precizē dabas aizsardzības plānā pieļautās interpunkcijas kļūdas, norāda uz tālāk veicamajiem organizatoriskajiem pasākumiem pirms nākamās sanāksmes.

Tiek nolemts, ka nākamā sanāksme notiks 12. novembrī.

Sanāksmes vadītāja:

/S.Elksne/

Protokolists:

/D.Jurāns/

Dabas aizsardzības plāna dabas liegumam „Jaša” sabiedriskā apspriešana

Pelēču pagasta padome, 2007. gada 12. novembris.

Sanāksmes protokols

Sanāksmes dalībnieki:

N.p.k.	Vārds, Uzvārds	Darba vieta vai zemes īpašuma nosaukums
1.	Jānis Abarons	Preiļu mežniecības mežsargs
2.	Sindra Elksne	Dabas aizsardzības pārvalde
3.	Bonifācijs Mainulis	„Zaļumi”
4.	Aivars Jurkijans	„Āži”
5.	Alberts Butlers	„Dālijas”
6.	Silvija Brice	„Križovka”
7.	Aleksandrs Kočerovs	„Karma”
8.	Arvīds Strods	„Krauja”
9.	Jānis Podskočijs	„Jāņa sēta”
10.	Valentīna Casno	„Krasti – 2”
11.	Viktors Ratnieks	Korna Hes
12.	Gunta Uzuleviča	Preiļu novada dome, Aizkalnes pag. centrs
13.	Gundega Jurāne	Dienvidlatgales Virsmežniecība
14.	Irēna Ančeva	„Kalnu Jaša”
15.	Didzis Jurāns	ZS „Klētņieki”
16.	Sarmīte Ziemeļe	ZS „Klētņieki”

Sanāksmi vada: Gundega Jurāne.

G. Jurāne – iepazīstina klātesošos ar paveikto dabas aizsardzības „Jaša” izstrādē. Sniedz informāciju par plāna izstrādes posmiem, ekspertu veikumu un plāna mērķiem.

V. Casno jautā, kas notiks pēc plāna pieņemšanas?

G. Jurāne atbild, ka vadoties pēc individuālajiem noteikumiem varēs saimniekot tālāk.

V. Ratnieks jautā, kāds ir kompensācijas mehānisms?

G. Jurāne atbild – Dabas aizsardzības pārvaldē ir jāiesniedz iesniegums un zemesgrāmatas kopija.

V. Ratnieks jautā, kāda ir dabas lieguma būtība?

S. Elksne atbild – saglabāt neskarto dabu, tās vērtības.

V. Casno jautā, kas veiks īpašuma novērtēšanu un par kādiem līdzekļiem?

S. Elksne atbild, ka to veiks Dabas aizsardzības pārvaldes piesaistīts eksperts, novērtēšana būs par Dabas aizsardzības pārvaldes līdzekļiem.

A. Kočerovs izsaka priekšlikumu visiem īpašniekiem izsūtīt dabas aizsardzības plāna individuālos apsaimniekošanas noteikumus un zemes robežu karti.

Sanāksmes vadītāja:

/G.Jurāne/

Protokolists:

/D.Jurāns/

**Dabas liegumam „Jaša” dabas aizsardzības plāna izstrādes
uzraudzības grupas trešā sanāksme**

Pelēču pagasta padome, 2007. gada 29. novembris.

Sanāksmes protokols

Sanāksmes dalībnieki:

N.p.k.	Vārds, Uzvārds	Darba vieta vai zemes īpašuma nosaukums
1.	Jānis Abarons	Preiļu mežniecības mežsargs
2.	Inita Bružika	Daugavpils RVP, vec. inspektors
3.	Vīta Patmalniece	Preiļu novada dome
4.	Gunta Uzuleviča	Preiļu novada dome, Aizkalnes pag. centrs
5.	Gundega Jurāne	Dienvidlatgales Virsmežniecība
6.	Irēna Ančeva	„Kalnu Jaša”
7.	Didzis Jurāns	ZS „Klētņieki”
8.	Sarmīte Ziemeļe	ZS „Klētņieki”

Sanāksmi vada G. Jurāne

G. Jurāne iepazīstina sanāksmes dalībniekus ar paveikto dabas aizsardzības plāna izstrādē. Informē uzraudzības grupas dalībniekus par to, ka plāns ir apstiprināts pašvaldībā. Jautā klātesošajiem vai ir kādi jautājumi, komentāri, iebildumi saistībā ar plānu. Ja nekas piebilstams nav, tad G. Jurāne aicina uzraudzības grupas dalībniekiem parakstīt šīs sanāksmes protokola pielikumu.

Sanāksmes vadītāja:

/G.Jurāne/

Protokolists:

/D.Jurāns/

Pielikums dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupas pēdējās sēdes protokolam.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts īpaši aizsargājamai dabas teritorijai dabas liegumam „Jaša”.

Uzraudzības grupas sēde notiek Preiļu rajona Pelēču pagasta Pelēčos 2007. gada 29. novembrī

Uzraudzības grupas locekļi, plāna izstrādes vadītājs:

1. Gundega Freimane, Dabas aizsardzības pārvalde Sugu un Biotopu daļas vadītāja;
2. Irēna Ančeva, zemes īpašniece Pelēču pagastā;
3. Gunta Uzulēviča, Preiļu novada Aizkalnes pagasta centra vadītāja;
4. Vita Patmalniece, Preiļu novada domes zemes ierīcības inženiere;
5. Inita Bružika, Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālās vides pārvaldes vecākā inspektore;
6. Jānis Abarons, Dienvidlatgales vīrsmežniecības Preiļu mežniecības mežsargs;
7. Viktors Ratnieks, zemes īpašnieks Aizkalnes pagastā, SIA „Korna dzimavu HES” īpašnieks;
8. Gundega Jurāne, dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītāja.

Ar šo uzraudzības grupas locekļi apstiprina, ka tikuši iesaistīti dabas aizsardzības plāna izstrādes procesā, regulāri informēti par plāna izstrādes gaitu un uzklausti sakarā ar ieteikumiem dabas aizsardzības plānam.

Apstiprinu, ka dabas aizsardzības plāns izstrādāts saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”.

1. _____ (paraksts, paraksta oriģināls)

Komentāri.....

2. *Irēna Ančeva* _____ (paraksts, paraksta oriģināls)

Komentāri.....
nav

3. *Gunta Uzulēviča* _____ (paraksts, paraksta oriģināls)

Komentāri.....
nav

4. VPATMALNECE (paraksts, paraksta atšifrējums)
Komentāri... nav

5. (paraksts, paraksta atšifrējums)
Komentāri... Nav

6. (paraksts, paraksta atšifrējums)
Komentāri... nav

7. .... (paraksts, paraksta atšifrējums)
Komentāri.....

8. (paraksts, paraksta atšifrējums)
Komentāri... nav

Pielikums pēdējās uzraudzības sanāksmes protokolam.

Uzraudzības grupas sanāksmju un sabiedriskās apspriešanas laikā priekšlikumi un būtiski ierosinājumi par dabas aizsardzības plāna izstrādi no Viktora Ratnieka netika saņemti. Pēdējā uzraudzības grupas sanāksme notika 29.11.2007. Uz sanākumi Ratnieka kungs neieradās. Par sanāksmes datumu vienojāmies dabas aizsardzības plāna sabiedriskās apspriešanas laikā un pēc tam telefoniski ar katru no uzraudzības grupas locekļiem.

Telefonsarunā Viktors Ratnieks atteicās parakstīties pēdējās uzraudzības grupas sanāksmes protokolā un pēc atkārtotas sarunas atsūtīja priekšlikumus, kuri jāiestrādā dabas aizsardzības plānā.

Viktora Ratnieka e-pasta vēstule ar ierosinājumiem un priekšlikumiem saņemta 5.12.2007., uz ko sagatavotas un nosūtītas atbildes :

1. Tehniski – ekonomiskais pamatojums.

Tehniski – ekonomiskajam pamatojumam nav saistības ar dabas aizsardzības plāna izstrādi.

2. Ūdenskrātuves ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi.

Dabas aizsardzības plānā dabas liegumam „Jaša” netiek paredzētas darbības, kuru ietekmē varētu mainīties ūdens lietošanas veids vai apjoms. Plānā atļautas darbības, kas saistītas ar ūdenskrātuvju apsaimniekošanu.

3. Hidrotehnisko būvju drošuma programma.

Dabas lieguma „Jaša” individuālo aizsardzības noteikumu projekta punkts 9.22.2 nav pretrunā ar hidrotehnisko būvju drošuma programmu, jo tas neaizliedz veikt ceļu, inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju lieguma teritorijā, bet paredz šo darbību saskaņošanu ar reģionālo vides pārvaldi.

4. Dabas aizsardzības plāns neietekmē saimniecības „Korns” ēku apkopšanu un uzturēšanu, jo ēkas atrodas ārpus lieguma teritorijas.

5. Zonējums - pirmajā uzraudzības sanāksmē 20.08.2007. tika apspriests jautājums par zonējuma nepieciešamību un pieņemts lēmums, ka dabas aizsardzības plānā netiek paredzēti papildus ierobežojumi HES darbībai, tādēļ saistībā ar HES darbību zonējums nav nepieciešams. Pasākumu plānā papildus ir atrunāta saimnieciskā darbība, ko HES īpašnieks var veikt bez saskaņošanas, piemēram, kritušo zaru izvākšana no ūdenskrātuves. Bez tam, Korna HES izvietots lieguma vienā galā, upes augštecē, tā nepareizas darbības radītās ūdens līmeņa svārstības var būtiski ietekmēt dabas vērtības visā lieguma teritorijā, tādēļ darba grupa uzskata, ka HES atrašanās liegumā nepieciešamības gadījumā var dot papildus kontroles iespējas, ja sistemātiski netiek nodrošināta garantētā ūdens caurplūde.

Plāna izstrādes gaitā, uzklusot ekspertu grupas vērtējumu, kā arī pārējo zemes īpašnieku viedokļus, tika secināts, ka lieguma teritorija ir maza, samērā viendabīga un kopumā atbilst dabas lieguma režīma statusam, tādēļ papildus dalījums zonās nav nepieciešams.

Pēc priekšlikumu skaidrošanas telefonsarunā netika panākta vienošanās ar Ratnieka kungu par parakstīšanos pēdējās uzraudzības sanāksmes protokolā. Rakstiska vai e-pasta vēstule pēc atbildes uz ierosinājumiem nosūtīšanas nav saņemta.

/G.Jurāne/

Gundega Jurane

From: "Viktors Ratnieks" <viktors.ratnieks@cc.lv>
To: "Gundega Jurane" <Gundega.Jurane@dienvidlatgale.vmd.gov.lv>
Sent: trešdiena, 2007. gada 5. decembrī 10:55
Attach: Dabas liegums Jasa.doc
Subject: Jases dabas liegumu

Labdien!

Pielikumā pievienoju savus ierosinājumus, priekšlikumus, kurus uzskatu par nepieciešamiem iestrādāt dabas lieguma "Jaša" aizsardzības plānā.

Viktors Ratnieks

Lai nerastos pretrunas starp dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plānu un „Korna dzirnavu HES”:

- 1.) Tehniski – ekonomisko pamatojumu (izstrādāts 1999.gadā)
- 2.) Ūdenskrātuves ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumiem (izstrādāti 2001.gadā)
- 3.) Hidrotehnisko būvju drošuma programmu (izstrādāta 2002.gadā)
- 4.)saimniecības „Korns” ēku apkopšanu un uzturēšanu

hidrobūvju un ūdenskrātuves teritorijai jānosaka atšķirīgi dabas lieguma „Jaša” aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi, iekļaujot to neitrālajā zonā.

Latvijas Republikas likums par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām paredz teritoriju iedalījumu zonās atbilstoši tajās veicamajiem aizsardzības un izmantošanas pasākumiem. Šī Likuma 4 nodaļas 17., 18., 19., pantu paredz teritorijas iedalījumu funkcionālās zonās ar atšķirīgiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem.

Dabas lieguma „Jaša” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu punkts 9.22.2 ir tiešā pretrunā ar hidrotehnisko būvju drošuma programmu.

Ar cieņu,

Viktors Ratnieks

LATVIJAS REPUBLIKAS
PREIĻU RAJONA
PREIĻU NOVADA DOME

DOMES SĒDES PROTOKOLA IZRAKSTS

2007.gada 16.novembrī
Preiļos

Nr.20

p.3.9.

PAR DABAS LIEGUMA „JAŠA” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA APSTIPRINĀŠANU

ZS „KLĒTNIEKI” IESNIEGUMA IZSKATĪŠANA.

(V.Plivda, V.Haritonovs, A.Adamovičs)

Izskatot ZS „Klētņieki” 2007.gada 12.novembra vēstuli (reģ. 12.11.2007, Nr.4-11/1863) par dabas aizsardzības plāna dabas liegumam „Jaša” apstiprināšanu, ņemot vērā 2007.gada 12.novembra Novada attīstības un infrastruktūras jautājumu komitejas lēmumu (prot.Nr.10),

atklāti un vārdiski balsojot:

A.Adamovičs - par, J.Anspoks - par, N.Bogdanovs - sēdē nepiedalās, J.Boļšakovs - par, O.Hļebņikovs - par, V.Haritonovs - par, J.Lācis - sēdē nepiedalās, V.Plivda - par, J.Šņepsts - sēdē nepiedalās, P.Trubiņš - par, A.Vucāns - sēdē nepiedalās,

ar 7 balsīm par, pret - nav, atturas - nav, *dome N O L E M J:*

1. Apstiprināt ZS „Klētņieki” izstrādāto dabas aizsardzības plānu dabas liegumam „Jaša”.
2. Šo lēmumu var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā (Antonijas ielā 6, Rīgā), viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

Novada domes priekšsēdētājs

A.Adamovičs

Izraksts pareizs:
Novada domes sekretāre
2007.gada 27.novembrī
Preiļos

IZRAKSTS

LATVIJAS REPUBLIKAS

**PREIĻU RAJONA
PELĒČU PAGASTA PADOME**

Tel. 65326727
65326700; 65326762
Fax. : 65326727

Liepu 6, Pelēči,
Preiļu rajons,
LV – 5320

e-pasts: pelec@axel.lv

SĒDES PROTOKOLS
Preiļu rajona Pelēču pagastā

2007.gada 27.novembrī

Nr.12

Darba kārtība:

6. Par dabas lieguma „Jaša” aizsardzības plāna apstiprināšanu.

**6.
PAR DABAS LIEGUMA „JAŠA” AIZSARDZĪBAS PLĀNA
APSTIPRINĀŠANU.**

(L.Džeriņa, A.Rubine, I.Ančeva, I.Karčevskis, J.Kovaļevskis)

Pelēču pagasta padome izskatīja zemnieku saimniecības „Klētnieki” izstrādāto dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plānu, pamatojoties uz 09.10.2007. Ministru kabineta noteikumiem „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” 33.punktu, ņemot vērā apvienoto komiteju 20.11.2007. sēdes ieteikumu, pagasta padome, atklāti balsojot “par” – 5 balsis (L.Džeriņa, A.Rubine, I.Ančeva, I.Karčevskis, J.Kovaļevskis) “pret” – nav, atturas – nav, pagasta padome nolēma:

1. Apstiprināt zemnieku saimniecības „Klētnieki” izstrādāto dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plānu.
2. Šo lēmumu var pārsūdzēt Rajona Administratīvajā tiesā Rīgā, Antonijas Ielā 6, LV – 1010.

Sēdes vadītājs
Protokolēja

paraksts
paraksts

J.Kovaļevskis
I.Stašulāne

IZRAKSTS PARFIZS
Padomes priekšsēdētājs
Pelēčos, 27.11.2007.

J.Kovaļevskis

4.pielikums
Ministru kabineta
2007.gada 9.oktobra
noteikumiem Nr.686

**Vienošanās par aizsargājamā teritorijā plānoto
tūrisma infrastruktūras objektu izvietojumu**

Es, Eduards Rozentāls, piekrītu, ka uz man piederošā/
(vārds, uzvārds)

lietojumā nodotā zemesgabala ar kadastra apzīmējumu Nr. 7656-004-0025,
kas atrodas Dabas liegumā „Jaša”,

(aizsargājamās teritorijas nosaukums)

atbilstoši dabas aizsardzības plānam pievienotajai shemai* tiek plānoti šādi tūrisma
infrastruktūras objekti:

1. Informatīvais stends

2. _____

3. _____

Zemes īpašnieks/lietotājs _____

E. Rozentāls

(paraksts, tā atšifrējums)

Dabas aizsardzības plāna izstrādātājs _____

G. Jurāne

(paraksts, tā atšifrējums)

13.11.2007

(datums)

Piezīme.

* Vienošanās un shēmas kopiju nodod zemes īpašniekam/lietotājam.

4.pielikums
Ministru kabineta
2007.gada 9.oktobra
noteikumiem Nr.686

**Vienošanās par aizsargājamā teritorijā plānoto
tūrisma infrastruktūras objektu izvietojumu**

Es, Antonijs Rozdolovs, piekrītu, ka uz man piederošā/
(vārds, uzvārds)

lietojumā nodotā zemesgabala ar kadastra apzīmējumu Nr. 76440050045,

kas atrodas Jaša,
(aizsargājamās teritorijas nosaukums)

atbilstoši dabas aizsardzības plānam pievienotajai shēmai* tiek plānoti šādi tūrisma
infrastruktūras objekti:

1. informācija stends
2. novērojuma stends
3. _____

Zemes īpašnieks/lietotājs _____

(paraksts, tā atšifrējums)

Dabas aizsardzības plāna izstrādātājs _____

(paraksts, tā atšifrējums)

31.10.2007
(datums)

Piezīme.

* Vienošanās un shēmas kopiju nodod zemes īpašniekam/lietotājam.

Dabas lieguma „Jaša” nekustamo īpašumu kadastra numuru saraksts**Pelēcu pagasts**

Kadastra Nr.	Saimniecība	Īpašnieks
7656-002-0003	“Gubanišķi”	Privātīpašums
7656-002-0100	“Zaļumi”	Privātīpašums
7656-004-0048	„Saulesmājas”	Privātīpašums
7656-004-0026	„Karma”	Privātīpašums
7656-004-0052	“Kalnu Jaša”	Privātīpašums
7656-004-0006	“Krasti-2”	Privātīpašums
7656-004-0005	“Krasti”	Privātīpašums
7656-004-0022	“Križovka”	Privātīpašums
7656-004-0013	“Krauja”	Privātīpašums
7656-004-0033	“Āži”	Privātīpašums
7656-004-0071	“Dālijas”	Privātīpašums
7656-004-0025		Privātīpašums
7656-002-0327	“Namiķi”	Privātīpašums

Aizkalnes pag.

Kadastra Nr.	Saimniecība	Īpašnieks
7644-005-0267	“Korns”	Privātīpašums
7644-005-0154	“Korns”	Privātīpašums
7644-005-0045	“Grocišķi”	Privātīpašums
7644-005-0059		Privātīpašums

Nogāžu iedalījums pēc slīpuma un krituma leņķa (α), nogāžu procesi un saimnieciskās darbības ierobežojumi (Maldavs *et.al.* 1981; Zelčs, Markots, 1999)

Nogāžu grupa	Nogāžu tips	Krituma leņķis	Nogāžu procesi	Saimnieciskās darbības ierobežojumi
lēzenas		$\alpha < 10^\circ$		
	lēzenas	$\alpha < 3^\circ$	Erozijas procesi praktiski nenorisinās	Nav ierobežojumu
	vidēji lēzenas	$3^\circ < \alpha < 6^\circ$	Vāji izteikta plakniskā erozija, kura pastiprinās augsnes nepareizas apstrādes gadījumā vai virsmas tehnogēnā pārveidē, garās nogāzēs var sākt veidoties gravas	Zemes virsmas pārveides virziena ierobežojumi - nedrīkst veidot takas vai ceļus nogāzes krituma virzienā
	stāvi lēzenas	$6^\circ < \alpha < 10^\circ$	Plakniskā erozija norisinās pat ievērojot agrotehniskos noteikumus, rodas ūdens turbulence, izskalojumvagas veidojas augsnes nepareizas apstrādes, meža izciršanas vai virsmas tehnogēnās pārveides gadījumā	Pazeminās tehnikas izmantošanas iespējas, stipri ierobežota celtniecība un zemes darbi, ierobežota mežizstrāde
stāvas		$\alpha > 10^\circ$		
	lēzeni stāvas	$10^\circ < \alpha < 16^\circ$	Strauji pieaug erozija, plakniskā erozija un izskalojumvagu erozija norisinās pat ievērojot agrotehniskos noteikumus, sākas gravu erozija	Ritēntraktoru izmantošana vai tehnogēnā pārveide nav ieteicama, aizliegta meža izciršana
	vidēji stāvas	$16^\circ < \alpha < 20^\circ$	Intensīva erozija	Aizliegta jebkāda saimnieciskā darbība, kuras rezultātā tiek iznīcināta velēnu vienlaidu sega vai veģetācija,
	ļoti stāvas	$20^\circ < \alpha < 35^\circ$	labvēlīgos apstākļos attīstās noslīdeņi un noplūdeņi	nogāzes apstrādāšana vai tehnogēnā pārveide ir aizliegta
	kraujas	$\alpha > 35^\circ$	attīstās noslīdeņi un noplūdeņi, pie lielākiem slīpumiem attīstās nobiras un nogruvumi	

Dabas lieguma „Jaša” vaskulāro augu sugu saraksts

<i>Sugas latīniskais / latviskais nosaukums</i>	Avo k- snāji	Meži	Pļav as, ceļm a- las	Kra sti ūde ņi
<i>Acer platanoides L.</i> / Parastā kļava		1		1
<i>Achillea millefolium L.</i> / Parastais pelašķis			1	
<i>Acinos arvensis (Lam.)Dand</i> / Mārsilu smaržmētra			1	
<i>Acorus calamus L.</i> / Kalme				1
<i>Actaea spicata L.</i> / Vārpainā krauklene		1		
<i>Aegopodium podagraria L.</i> / Podagrā gārša	1	1	1	
<i>Agrostis stolonifera L.</i> / Ložņu smilga				1
<i>Agrostis tenuis Sibth.</i> / Parastā smilga			1	
<i>Alchemilla sp.</i> / Rasaskrēsliņš			1	
<i>Alisma plantago-aquatica L.</i> / Parastā cirvene				1
Allium ursinum L.*/Laksis	1	1		
<i>Alnus glutinosa (L.)Gaertn.</i> / Melnalksnis	1	1		1
<i>Alnus incana (L.)Moench</i> / Baltalksnis		1		
<i>Anemone nemorosa L.</i> / Baltā vizbulīte		1		
<i>Anemone ranunculoides L.</i> / Dzeltenā vizbulīte		1		
<i>Angelica sylvestris L.</i>) Meža zirdzene	1			
Anthriscus nitida (Wahlenb.)Hazsl.) Spožais suņuburkšķis	1			
<i>Anthriscus sylvestris (L.)Hoffm.</i> / Meža suņuburkšķis			1	
<i>Aquilegia vulgaris L.</i> / Meža ozolīte		1		
<i>Arctium lappa L.</i> / Lielais dadzis			1	
<i>Arctium tomentosum Mill.</i> / Pūkainais dadzis	1		1	
<i>Arenaria serpyllifolia L.</i> /Mārsilu smiltenīte			1	
<i>Arrhenatherum elatius (L.)J. et C. Pres.</i> / Augstā dižauza			1	
<i>Artemisia absinthium L.</i> / Vērmele			1	
<i>Artemisia campestris L.</i> / Lauku vībotne			1	
<i>Artemisia vulgaris L.</i> / Parastā vībotne			1	1
<i>Asarum europaeum L.</i> / Parastā kumeļpēda	1	1		
<i>Aster salignus Willd.</i> / Vītoli miķelīte				1
<i>Athyrium filix-femina (L.)Roth.</i> / Sievpararde		1		
<i>Atriplex patula L.</i> / Plašābalodene			1	
<i>Barbarea vulgaris R. Br.</i> / Parastā zvērene				1
<i>Berteroa incana(L.)DC.</i> / Pelēkā sirmene			1	
<i>Betula pendula Roth.</i> / Kārpainais bērzs		1		
<i>Betula pubescens Ehrh.</i> / Pūkainais bērzs	1			
<i>Brachypodium sylvaticum (Huds.)P.Beauv.</i> / Meža īskāje	1	1		
<i>Bromopsis benekenii (Lange)Holub.</i> / Zarainā zaķauza		1		
<i>Bromopsis inermis (Leyess.)Holub.</i> /Bezakotu zaķauza			1	
<i>Calamagrostis arundinacea (L.)Roth.</i> / Niedru ciesa	1	1		
<i>Calamagrostis epigeios (L.)Roth.</i> / Smiltāju ciesa			1	
<i>Caltha palustris L.</i> / Purva purene	1			

<i>Calystegia sepium</i> (L.)R. Br./ Žogu tītenis	1			
<i>Campanula latifolia</i> L./ Platlapu pulkstenīte		1		
<i>Campanula rapunculoides</i> L./ Tīrumu pulkstenīte			1	
<i>Campanula trachelium</i> L./ Strēļu pulkstenīte		1	1	
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.)Medik./ Ganu plikstiņš			1	
<i>Caragana arborescens</i> Lam.) Parastā karagāna		1	1	
<i>Cardamine amara</i> L. / Rūgtā ķērsa	1			1
<i>Carex acuta</i> L.) Slaidais grīslis				1
<i>Carex acutiformis</i> Ehrh./ Krastmalu grīslis	1		1	
<i>Carex cespitosa</i> L.) Ciņu grīslis	1			
<i>Carex contigua</i> Hoppe./ Vārpainais grīslis			1	
<i>Carex digitata</i> L./ Pirkstainais grīslis		1		
<i>Carex hirta</i> L./ Pūkainais grīslis			1	1
<i>Carex pseudocyperus</i> L./ Dižmeldru grīslis				1
<i>Carex remota</i> L./ Attālvārpu grīslis	1	1	1	
<i>Carex sylvatica</i> Huds./ Meža grīslis		1		
<i>Carex vaginata</i> Tausch./ Makstainais grīslis	1			
<i>Centaurea jacea</i> L./ Pļavas dzelzene			1	
<i>Cerastium holosteoides</i> Fr./ Velēnu radzene			1	
<i>Chaerophyllum aromaticum</i> L./ Smaržīgā kārvele		1	1	
<i>Chamaenerion angustifolium</i> (L.)Scop./ Šaurlapu ugunspuķe		1		
<i>Chelidonium majus</i> L.) Lielā strutene		1	1	
<i>Chrysosplenium alternifolium</i> L./ Pamīšā pakrēslīte	1	1	1	
<i>Cicuta virosa</i> L./ Pamīšā pakrēslīte			1	1
<i>Circaea alpina</i> L./ Indīgais velnarutks	1			
<i>Circaea lutetiana</i> L./ Lielā raganzāļīte	1	1		
<i>Cirsium arvense</i> (L.)Scop./ Tīrumu usne			1	1
<i>Cirsium oleraceum</i> (L.)Scop./ Lēdzerkste	1	1	1	
<i>Cirsium vulgare</i> (Savi)Ten./ Asā usne			1	
<i>Clinopodium vulgare</i> L./ Parastā kalnmētra		1		
<i>Conioselinum tataricum</i> Hoffm./ Tatārijas stobulis				1
<i>Convallaria majalis</i> L./ Parastā maipuķīte		1		
<i>Convolvulus arvensis</i> L./ Tīruma tītenis			1	
<i>Conyza canadensis</i> (L.)Cronquist./ Kanādas sīkjānītis			1	
<i>Corylus avellana</i> L./ Parastā lazda	1	1		
<i>Crepis paludosa</i> (L.)Moench./ Purva cietpiene	1	1		
<i>Cystopteris fragilis</i> (L.)Bernh./ Trauslā pūslīšpaparde		1		
<i>Dactylis glomerata</i> L./ Kamolzāle			1	1
<i>Daphne mezereum</i> L./ Parastā zalktene	1	1		
<i>Deschampsia cespitosa</i> (L.)P. Beauv./ Parastā ciņusmilga	1		1	
<i>Dryopteris carthusiana</i> (Vill.)H.P. Fuchs./ Dzeloņainā ozolpaparde	1	1		
<i>Dryopteris expansa</i> (C.Presl)Fraser-Jenk. Et Jermy		1		
<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.)Schott./ Melnā ozolpaparde		1		
<i>Elymus caninus</i> (L.)L./ Suņu ciņu vārpata	1		1	
<i>Elytrigia repens</i> (L.)Nevski./ Ložņu vārpata			1	
<i>Epilobium adenocaulon</i> Hausskn./ Dziedzerainā kazroze			1	
<i>Epilobium montanum</i> L./ Kalnu kazroze		1	1	
<i>Epilobium palustre</i> L./ Purva kazroze				1
<i>Equisetum arvense</i> L./ Tīruma kosa			1	

<i>Equisetum fluviatile</i> L./ Upes kosa				1
<i>Equisetum palustre</i> L./ Purva kosa	1			
<i>Equisetum pratense</i> Ehrh./ Pļavas kosa	1	1	1	
<i>Equisetum sylvaticum</i> L./ Meža kosa	1			
<i>Euonymus europaea</i> L.) Eiropas segliņš		1		
<i>Euonymus verrucosa</i> Scop./ Kārpainais segliņš	1	1		
<i>Eupatorium cannabinum</i> L./ Lielā krastkaņepe	1	1		1
<i>Festuca gigantea</i> (L.)Vill./ Milzu auzene		1	1	1
<i>Festuca pratensis</i> Huds./ Pļavas auzene			1	
<i>Festuca rubra</i> L./ Sarkanā auzene			1	
<i>Ficaria verna</i> Huds./ Pavasara mazpurenīte		1		
<i>Filipendula ulmaria</i> (L.)Maxim./ Parastā vīgrieze	1	1	1	1
<i>Fragaria moschata</i> Duch./ Smaržīgā zemene		1		
<i>Fragaria vesca</i> L./ Meža zemene		1	1	
<i>Frangula alnus</i> Mill./ Trauslais krūklis		1		
<i>Fraxinus excelsior</i> L. Parastais osis	1	1		
<i>Galeobdolon luteum</i> Huds./ Dzeltenā zelnātrīte		1		
<i>Galeopsis tetrahit</i> L./ Parastais aklis		1		
<i>Galium album</i> Mill./ Baltā madara			1	
<i>Galium odoratum</i> (L.)Scop./ Smaržīgā madara	1			
<i>Galium palustre</i> L./ Purva madara	1			1
<i>Galium rivale</i> (Sibth. Et Sm./Griseb.) Upmalu madara				1
<i>Geranium palustre</i> L./ Purva gandrene			1	1
<i>Geranium pusillum</i> L./ Sīkā gerānija			1	
<i>Geum rivale</i> L./ Pļavas bitene	1		1	
<i>Geum urbanum</i> L./ Pilsētas bitene		1		
<i>Glechoma hederacea</i> L./ Efeju sētložņa	1			
<i>Glyceria fluitans</i> (L.)R. Br./ Peldošā ūdenszāle			1	1
<i>Glyceria maxima</i> (Hartm.)Holmb./ Dižā ūdenszāle				1
<i>Grossularia reclinata</i> (L.)Mill./ Nokarenā ērkšķoga		1		
<i>Gymnocarpium dryopteris</i> (L.)Newman./ Ozolu kailpaparde		1		
<i>Hedera helix</i> L./ Vijīgā efeja			1	
<i>Hepatica nobilis</i> Mill./ Zilā vizbulīte	1	1		
<i>Heracleum sibiricum</i> L./ Sibīrijas latvānis		1		
<i>Humulus lupulus</i> L. Parastais apinis	1	1	1	1
<i>Huperzia selago</i> (L.)Bernh. ex Schrank et Mart.) Apdzira	1			
<i>Hypericum perforatum</i> L./ Divšķautņu asinszāle			1	
<i>Impatiens noli-tangere</i> L./ Meža sprigane	1		1	1
<i>Iris pseudacorus</i> L./ Purva skalbe			1	1
<i>Juncus alpino-articulatus</i> Chaix./ Alpu donis	1			
<i>Juncus effusus</i> L./ Plašais donis				1
<i>Juncus tenuis</i> Willd./ Tievais donis			1	
<i>Knautia arvensis</i> (L.)Coults./ Tīrumu pēterene			1	
<i>Lamium album</i> L./ Baltā panātre			1	
<i>Lamium maculatum</i> (L.)L./ Plankumainā panātre		1		
<i>Lapsana communis</i> L./ Parastā salātene		1		
<i>Lathraea squamaria</i> L./ Sārtā bezlape		1		
<i>Lathyrus pratensis</i> L./ Pļavas dedestiņa			1	
<i>Lathyrus vernus</i> (L.)Bernh./ Pavasara dedestiņa	1	1		
<i>Leontodon autumnalis</i> L./ Rudens vēlpiene			1	

<i>Leonurus quinquelobatus</i> Gilib./ Piecdaivu mātere			1	
<i>Leucanthemum vulgare</i> Lam./ Parastā pīpene			1	
<i>Listera ovata</i> (L.)R. Br./ Ovālā divlape	1			
<i>Lonicera xylosteum</i> L./ Parastais sausserdis		1		
<i>Luzula pilosa</i> (L.)Willd./ Pūkainā zemzālīte		1		
<i>Lycopus europaeus</i> L./ Eiropas vilknadze	1		1	1
<i>Lysimachia vulgaris</i> L./ Parastā zeltene	1		1	
<i>Lythrum salicaria</i> L./ Vītolu vējmietīņš	1			1
<i>Maianthemum bifolium</i> (L.)F. W. Schmidt./ Divlapu žagatiņa		1		
<i>Malus domestica</i> Borkh./ Ābele			1	
<i>Malus sylvestris</i> (L.)Mill./ Meža ābele		1	1	
<i>Matteuccia struthiopteris</i> (L.)Tod./ Parastā strauspārde	1			1
<i>Medicago lupulina</i> L./ Apiņu lucerna			1	
<i>Melampyrum polonicum</i> (Beauverd)Soó./ Polijas nārbulis		1		
<i>Melica nutans</i> L./ Nokarenā pumpursmilga	1	1		
<i>Melilotus albus</i> Medik./ Baltais amoliņš			1	
<i>Mentha aquatica</i> L./ Ūdeņu mētra				1
<i>Mercurialis perennis</i> L./ Ziemas kaņepene	1	1		
<i>Milium effusum</i> (L.) Plašā ēnsmilga		1		
<i>Moehringia trinervia</i> (L.)Clairv./ Trejdzīslu mēringija		1		
<i>Mycelis muralis</i> (L.)Dumort./ Meža mūrsalāti		1	1	
<i>Myosotis arvensis</i> (L.)Hill./ Tīruma neaizmirstule			1	
<i>Myosotis palustris</i> (L.)L./ Purva neaizmirstule			1	1
<i>Myosoton aquaticum</i> (L.)Moench./ Ūdeņu neaizmirstule			1	1
<i>Naumburgia thyrsoflora</i> (L.)Rchb.. Nokarenā ķekarzeltene				1
<i>Oxalis acetosella</i> L./ Zaķskābene	1	1		
<i>Padus avium</i> Mill./ Parastā ieva	1	1	1	1
<i>Paris quadrifolia</i> L./ Čūskoga	1	1		
<i>Phalaroides arundinacea</i> (L.)Rauschert./ Parastais miežubrālis			1	1
<i>Phleum pratense</i> L./ Pļavas timotiņš			1	
<i>Phragmites australis</i> (Cav.)Trin. ex Steud./ Parastā niedre				1
<i>Phyteuma spicatum</i> L./ Vārpainā septiņvīre		1		
<i>Picea abies</i> (L.)H. Karst./ Parastā egle	1	1		
<i>Pimpinella saxifraga</i> L./ Klinšu noraga			1	
<i>Plantago major</i> L./ Lielā ceļteka	1	1	1	
<i>Poa annua</i> L./ Maura skarene			1	
<i>Poa compressa</i> L./ Plakanā skarene			1	
<i>Poa nemoralis</i> L./ Birztalu skarene		1	1	
<i>Poa pratensis</i> L./ Pļavas skarene			1	
<i>Poa trivialis</i> L./ Parastā skarene			1	1
<i>Polygonatum multiflorum</i> (L.)All./ Daudzziedu mugurene	1	1		
<i>Polygonum arenastrum</i> Boreau./ Maura sūrene			1	
<i>Populus tremula</i> L./ Parastā apse		1		
<i>Potamogeton praelongus</i> Wulfen./ Visgarā glīvene				1
<i>Potentilla anserina</i> L./ Maura retējs			1	
<i>Potentilla argentea</i> L./ Sudraba retējs			1	
<i>Primula veris</i> L./ Gaiļbiksītes		1		
<i>Prunella vulgaris</i> L./ Mazā zilgalvīte			1	
Parastā ērgļpārde (<i>Pteridium aquilinum</i> (L.)Kuhn./ Mazā		1		

zilgalvīte				
<i>Pulmonaria obscura Dumort./ Ārstniecības lakacis</i>	1	1		
<i>Quercus robur L./ Parastais ozols</i>		1		
<i>Ranunculus cassubicus L./ Kasūbijas gundega</i>	1	1		
<i>Ranunculus lanuginosus L./ Villainā gundega</i>	1	1		1
<i>Ranunculus repens L./ Kodīgā gundega</i>	1		1	
<i>Rhamnus cathartica L./ Parastais pabērzs</i>		1		
<i>Ribes alpinum L./ Alpu vērene</i>		1		
<i>Rorippa palustris (L.)Besser./ Purvu paķērsa</i>				1
<i>Rubus idaeus L./ Meža avene</i>	1	1		
<i>Rubus saxatilis L./ Klinšu kaulene</i>	1			
<i>Rumex obtusifolius L./ Struplapu skābene</i>			1	1
<i>Rumex thyrsiflorus Fingerh./ Piramidālā skābene</i>			1	
<i>Salix caprea L./ Pūpolvītols</i>	1			
<i>Salix cinerea L./ Pelēkais kārkls</i>			1	
<i>Salix fragilis L./ Trauslais vītols</i>			1	
<i>Sambucus racemosa L./ Sarkanais plūškoks</i>		1	1	
<i>Sanicula europaea L./ Eiropas dziedēnīte</i>		1		
<i>Scirpus sylvaticus L./ Meža meldrs</i>	1		1	
<i>Scrophularia nodosa L./ Gumainā cūknātre</i>		1	1	1
<i>Scutellaria galericulata L./ Bruņu ķiverene</i>				1
<i>Sedum acre L./ Kodīgais laimiņš</i>			1	
<i>Senecio vulgaris L./ Parastā krustaine</i>			1	
<i>Silene vulgaris (Moench)Garcke./ Platlapu plaukšķene</i>			1	
<i>Sium latifolium L./ Platlapu cemere</i>	1			1
<i>Solanum dulcamara L./ Bebrukārklīš</i>	1	1		
<i>Solidago virgaurea L./ Dzeltenā zeltgalvīte</i>		1	1	
<i>Sonchus arvensis L./ Lauku mīkstpiene</i>			1	
<i>Sorbus aucuparia L./ Parastais pīlādzis</i>	1	1		
<i>Stachys palustris L./ Purva sārmene</i>				1
<i>Stachys sylvatica L./ Meža sārmene</i>		1	1	
<i>Stellaria holostea L./ Cietā virza</i>		1		
<i>Stellaria media (L.)Vill./ Parastā virza</i>		1	1	
<i>Stellaria nemorum L./ Birztalu virza</i>		1		
<i>Stellaria palustris Retz./ Purva virza</i>	1			
<i>Swida alba (L.)Opiz.)</i>		1		
<i>Symphoricarpos albus (L.) S.F. Blake /Ķekarainā sniegoga</i>			1	
<i>Symphytum officinale L./ Dziedniecības tauksakne</i>	1			
<i>Taraxacum officinale F.H. Wigg. s.l./ Dziedniecības pienene</i>		1	1	
<i>Thalictrum aquilegifolium L./ Ozolīšu sauleskrēsliņš</i>	1			
<i>Thalictrum flavum L./ Dzeltenais sauleskrēsliņš</i>	1			
<i>Thalictrum lucidum L./ Spožais sauleskrēsliņš</i>				1
<i>Tilia cordata Mill./ Parastā liepa</i>		1		
<i>Trientalis europaea L./ Eiropas septiņstarīte</i>	1			
<i>Trifolium pratenseL./ Pļavas āboliņš</i>			1	
<i>Trifolium repens L./ Ložņu āboliņš</i>			1	
<i>Tussilago farfara L./ Mallēpe</i>		1	1	1
<i>Ulmus glabra Huds./ Parastā goba</i>	1	1	1	1
<i>Urtica dioica L./ Lielā nātre</i>			1	1
<i>Vaccinium myrtillus L./ Mellene</i>	1			

<i>Valeriana officinalis</i> L./ Dziedniecības balderiāns				1
<i>Verbascum nigrum</i> L./ Melnais deviņvīrspēks			1	
<i>Veronica anagallis-aquatica</i> L./ Upmalu veronika	1			1
<i>Veronica beccabunga</i> L./ Avotu veronika	1			1
<i>Veronica chamaedrys</i> L./ Birztalu veronika			1	
<i>Veronica officinalis</i> L./ Zemteka		1		
<i>Viburnum opulus</i> L./ Parastā irbene	1	1		
<i>Vicia cracca</i> L./ Vanagvīķis			1	
<i>Vicia sepium</i> L./ Žogu vīķis		1	1	
<i>Vicia sylvatica</i> L./ Meža vīķis		1		
<i>Viola mirabilis</i> L./ Brīnumainā vijolīte		1		
<i>Viola riviniana</i> Rchb./ Rivina vijolīte	1	1		

* Izceltas aizsargājamās un Latvijas Sarkanās grāmatas sugas.

Dabas liegumā „Jaša” konstatētās putnu sugas

N.p.k.	Sugas latviskais nosaukums	Sugas latīniskais nosaukums	ĪAS	MIK	ES	Statuss teritorijā
	* Apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>	X	X	X	
	* Pupuķis		X			
	* Zaļā vārna		X	X	X	
1	Baltā cielava	<i>Motacilla alba</i>				L
2	Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	X		X	N
3	Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopus leucotus</i>	X	X	X	L
4	Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	X		X	L
5	Brūnspārnu ļauķis	<i>Sylvia communis</i>				L
6	Cekulzīlīte	<i>Parus cristatus</i>				L
7	Čuņčiņš	<i>Phylloscopus collybita</i>				L
8	Dadzītis	<i>Carduelis carduelis</i>				L
9	Dārza ļauķis	<i>Sylvia borin</i>				L
10	Dižraibais dzenis	<i>Dendrocopus major</i>				L
11	Dzeltenā stērste	<i>Emberiza citrinella</i>				L
12	Dziedātājstrazds	<i>Turdus philomelos</i>				L
13	Dzilnītis	<i>Sitta europaea</i>				L
14	Erickiņš	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>				L
15	Gaiģala	<i>Bucephala clangula</i>				IL
16	Gaišais ļauķis	<i>Sylvia curruca</i>				L
17	Garastīte	<i>Aegithalos caudatus</i>				L
18	Kaņepītis	<i>Carduelis cannabina</i>				L
19	Koku čipste	<i>Anthus trivialis</i>				L
20	Kovārnis	<i>Corvus monedula</i>				L
21	Krauklis	<i>Corvus corax</i>				L
22	Ķivulis	<i>Carduelis spinus</i>				IL
23	Lakstīģala	<i>Luscinia luscinia</i>				L
24	Lauku balodis	<i>Columbus palumbus</i>				L
25	Lauku zvirbulis	<i>Passer montanus</i>				N

26	Lielā gaura	<i>Mergus merganser</i>	X	X		N (IL?)
27	Lielā zīlīte	<i>Parus major</i>				L
28	Mājas čurkste	<i>Delichon urbica</i>				L
29	Mājas strazds	<i>Sturnus vulgaris</i>				L
30	Mājas zvirbulis	<i>Passer domestica</i>				N
31	Mazais dzenis	<i>Dendrocopus minor</i>				L
32	Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	X		X	L
33	Mazais svilpis	<i>Carpodachus erythrinus</i>				L
34	Melnā klijā	<i>Milvus migrans</i>	X	X	X	N (IL?)
35	Melnais erickiņš	<i>Phoenicurus ochruros</i>				N
36	Melnais meža strazds	<i>Turdus merula</i>				L
37	Melnais mušķērājs	<i>Ficedula hypoleuca</i>				L
38	Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	X	X	X	N
39	Melngalvas ļauķis	<i>Sylvia atricapilla</i>				L
40	Meža pūce	<i>Strix aluco</i>				L
41	Meža tilbīte	<i>Tringa ochropus</i>				IL
42	Mizložņa	<i>Certhia familiaris</i>				L
43	Niedru līja	<i>Circus aeruginosus</i>	X		X	N
44	Paceplītis	<i>Troglodytes troglodytes</i>				L
45	Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	X		X	L
46	Pelēkā vārna	<i>Corvus corone</i>				L
47	Pelēkā zīlīte	<i>Parus montanus</i>				L
48	Pelēkais mušķērājs	<i>Muscicapa striata</i>				L
49	Pelēkais strazds	<i>Turdus pilaris</i>				L
50	Peļkājīte	<i>Prunella modularis</i>				L
51	Peļu klijāns	<i>Buteo buteo</i>				L
52	Plukšķis	<i>Turdus iliacus</i>				L
53	Purva ļauķis	<i>Acrocephalus palustris</i>				L
54	Purva zīlīte	<i>Parus palustris</i>				L
55	Sarkanrīklīte	<i>Erithacus rubecula</i>				L
56	Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	X		X	L
57	Sila strazds	<i>Turdus viscivorus</i>				L
58	Sīlis	<i>Garullus glandarius</i>				L

59	Sloka	<i>Scolopax rusticola</i>				IL
60	Svilpis	<i>Pyrhyla pyrhylla</i>				IL
61	Svīre	<i>Apus apus</i>				L
62	Svirlītis	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>				L
63	Tītiņš	<i>Jynx torquilla</i>	X			L
64	Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	X	X	X	N (IL)
65	Upes tilbīte	<i>Actitis hypoleucos</i>				L
66	Vidējais dzenis	<i>Dendrocopus media</i>	X	X	X	L
67	Vītītis	<i>Phylloscopus trochilus</i>				L
68	Zaļžubīte	<i>Carduelis chloris</i>				L
69	Zeltgalvītis	<i>Regulus regulus</i>				IL
70	Zilzīlīte	<i>Parus caeruleus</i>				L
71	Zivju gārnis	<i>Ardea cinerea</i>				N
72	Žubīte	<i>Fringilla coelebs</i>				L

Apzīmējumi:

ĪAS - īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums MK noteikumiem nr. 396 (14.11.2000.)

MIK - sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums MK Noteikumiem nr. 45 (30.01.2001)

ES - ES direktīva par savvaļas putnu aizsardzību 79/409 EEK

Statuss:

L – Ligzdotājs vai ticams ligzdotājs.

Dabas lieguma “Jaša” robežpunktu koordinātas

Nr.	Robež-	X koor-	Y koor-
p.k.	punkts	dināta	dināta
1.	1	669699	226143
2.	2	669671	226133
3.	3	669637	226118
4.	4	669628	226070
5.	5	669579	226071
6.	6	669582	226105
7.	7	669607	226125
8.	8	669628	226143
9.	9	669670	226157
10.	10	669690	226205
11.	11	669690	226274
12.	12	669699	226315
13.	13	669746	226340
14.	14	669827	226405
15.	15	669803	226457
16.	16	669873	226491
17.	17	669957	226531
18.	18	669985	226549
19.	19	670024	226543
20.	20	670072	226532
21.	21	670102	226513
22.	22	670136	226511
23.	23	670169	226524
24.	24	670175	226553
25.	25	670200	226558
26.	26	670217	226577
27.	27	670230	226615
28.	28	670252	226651
29.	29	670286	226674
30.	30	670323	226677
31.	31	670380	226674
32.	32	670417	226699
33.	33	670469	226722
34.	34	670500	226741
35.	35	670613	226746
36.	36	670667	226753
37.	37	670712	226740
38.	38	670757	226716

Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

39.	39	670805	226721
40.	40	670872	226711
41.	41	670916	226706
42.	42	670946	226693
43.	43	670984	226674
44.	44	671015	226670
45.	45	671031	226687
46.	46	671006	226719
47.	47	670971	226741
48.	48	670945	226744
49.	49	670957	226759
50.	50	670992	226806
51.	51	670916	226861
52.	52	670884	226885
53.	53	670885	226913
54.	54	670897	226932
55.	55	670877	226956
56.	56	670824	226987
57.	57	670821	227013
58.	58	670840	227029
59.	59	670869	227005
60.	60	670901	226994
61.	61	670938	227025
62.	62	671029	227136
63.	63	671041	227179
64.	64	671041	227222
65.	65	671057	227272
66.	66	671083	227315
67.	67	671101	227357
68.	68	671141	227361
69.	69	671166	227382
70.	70	671219	227390
71.	71	671271	227380
72.	72	671325	227351
73.	73	671366	227334
74.	74	671398	227350
75.	75	671401	227390
76.	76	671456	227401
77.	77	671491	227396
78.	78	671539	227454
79.	79	671590	227450
80.	80	671620	227428
81.	81	671582	227363
82.	82	671540	227302

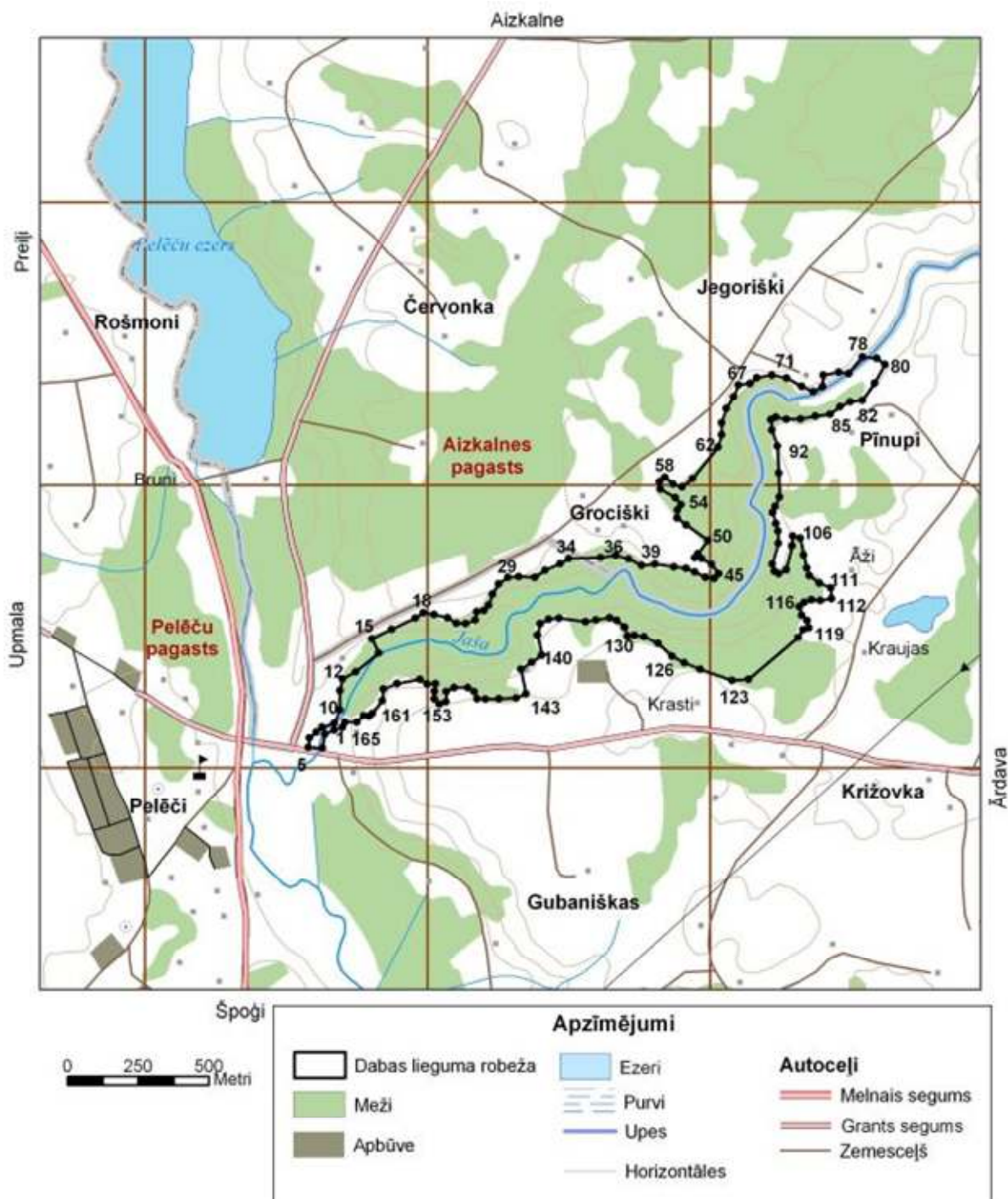
Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

83.	83	671497	227297
84.	84	671460	227278
85.	85	671425	227252
86.	86	671373	227246
87.	87	671320	227236
88.	88	671270	227235
89.	89	671233	227242
90.	90	671216	227233
91.	91	671219	227197
92.	92	671238	227140
93.	93	671243	227045
94.	94	671245	226958
95.	95	671230	226926
96.	96	671221	226904
97.	97	671233	226866
98.	98	671240	226839
99.	99	671242	226796
100.	100	671221	226721
101.	101	671228	226696
102.	102	671243	226687
103.	103	671270	226701
104.	104	671290	226788
105.	105	671293	226821
106.	106	671319	226814
107.	107	671331	226754
108.	108	671342	226708
109.	109	671351	226680
110.	110	671387	226653
111.	111	671428	226637
112.	112	671430	226599
113.	113	671390	226593
114.	114	671358	226596
115.	115	671334	226587
116.	116	671316	226571
117.	117	671325	226540
118.	118	671344	226521
119.	119	671350	226497
120.	120	671329	226489
121.	121	671312	226462
122.	122	671137	226313
123.	123	671077	226309
124.	124	670965	226349
125.	125	670909	226371
126.	126	670866	226395

Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

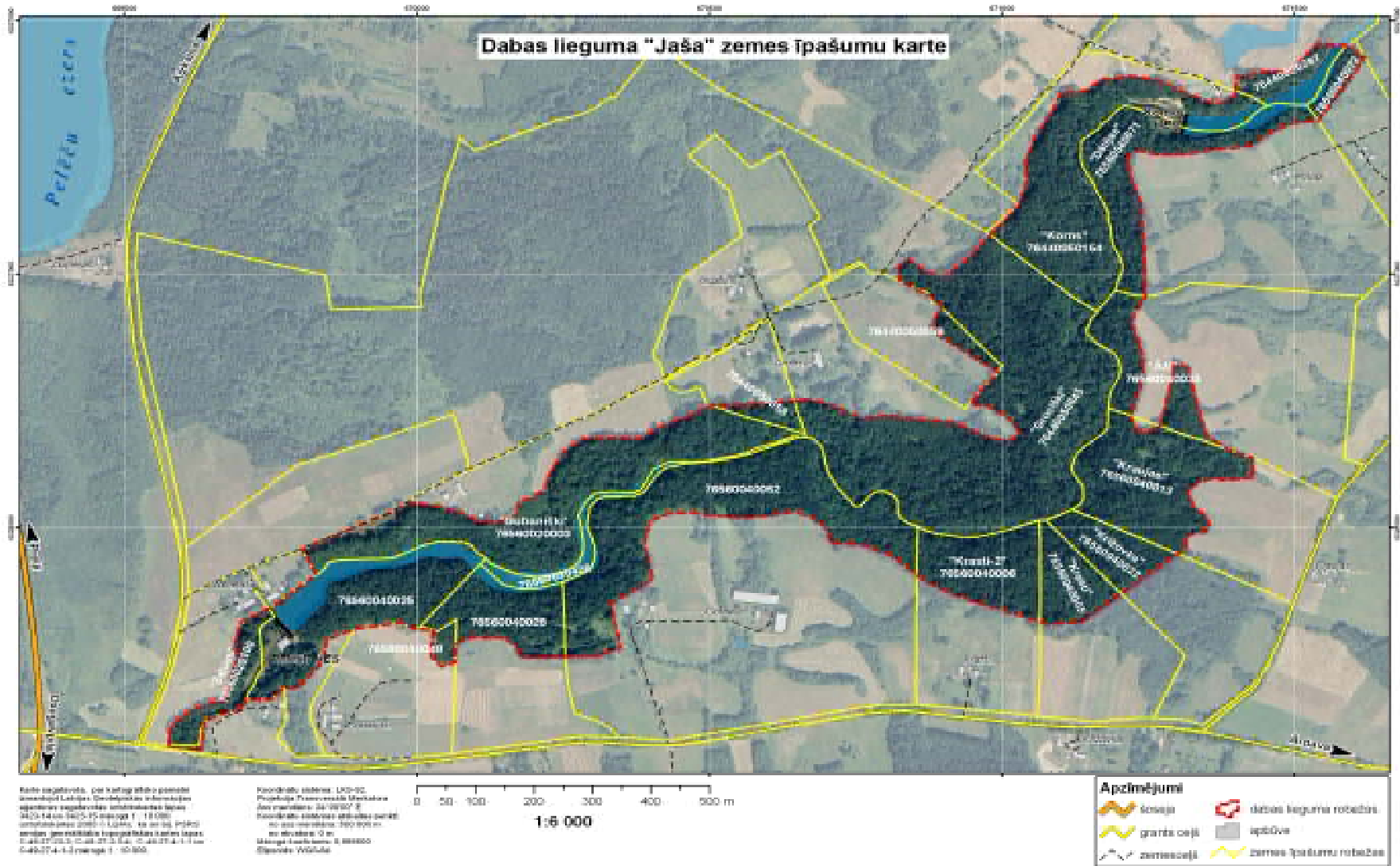
127.	127	670816	226440
128.	128	670767	226465
129.	129	670732	226469
130.	130	670708	226468
131.	131	670698	226498
132.	132	670670	226523
133.	133	670645	226532
134.	134	670596	226524
135.	135	670560	226518
136.	136	670466	226530
137.	137	670428	226527
138.	138	670399	226511
139.	139	670389	226470
140.	140	670404	226398
141.	141	670368	226373
142.	142	670331	226348
143.	143	670348	226262
144.	144	670315	226248
145.	145	670253	226245
146.	146	670205	226243
147.	147	670176	226245
148.	148	670166	226270
149.	149	670143	226284
150.	150	670095	226284
151.	151	670067	226270
152.	152	670066	226235
153.	153	670042	226226
154.	154	670025	226245
155.	155	670025	226271
156.	156	670028	226298
157.	157	669999	226297
158.	158	669974	226313
159.	159	669892	226298
160.	160	669844	226278
161.	161	669841	226238
162.	162	669805	226193
163.	163	669794	226182
164.	164	669774	226185
165.	165	669751	226161
166.	166	669708	226160"

Dabas lieguma „Jaša” robežu plāns

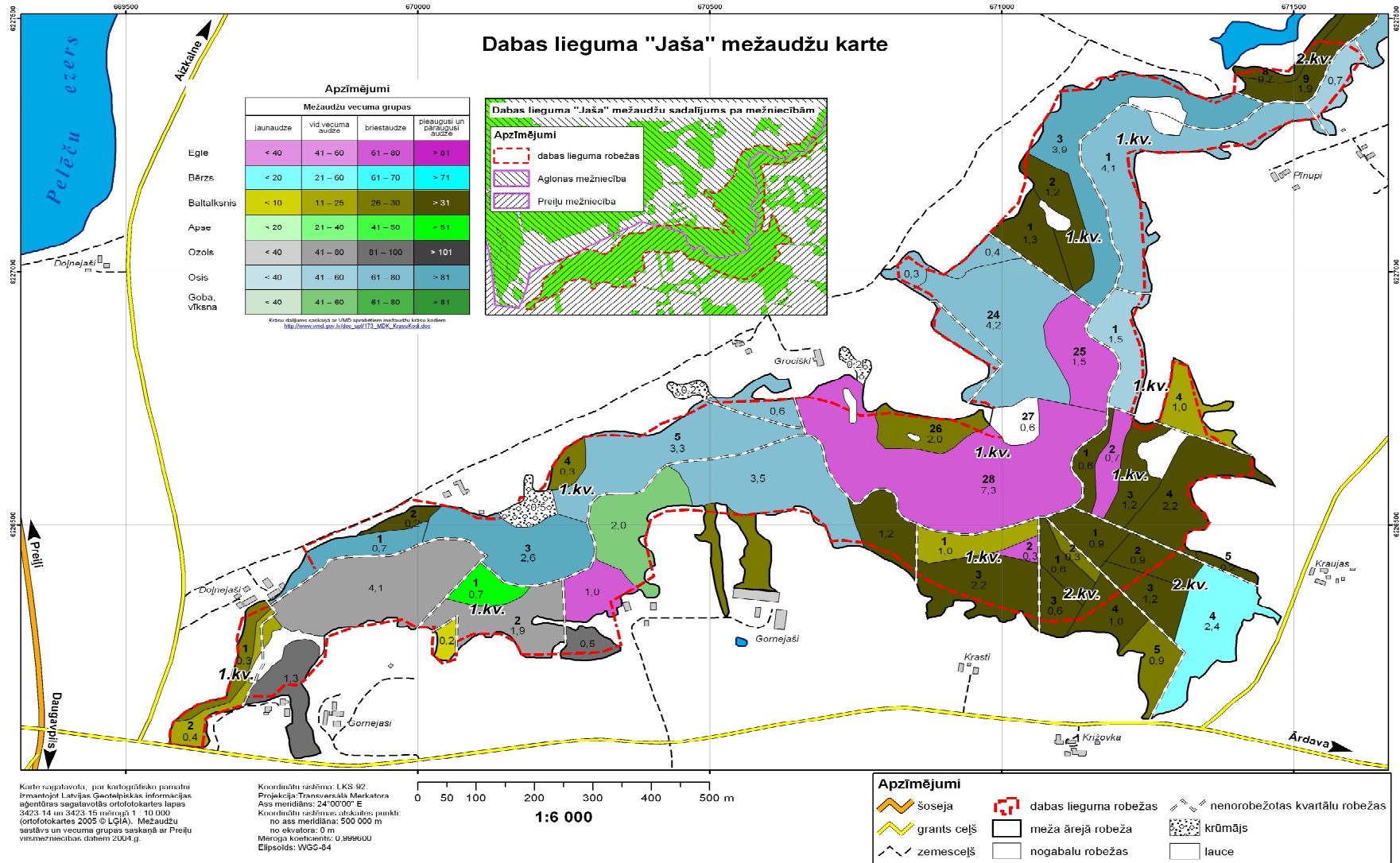

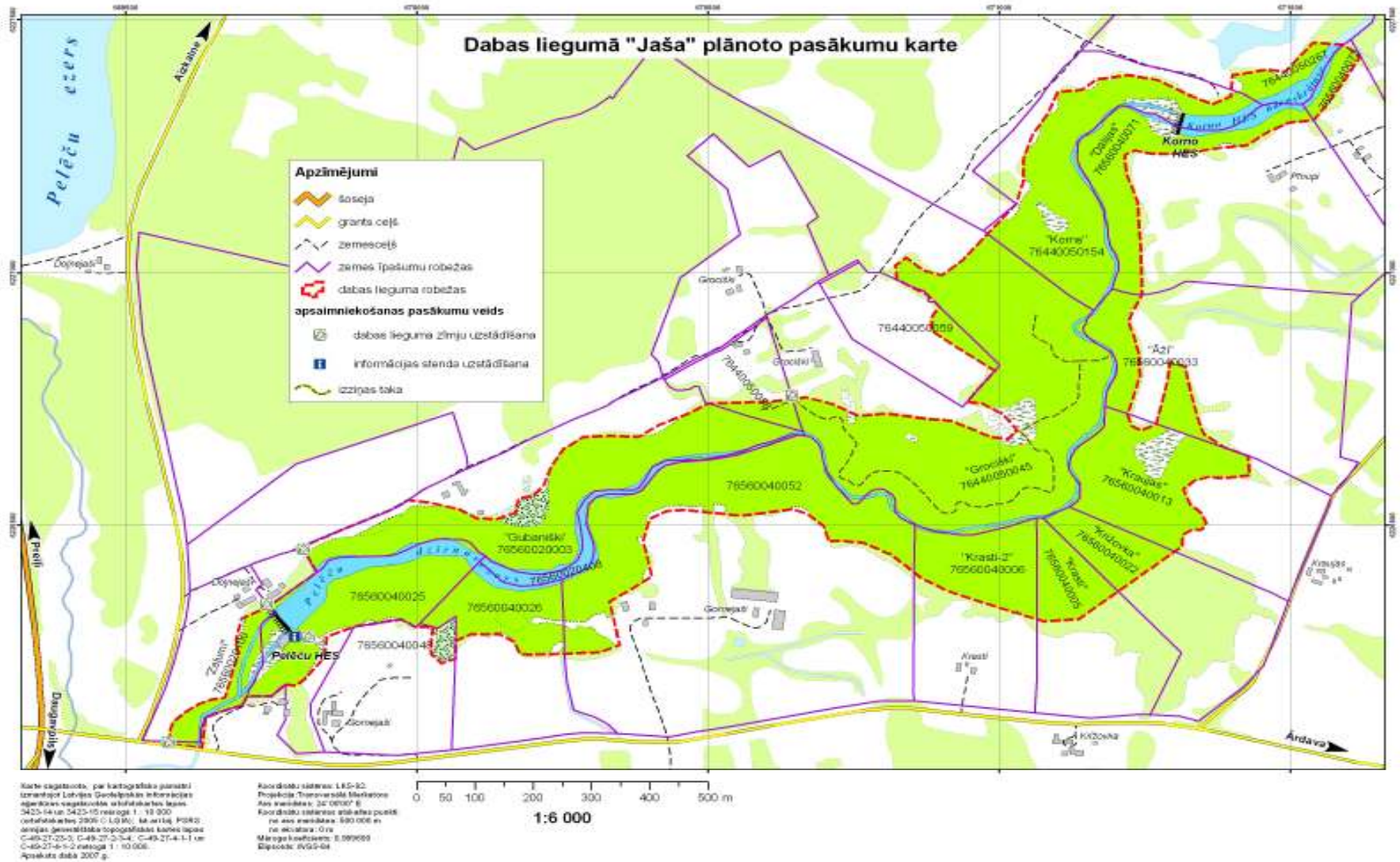
Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

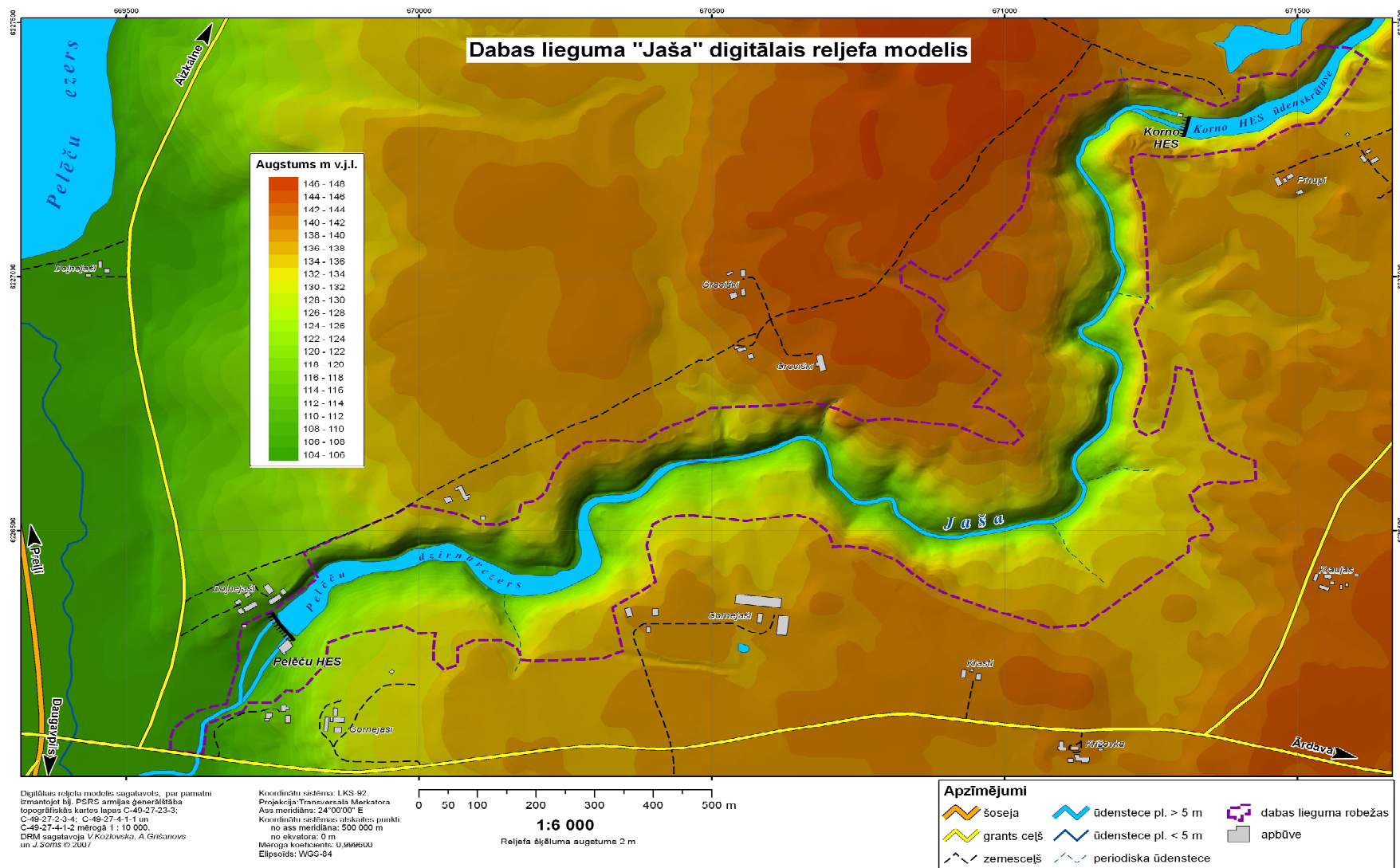
Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

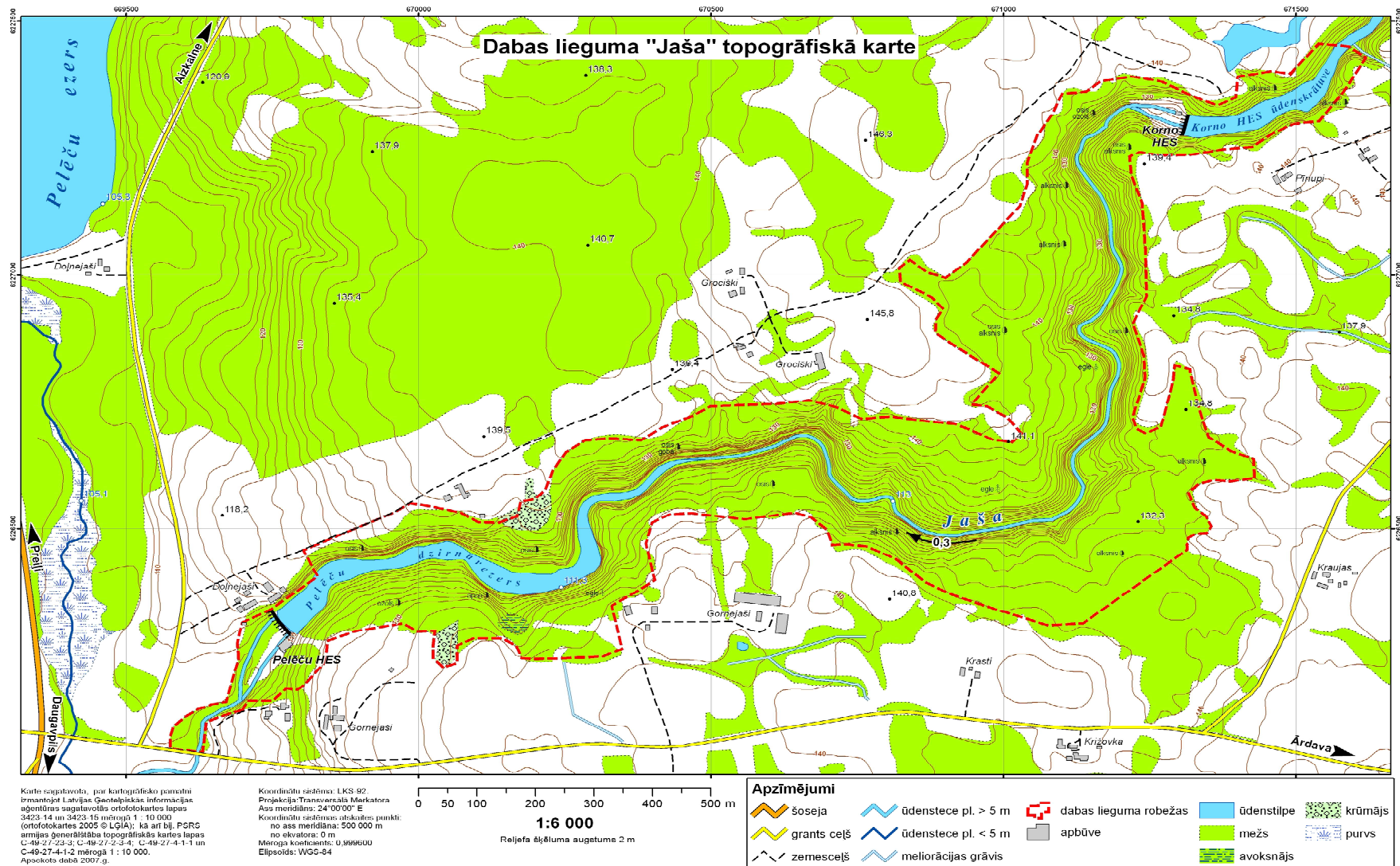
Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

Dabas lieguma „Jaša” dabas aizsardzības plāns 2007. – 2020. gads

